

Nr 112.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående löne- och pensionsreglering för lärare vid vissa statsunderstödda privata läroanstalter m. m.; given Stockholms slott den 9 mars 1951.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över civilärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF ADOLF.

John Lingman.

Propositionens huvudsakliga innehåll.

Efter förslag av Kungl. Maj:t i propositionen nr 232 fattade 1950 års riksdag beslut om principerna för genomförande av en löneroglering för lärarpersonalen vid statsunderstödda privatläroverk. I förevarande proposition framläggas de detaljförslag, som erfordras för beslutets genomförande.

Principbeslutet omfattade icke rektorerna vid de av beslutet berörda läroanstalterna, enär frågan om anställnings- och avlöningsförhållandena för dessa befattningshavare då var föremål för utredning. Även detta spörsmål upptages i förevarande proposition och i anslutning därtill frågan om anställnings- och avlöningsförhållandena för rektorerna vid de högre kommunala skolorna.

I propositionen föreslås vidare löneroglering för rektor och lärarpersonal vid fackskolan för huslig ekonomi i Uppsala och lanthushållningsseminariet å Rimforsa. För lärare vid vissa enskilda handarbets- och skolköksseminarier förordas en provisorisk löneförbättring.

Slutligen framlägges i denna proposition förslag till pensionsreglering för vissa befattningshavare vid privata läroanstalter.

*Utdrag av protokollet över civilärenden hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 9 mars
1951.*

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, statsråden MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, DANIELSON,
VOUGT, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, MOSSBERG, ANDERSSON,
LINGMAN.

Chefen för civildepartementet, statsrådet Lingman, anmäler efter gemensam beredning med statsministern Erlander såsom särskild föredragande för vissa propositionsärenden i ecklesiastikdepartementet samt med cheferna för finans- och jordbruksdepartementen fråga om *löne- och pensionsreglering för lärare vid vissa statsunderstödda privata läroanstalter m. m.* samt anför därvid följande.

I. Inledning.

I bilaga 2 till årets statsverksproposition har jag i redogörelsen för löne- regleringsarbetet och vissa därmed sammanhängande frågor erinrat att 1950 års riksdag fattat principbeslut om lönereglering för bland annat lärarpersonalen vid statsunderstödda privatläroverk att träda i tillämpning den 1 juli 1951. Genom principbeslutet godkände riksdagen i huvudsak de i propositionen 1950: 232 framlagda grunderna för en lönereglering för ifrågavarande personal (statsutsk.utl. nr 225, r.skr. nr 410). Jag anhåller nu att få anmäla frågan om de avlöningsbestämmelser, som erfordras för löneregleringens genomförande. Därvid torde jag få lämna en närmare redogörelse för de detaljförslag i ämnet, som framlagts av *1944 års lönekommitté för privatläroverken* i dess i nyssnämnda proposition omförmälda *betänkande med utredning och förslag angående lönereglering för lärarna vid de statsunderstödda privatläroverken m. m.* (stencilerat). Beträffande den tidigare handläggningen av detta ärende torde jag i övrigt få hänvisa till propositionen 1950: 232.

Principbeslutet innebar icke något ställningstagande till frågan om anställnings- och avlöningsförhållandena för privatläroverkens rektorer. Denna fråga var nämligen vid propositionens avlåtande föremål för utredning av *1941 års lärarlönesakkunniga*, som den 3 juni 1949 erhållit i uppdrag att verkställa närmare utredning angående den i propositionen 1949: 132 under punkt 3 berörda frågan om konstruktionen av rektorsbefattningarna vid de högre kommunala skolorna och de statsunderstödda privatläroverken. Med skrivelse, som den 2 februari 1951 inkommit till civildepartementet, ha de sakkunniga överlämnat *utredning och förslag rörande rektorstjänsterna vid vissa läroanstalter* (stencilerat). Häröver ha yttranden avgivits av statskon-

toret, statens lönenämnd, skolöverstyrelsen och Statstjänstemännens riksförbund. Vidare har Sveriges akademikers centralorganisation beretts tillfälle att avgiva yttrande i ärendet. Detta förslag torde böra upptagas till övervägande i förevarande sammanhang.

1944 års lönekommitté för privatläroverken har i ett särskilt, den 10 februari 1950 dagtecknat betänkande framlagt *utredning och förslag angående dels lönereglering m. m. för lärarpersonalen vid fackskolan för huslig ekonomi i Uppsala, dels provisorisk löneförbättring för lärare vid övriga enskilda handarbets- och skolköksseminarier*. Betänkandet var vid princippropositionens avlåtande föremål för remissbehandling, varför frågan om en lönereglering för lärarpersonalen vid de enskilda handarbets- och skolköksseminarierna icke upptogs till prövning i ifrågavarande sammanhang. Remissbehandlingen har emellertid numera avslutats och yttranden över betänkandet ha avgivits av statskontoret, riksräkenskapsverket, statens lönenämnd, skolöverstyrelsen och överstyrelsen för yrkesutbildning efter vederbörandes hörande, den sakkunniga för utredning rörande organisationen av lärarinneutbildningen på det husliga området samt, i vad avser fackskolan, 1941 års lärarlönesakkunniga. Jag anhåller att nu få anmäla jämväl denna fråga jämte *frågan om lönereglering för lärarpersonalen vid lanthushållningsseminariet å Rimforsa*, som torde böra behandlas samtidigt med frågan om lönereglering för lärarpersonalen vid fackskolan för huslig ekonomi i Uppsala. Lantbruksstyrelsen har i skrivelse den 2 november 1950 inkommit med utredning rörande löneställningen för viss lärarpersonal vid de statsunderstödda trädgårdsskolorna m. fl. skolor, däribland lanthushållningsseminariet å Rimforsa. Statens lönenämnd har den 7 december 1950 yttrat sig häröver. I vad utredningen rör lanthushållningsseminariet torde den alltså böra behandlas i detta sammanhang. I övrigt torde den få upptagas till behandling i samband med frågan om lönereglering för lärarna vid statsunderstödda folkhögskolor och lantbruksundervisningsanstalter.

I överensstämmelse med uttalande i propositionen 1950: 232 torde även den av löneregleringen föranledda frågan om *pensionsreglering för privatläroverkens lärare* böra anmälas i detta sammanhang.

Genom beslut den 1 oktober 1948 uppdrog Kungl. Maj:t åt 1944 års *pensionsutredning* att, med utgångspunkt från det förslag till lönereglering för lärarna vid de statsunderstödda privatläroverken m. m., som 1944 års lönekommitté för privatläroverken den 16 juni 1948 framlagt, utarbeta och till Kungl. Maj:t inkomma med förslag angående pensionsreglering för befattningshavare vid sådana läroverk. I anledning härav har pensionsutredningen i skrivelse den 21 december 1949 framlagt vissa förslag i ämnet. Häröver ha yttranden avgivits av statskontoret, riksräkenskapsverket, statens pensionsanstalt, skolöverstyrelsen, Läroverkslärarnas riksförbund, Flick- och samskolelärarnas riksförbund samt styrelserna för Beskowska skolan i Stockholm, Djursholms samskola, Fjellstedtska skolan i Uppsala, Göteborgs gymnasium för flickor, Göteborgs högre samskola, Högre flickskolan i Hälsing-

borg, Lundsbergs skola, Lunds privata elementarskola, Nya elementarskolan för flickor i Stockholm, Palmgrenska samskolan i Stockholm, Saltsjöbadens samskola, Sigtunastiftelsens humanistiska läroverk, Stockholms samgymnasium, Uppsala enskilda läroverk och privatgymnasium, Wallin-Åhliniska gymnasiet i Stockholm, Whitlockska samskolan i Stockholm och Västerviks läroanstalt för flickor. Styrelserna för Beskowska skolan, Nya elementarskolan för flickor i Stockholm, Palmgrenska samskolan, Stockholms samgymnasium, Wallin-Åhliniska gymnasiet samt Whitlockska samskolan ha därvid inkommit med gemensamt yttrande.

Frågan om pensionsreglering för lärarpersonalen vid fackskolan för huslig ekonomi i Uppsala samt lanthushållningsseminariet å Rimforsa torde även böra beröras i detta sammanhang.

II. 1950 års principbeslut angående privatläroverken.

Såsom i det föregående antytts avsåg 1950 års principbeslut en löneroglering för lärarpersonalen vid statsunderstödda privatläroverk med undantag för rektorerna. Beslutet innebar emellertid ytterligare en begränsning i det att det avsåg endast de privatläroverk, som nu åtnjuta statsunderstöd från förslagsanslagen till Privatläroverk: Bidrag till högre goss- och samskolor, Bidrag till högre flickskolor och Bidrag till enskilda mellanskolor. Härigenom undantogs lärarna vid Höglandsskolan och Franska skolan, båda i Stockholm, vilka skolor åtnjuta statsunderstöd från andra anslag än de nu nämnda. I anledning av motionen II: 573/1950 uttalade statsutskottet i sitt av riksdagen biträdda utlåtande, att utskottet för sin del icke hade något att erinra mot att frågan om inordnande av Höglandsskolans och Franska skolans lärare under den nya lönerogleringen för privatläroverken gjordes till föremål för utredning och att för riksdagen framlades förslag i ämnet, i den mån skäl därtill befunnas vara för handen.

För egen del är jag för närvarande icke beredd att förorda en utvidgning av lönerogleringen till att omfatta även Höglandsskolan och Franska skolan.

Vad beträffar Gävle borgarskola, som förutom en mellanskola består av två avdelningar för handelsutbildning, kommer lönerogleringen att avse endast befattningshavarna vid mellanskolan.

Beträffande de nuvarande förhållandena vid de av principbeslutet berörda skolorna torde jag få hänvisa till den i propositionen 1950: 232 (s. 3 ff) lämnade redogörelsen för skolornas organisation, statsbidrag, ekonomiska förhållanden samt lärarnas anställnings- och avlöningsförhållanden m. m. I nämnda proposition har även redogjorts för de av 1944 års lönekommitté för privatläroverken framlagda lönerogleringsförslagen samt yttrandena häröver i den mån de bedömts vara av intresse för ett ståndpunktstagande till principfrågan.

Principbeslutet innebär, att ämneslärarna vid privatläroverken skola inordnas under statens allmänna avlöningsreglemente och att övningslärarna inordnas under avlöningsreglementet för övningslärare.

Beträffande anställningsformen för ordinarie lärare föreslog lönekommittén en anställningsform, som nära anslöt sig till den ordinarie anställningsformen för lärarna vid de statliga och högre kommunala skolorna. Principbeslutet innebär emellertid i denna del ett frångående av lönekommitténs förslag. Ordinarie lärare skall sålunda anställas tills vidare med en ömsesidig uppsägningstid av sex månader. Därjämte skall för ordinarie lärare i huvudsak gälla vad som nu är föreskrivet för fast anställd lärare, nämligen att sådan lärare, som under tre på varandra följande år oförvitligt tjänstgjort i samma eller motsvarande befattning vid en och samma läroanstalt, ej må kunna, så länge anstalten åtnjuter statsbidrag, skiljas från sin befattning, såframt ej skolöverstyrelsen på grund av omorganisation eller av annan liknande anledning medger uppsägning eller anledning föreligger till entledigande av disciplinära skäl.

Läsåret skall generellt bestämmas till 38 veckor vid privatläroverken. Dispens härifrån skall emellertid kunna meddelas i undantagsfall, och därvid böra särskilda bestämmelser meddelas angående ökning av undervisningsskyldigheten för heltidsavlönade befattningshavare.

Vid antagande av ordinarie lärare skall skolstyrelse äga bland behöriga sökande utse den som med hänsyn till vederbörliga befordringsgrunder och skolans speciella förhållanden anses böra i främsta rummet komma i fråga.

Beträffande lärarnas lönegradsplacering innebär beslutet ett godtagande av de av lönekommittén föreslagna lönegraderna. Lärarna skola alltså inplaceras i de lönegrader, som framgå av följande sammanställning.

	Lönegrad
Ämneslärare med lön såsom lektor vid allmänt läroverk	Ca 30
Ämneslärare i teoretiskt läroämne	
därest han äger behörighet till adjunktstjänst vid allmänt läroverk:	
ordinarie	Ca 26
extra ordinarie	Ce 24, Ce 21
extra	Cg 21
därest han icke äger nyssnämnd behörighet:	
ordinarie	Ca 24
extra ordinarie	Ce 22, Ce 20
extra	Cg 20

I kommitténs förslag angående lärartjänster ha medtagits endast tjänster i teoretiska läroämnena. Skulle behov uppkomma av ämneslärartjänster i praktiska läroämnena, bör lönegradsplaceringen bestämmas i anslutning till vad som gäller i fråga om de högre kommunala skolorna.

Vad angår frågan huruvida lärare vid privatläroverk böra erhålla rätt till

sjukvårdsförmåner enligt 7 kap. statens allmänna avlöningsreglemente ansåg lönekommittén, att de i allmänhet gällande bestämmelserna om sjukvård med hänsyn till den blivande allmänna sjukförsäkringen icke borde göras tillämpliga å lärarna vid privatläroverken. I anslutning härtill uttalade jag, att det syntes böra anstå med prövningen av detta spörsmål. Sedan riksdagen godkänt ett i propositionen 1950: 252 framlagt förslag om anstånd med ikraftträdande av lagen om allmän sjukförsäkring till tidpunkt som framdeles bestämmes av Konungen med riksdagen, torde emellertid, såsom statsutskottet anmärkt, tillräckliga skäl numera icke föreligga att vid genomförandet av den föreslagna löneregleringen utesluta lärarna vid privatläroverken från förmån av sjukvård i den utsträckning som gäller för lärare med nyreglerad lön vid andra statsunderstödda läroanstalter.

III. Rektorernas anställnings- och avlöningsförhållanden.

A. Gällande bestämmelser.

Anställnings- och avlöningsförhållandena för rektorerna vid privatläroverken äro för närvarande icke statligt reglerade och upptogos, såsom tidigare påpekats, icke heller till prövning i 1950 års principproposition. Innan en redogörelse lämnas för de förslag, som föreligga i fråga om reglering i dessa hänseenden, torde jag emellertid få redogöra för gällande bestämmelser om anställnings- och avlöningsförhållanden för rektorerna vid de allmänna läroverken och de högre kommunala skolorna.

Rektorsbefattningarna vid de allmänna läroverken äro sedan lång tid tillbaka särskilda lönegradsplacerade tjänster. Rektorsbefattningarna vid de högre kommunala skolorna åter äro lönetekniskt så konstruerade, att de icke kunna betraktas såsom särskilda tjänster.

Beträffande de allmänna läroverken gälla följande bestämmelser.

Behörighet. Enligt läroverksstadgan § 172 fordras för behörighet till rektorstjänst vid allmänt läroverk dels att inneha ordinarie ämnesläraryrke vid någon till statens undervisningsväsende hörande läroanstalt, dels ock, där tjänsten avser högre allmänt läroverk eller lyceum, att inneha behörighet till lektorstjänst vid allmänt läroverk, eller, där tjänsten avser realskola, att inneha behörighet till adjunktstjänst vid allmänt läroverk.

Förordnande. Vid allmänna läroverk tillsättes rektorstjänst av Kungl. Maj:t genom förordnande på sex år. Har rektorsförordnande icke omfattat sex år eller har under löpande förordnandeperiod rektorstjänst blivit ledig, meddelas första gången därefter förordnande på tjänsten för högst den tid, som återstår till utgången av de rektorsförordnanden vid läroverken, vilka meddelats för sex år.

Enligt § 173 läroverksstadgan skall skolöverstyrelsen på anförda grunder förordna den av de sökande till rektorstjänst, som anses lämpligast med hänsyn till insikter, erfarenhet och övriga egenskaper, som företrädesvis erfordras hos styresmannen för ett läroverk. Anses sådant förord icke böra

lämnas åt någon av de anmälda, skall överstyrelsen avgiva förslag på annan till tjänsten behörig och lämplig person.

Vid avgivande av förord torde sålunda hänsyn icke böra tagas till den ämneskombination, sökandena företräda. Enligt 13 § Saar är nämligen innehavare av ordinarie tjänst, vilken tillsatts medelst fullmakt eller konstitutorial, skyldig att låta förflytta sig till annan stationeringsort eller annan ordinarie tjänst vid det verk, han tillhör liksom ock, där Kungl. Maj:t så prövar lämpligt, till ordinarie tjänst vid annat verk, å vilken Saar är tillämpligt. I praktiken har dock skolöverstyrelsen måst taga större eller mindre hänsyn till sökandes ämneskombination, i synnerhet då det gällt mindre realskolor och en förflyttning skulle medföra särskilda svårigheter.

Efter förslag av 1945 års lönekommitté (SOU 1947: 23 s. 18—21, prop. 1947: 281, statsutskottets utl. 1947: 233 och r. skr. 1947: 442) vidtogs en ändring av § 174 läroverksstadgan (kungörelsen 1948: 557). Då rektor vid statlig läroanstalt innehar ordinarie lärartjänst vid allmänt läroverk, skall numera lärartjänsten föras över stat och den på stat uppförda tjänsten återbesättas. Inträder rektor i utövning av den över stat uppförda tjänsten, skall denna i den ordning, Kungl. Maj:t på förslag av skolöverstyrelsen bestämmer, återföras på stat. Vid återbesättande av ordinarie lärartjänst, som blivit ledig i anledning av rektorsförordnande, behöver sålunda i fullmakten för den nye tjänsteinnehavaren något särskilt förbehåll om förflyttnings-skyldighet ej inryckas.

Poängsystem och gruppindelning. Till grund för den nuvarande lönegradsindelningen av rektorsbefattningarna ligger en poängberäkning av de olika läroverken.

Varje fullt 25-tal lärjungar räknas som 1 poäng, varje klassavdelning i gymnasiet och inom realskolans avslutningsklass som $1\frac{1}{2}$ poäng samt varje klassavdelning inom realskolans övriga klasser som 1 poäng. Poängen summeras.

De högre allmänna läroverken äro indelade i tre avlöningsgrupper med följande gränsdragning:

avlöningsgrupp	I	högst 46 poäng
»	II	46,5—63 »
»	III	lägst 63,5 »

För realskolorna gäller följande gruppindelning:

avlöningsgrupp	I	högst 11 poäng
»	II	11,5—18 »
»	III	18,5—35,5 »
»	IV	lägst 36 »

För undvikande av alltför svagt grundade upp- och nedflyttningar beslöt 1943 års riksdag (skrivelse 1943: 229), att läroanstalt skulle uppflyttas till högre grupp, endast om dess poängtal vid tiden för regleringen med mer än en enhet översteg det för den högre gruppen gällande lägsta poängtalet, och nedflyttas först om det på samma sätt med mer än en enhet understeg det för den lägre gruppen gällande högsta poängtalet.

Lönegradsplacering. Sedan den 1 juli 1948 äro rektorerna vid de allmänna läroverken underkastade statens allmänna avlöningsreglemente (Saar). Rektorstjänsterna lönegradsbetecknas numera med Ch, avseende ordinarie statlig anställning med förordnande för viss tid. 14 Ch-lönegrader finnas, var och en omfattande viss löneklass å löneplan nr 1. Lönegraden Ch 1 omfattar löneklass 27 och lönegrad Ch 14 löneklass 40. Lönen är dyrortsgraderad.

De allmänna läroverkens rektorer äro lönegradsplacerade sålunda:

1) Högre allmänna läroverk:

lönegrupp III	lönegrad Cb 13,	motsvarande löneklass 39
» II	» Cb 12,	» » 38
» I	» Cb 11,	» » 37

2) Realskolorna:

lönegrupp IV	lönegrad Cb 10,	motsvarande löneklass 36
» III	» Cb 9,	» » 35
» II	» Cb 8,	» » 34
» I	» Cb 7,	» » 33

För de högre kommunala skolorna gälla i motsvarande hänseenden följande bestämmelser.

Behörighet och tillsättning. Enligt gällande stadgor för de högre kommunala skolorna förordnar skolöverstyrelsen, efter förslag av vederbörande skolstyrelse, till rektor för skolan i fråga en av skolans ordinarie ämneslärare för en tid av sex år, såvida icke på grund av särskilda förhållanden förordnandet meddelas för kortare tid.

På samma sätt som vid läroverken skola rektorsförordnanden meddelas endast för så lång tid, som återstår till utgången av den sexårsperiod för rektorsförordnanden, vilken gäller för de högre kommunala skolorna.

Vid kommunala mellanskolor, praktiska mellanskolor och högre folkskolor gäller dessutom att vid ledighet å rektorsbefattning eller då skolöverstyrelsen icke finner skäl meddela förnyat förordnande å sådan befattning skolstyrelsen skall, under förutsättning att ordinarie ämneslärarbefattning samtidigt är ledig, kungöra rektorsbefattningen till ansökan ledig samtidigt med ledigförklarande av den ordinarie ämneslärarbefattningen. Sedan ämneslärarbefattningen tillsatts, skall skolstyrelsen hos överstyrelsen till erhållande av förordnande som rektor förordna den av skolans ordinarie lärare, som anses lämpligast. Dylikt förordnande må kunna givas jämväl åt sådan till ordinarie ämneslärare utsedd sökande, vilkens val ännu ej vunnit laga kraft.

Beträffande samtliga högre kommunala skolor gäller att ändring i skolstyrelsens beslut i fråga om förslag beträffande förordnande av rektor må sökas hos skolöverstyrelsen genom besvär.

Poängsystem och gruppindelning. Vid indelningen i lönegrupper av rektorsbefattningarna vid de högre kommunala skolorna beräknas poäng på samma sätt som vid de allmänna läroverken.

De högre kommunala skolorna äro indelade i avlöningsgrupper enligt nedanstående uppställning:

1) Kommunala flickskolor, kommunala och praktiska mellanskolor:

avlöningsgrupp III	högst 11	poäng
» IV	11,5—18	»
» V	18,5—35,5	»
» VI	36—47	»
» VII	lägst 47,5	»

2) Högre folkskolor:

avlöningsgrupp I	högst 8	poäng
» II	9—11	»
» III	lägst 12	»

Beträffande upp- och nedflyttning av rektorsbefattning i avlöningsgrupp gälla samma bestämmelser som vid läroverken.

Lön. Den 1 juli 1948 inordnades de högre kommunala skolorna under Saar. Enligt 25 § B. Särskilda Bestämmelser, Läroverk m. fl. läroanstalter äger lärare, som förordnats att inneha rektorsbefattning vid högre kommunal skola, åtnjuta lön efter den löneklass, vars nummer överstiger numret å den löneklass, i vilken läraren är placerad, med lika många enheter som innefattas i numret å den lönegrupp, vartill rektorsbefattningen blivit hänförd. Enligt kungörelsen 1949:323, som trädde i kraft den 1 juli 1949, kan numera vikariatslöneförordnande meddelas å rektorsbefattning vid högre kommunal skola.

Detta system för rektorlönernas bestämmande innebär alltså, att rektorstjänsten i lönehänseende ej är någon särskild tjänst. Rektor åtnjuter i realiteten sin lärarlön jämte ett arvode, som bestämts till belopp, motsvarande skillnaden mellan nämnda lön och lönen i en viss högre löneklass. I motsats till rektorerna vid de allmänna läroverken komma alltså rektorerna vid de högre kommunala skolorna under sin rektorstid i åtnjutande av löneförhöjning på grund av reglementsenlig löneklassuppflyttning i lärartjänsten, under förutsättning att de ej uppnått slutlöneklassen före tillträdet av rektorstjänsten.

Slutlönen för rektorerna vid de högre kommunala skolorna motsvarar lönen i följande löneklasser å löneplan nr 1, nämligen:

1) för rektorer vid kommunala flickskolor, kommunala mellanskolor och praktiska mellanskolor:

a) adjunktskompetent rektor (lärartjänst i Ca 26) i		
avlöningsgrupp VII	löneklass 36
» VI	» 35
» V	» 34
» IV	» 33
» III	» 32

b) icke adjunktskompetent rektor (lärartjänst i Ca 24) i		
avlöningsgrupp VII	löneklass 34
» VI	» 33
» V	» 32
» IV	» 31
» III	» 30;

2) för rektorer vid högre folkskolor (där lönegrad Ca 26 ej förekommer):

avlöningsgrupp III	löneklass 30
» II	» 29
» I	» 28

B. 1944 års lönekommittés för privatläroverken förslag och däröver avgivna yttranden.

Lönekommitténs förslag.

Anställningsform. 1944 års lönekommitté för privatläroverken har föreslagit inrättande av särskilda rektorstjänster vid privatläroverken. Tjänsterna skulle dock i väsentliga avseenden vara annorlunda konstruerade än rektorstjänsterna vid de allmänna läroverken. Enligt kommitténs förslag

skulle nämligen anställningsformen för privatläroverkens rektorer bli densamma som den kommittén föreslagit för lärarna vid privatläroverken, d. v. s. samma ordinarie anställningsform som tillämpas för de statliga läroverkens lärare. Tjänsterna skulle i enlighet härmed erhålla lönegradsbeteckningen Ca.

Behörighet. Enligt kommitténs förslag skall för behörighet till rektorstjänst vid privatläroverk fordras innehav av ordinarie ämneslärartjänst vid någon till det statliga eller det statsunderstödda undervisningsväsendet hörande läroanstalt. Därjämte skall, om tjänsten avser högre enskilt läroverk eller enskilt gymnasium, fordras behörighet till lektorstjänst vid allmänt läroverk eller, om tjänsten avser enskild flickskola (enskild goss- eller samskola) eller enskild mellanskola, behörighet till ordinarie ämneslärartjänst vid sådan skola.

Förordnande. Rektorstjänst skall kungöras till ansökan ledig. Till rektor skall skolstyrelsen bland behöriga sökande utse den, som styrelsen anser lämpligast med hänsyn till insikter, erfarenhet och övriga egenskaper vilka företrädesvis erfordras hos styresmannen för ett läroverk av ifrågavarande slag. Beslutet skall tillkännagivas i den tidning, vari officiella meddelanden införas och underställas skolöverstyrelsen för stadfästelse.

Lönegradsplacering. Rektor vid högre enskilt läroverk föreslås placerad i lönegrad Ca 33, rektor vid enskild flickskola (enskild goss- eller samskola) eller enskild mellanskola i lönegrad Ca 29, därest han äger behörighet till adjunktstjänst vid allmänt läroverk, och i lönegrad Ca 27, därest han icke äger nyssnämnda behörighet. Rektorstjänsterna ha således föreslagits inplacerade i lönegrad, som med tre ordningsnummer överstiger lönegraden för respektive lektor, adjunkt och ämneslärarinna vid allmänt läroverk.

Vidare har kommittén i fråga om rektorslönerna vid privatläroverken föreslagit ett tillägg till 25 § Saar av innehåll, att rektor vid högre enskilt läroverk skall, där ej Kungl. Maj:t för visst fall annorlunda förordnar, äga åtnjuta lön efter den löneklass, vars nummer motsvarar numret å den löneklass, som skulle ha gällt, om han varit rektor vid högre allmänt läroverk av motsvarande omfattning som privatläroverket. Rektor vid enskild mellanskola eller enskild flickskola (enskild goss- eller samskola) skall enligt förslaget äga åtnjuta lön efter den löneklass, vars nummer motsvarar numret å den löneklass, som skulle ha gällt, om han innehaft ordinarie ämneslärartjänst vid kommunal mellanskola eller kommunal flickskola och tillika förordnande som rektor vid sådan skola av motsvarande omfattning som privatläroverket.

Yttrandena över lönekommitténs förslag.

Skolöverstyrelsen har anfört följande:

För privatläroverken är det enligt överstyrelsens mening av minst samma betydelse som vid statliga läroverk och högre kommunala skolor att frågan om rektors fortsatta anställning efter viss tid kan omprövas. Över-

styrelsen kan därför icke tillstyrka, att rektorerna få samma anställningsform som de ordinarie (fast anställda) lärarna. Överstyrelsen förordar att i samband med förevarande löne reglering det för de allmänna läroverken gällande systemet utvidgas på så sätt, att till rektor vid statlig skola, högre kommunal skola eller statsunderstött privatläroverk skall kunna för högst sex år i sänder förordnas person, som innehar ordinarie ämneslärarbefattning (fast anställning) vid någon läroanstalt tillhörande nämnda skolformer. Beträffande privatläroverken torde det dock vara tveksamt, om fast anställd ämneslärare vid ett privatläroverk bör kunna förordnas till rektor vid annat privatläroverk. I fråga om de högre kommunala skolorna har det nuvarande systemet, enligt vilket till rektor endast kan utses ordinarie lärare vid samma skola, visat sig medföra betydande olägenheter.

Överstyrelsen ifrågasätter emellertid, om icke beträffande privatläroverken Kungl. Maj:t bör äga befogenhet att efterge kravet på innehav av ordinarie lärartjänst för rektorsförordnande. Det synes nämligen ändamålsenligt att för denna skolform kunna vidga kretsen till att omfatta även andra lämpliga aspiranter.

Statskontoret har ansett, att det måste betraktas som uteslutet att reglera rektorstjänsterna fastare för dessa skolor än för de statliga och kommunala läroanstalterna. *Statens lönenämnd* har avstyrkt kommitténs förslag om inrättande av särskilda rektorstjänster i Ca-lönegrad och anført, att ett bifall härtill skulle medföra tre system för avlöning av rektor, nämligen ett för de statliga skolorna, ett för de högre kommunala skolorna och ett för privatläroverken. Lönenämnden har förordat, att för samtliga ifrågavarande rektorstjänster användes ett och samma avlöningssystem, nämligen det som användes för rektorerna vid de statliga läroverken. *Riksräkenskapsverket* har ifrågasatt, om icke löne regleringen i vad den avser rektorer vid privatläroverken borde genomföras efter enahanda grunder, som gälla för de allmänna läroverkens rektorer. *Flick- och samskolelära- nas riksförbund* har i fråga om rektorstjänsterna uttalat en önskan om reciprocitet mellan statliga, kommunala och statsunderstödda privata skolor vid förordnande å dylika tjänster. Rektor borde förordnas allenast på viss tid. *Sveriges yngre läroverkslärares förening* har förordat, att rektor förordnas på sex år. *Läroverkslära- nas riksförbund* har föreslagit, att rektor vid privatläroverk förordnas på viss tid och att dylik tjänst får förenas med ordinarie lärartjänst vid privata och statliga läroverk.

C. 1941 års lärarlönesakkunnigas förslag och däröver avgivna yttranden.

Under hösten 1948 hade Kungl. Maj:t till behandling en framställning av skolöverstyrelsen om bemyndigande för överstyrelsen att i vissa fall meddela vikariatslöneförordnande å rektorstjänst vid högre kommunal skola. I beslut den 17 december 1948 förklarade Kungl. Maj:t, att framställningen icke kunde bifallas. Grunden härtill var att vikariatslöneförordnande endast kunde givas på en särskild tjänst, och rektorsbefattning vid högre kommunal skola ansågs icke vara en sådan. Emellertid togs denna vikariatslönefråga upp på nytt, nämligen i propositionen 1949: 132

angående vissa ändringar i statens allmänna avlöningsreglemente, m. m. (punkten 3). Därvid uttalade departementschefen, att vissa skäl uppenbarligen kunde anföras för att rektorsbefattningarna vid de högre kommunala skolorna — liksom också vid de statsunderstödda privatläroverken — på motsvarande sätt som vid de statliga läroverken i organisatoriskt och lönetekniskt hänseende konstruerades såsom särskilda tjänster. Definitiv ställning till frågan om en ändring härvidlag borde dock tagas först i samband med att föreliggande förslag angående löneroglering för lärarna vid de statsunderstödda privatläroverken m. m. bleve föremål för statsmakternas prövning.

Under hänvisning till detta departementschefsuttalande uppdrog Kungl. Maj:t genom beslut den 3 juni 1949 åt 1941 års lärarlönesakkunniga att verkställa närmare utredning i den i propositionen 1949: 132 sålunda berörda frågan. I avvaktan på resultatet av lärarlönesakkunnigas utredning upptogs, såsom förut nämnts, icke frågan om anställnings- och avlöningsförhållandena för rektorerna vid privatläroverken till prövning i samband med 1950 års principbeslut.

Lärarlönesakkunnigas förslag.

Rektor vid högre kommunal skola måste för närvarande alltid vara ordinarie ämneslärare vid skolan. När rektorsbefattning skall tillsättas, måste alltså antingen väljas någon redan vid skolan anställd ordinarie lärare eller också måste samtidigt med rektorstjänsten kunna ledigförklaras också en ordinarie ämneslärartjänst i viss ämneskombination. Detta medför en stark begränsning i fråga om möjliga kandidater. Detta system kan enligt de sakkunniga ej behållas vid övergång till statsläroverkssystemet, som ju innebär, att till rektorstjänst kan ifrågakomma den som innehar ordinarie ämneslärarbefattning vid någon till statens undervisningsväsende hörande läroanstalt. Skulle en motsvarande *konstruktion* givas vid de högre kommunala skolorna, kan man emellertid enligt de sakkunnigas mening inte inskränka sig till dem som ha sådan befattning vid de högre kommunala skolorna. Detta sammanhänger med den förflyttningsskyldighet för successorn till en dylik på viss tid förordnad rektor, som måste förefinnas.

De sakkunniga anföra i anslutning härtill följande.

På det statliga området har man numera — med hänsyn till den allmänna förflyttningsskyldigheten enligt avlöningsreglementet — tagit bort den uttryckliga bestämmelse om skyldighet att låta förflytta sig vid rektorns eventuella återgång till sin lärartjänst, som tidigare alltid intogs i fullmakten för successorn. Förflyttningsskyldigheten är nödvändig, om rektorstjänsterna skola kunna konstrueras på detta sätt. Men en förflyttningsskyldighet, som endast omfattar de högre kommunala skolorna, kommer med säkerhet att bli mycket svår att utnyttja. Mycket stora svårigheter måste förutses, om det gäller att placera en lärare vid en annan av dessa relativt små skolor, där dessutom lärartillsättningen skötes av de lokala skolstyrelserna.

Om däremot rektorsbefattningarna vid de högre kommunala skolorna öppnas för dem, som inneha lärartjänst vid någon sådan skola eller vid

någon till det statliga undervisningsväsendet hörande läroanstalt, vidgas basen för sökandena och möjlighet att vid uppkommande behov förflytta lärare torde lättare kunna ordnas. Visserligen torde man få förutsätta, att i dylikt fall tvångsförflyttningen regelmässigt kommer att ske till en statlig skola, men detta torde icke böra avhålla från ett genomförande av den konstruktion, som nu gäller vid de statliga läroverken, även vid de högre kommunala skolorna.

Vad de sakkunniga sålunda uttalat beträffande rektorstjänsterna vid de högre kommunala skolorna anse de sakkunniga äga sin giltighet jämväl i fråga om rektorstjänsterna vid privatläroverken. De sakkunniga föreslå sålunda *full reciprocitet* mellan de tre skolformerna i nu förevarande hänseende, d. v. s. till rektor vid högre kommunal skola eller privatläroverk skall kunna utses ordinarie ämneslärare vid någon dylik skola eller vid läroanstalt, som tillhör det statliga undervisningsväsendet.

Då rektorstjänsterna vid de högre kommunala skolorna och privatläroverken föreslås konstruerade i överensstämmelse med de statliga rektorstjänsterna och samtliga dessa grupper bliva underkastade Saar, anse lärarlönesakkunniga det icke erforderligt att någon bestämmelse med förbehåll om förflyttningsskyldighet intages i antagningsbeviset för sådan lärare, som vid högre kommunal skola eller privatläroverk tillsättes i succession på rektors lärartjänst. I stadgorna för dessa skolor bör dock införas en bestämmelse om överstatförande av rektors lärartjänst, motsvarande den i § 174 läroverksstadgan nu intagna bestämmelsen (se SFS 1948: 577).

När det gäller de statliga läroverken medger Saar förening av rektorstjänst även med extra ordinarie lärartjänst (6 § B Saar). På grund av särskild bestämmelse i läroverksstadgan (§ 172) är emellertid dylik förening ej möjlig för närvarande. För mindre skolor och för skolor på sådana orter, som äro mindre väl belägna, kan enligt de sakkunniga möjligheten att till rektor få välja även en extra ordinarie lärare väsentligt öka utsikterna att få en lämplig person på rektorstjänsten. Lärarlönesakkunniga anse lämpligt, att en dylik möjlighet beredes för de högre kommunala skolorna och för privatläroverken och föreslå alltså, att rektorstjänst vid högre kommunal skola eller privatläroverk skall få sökas och innehavas även av extra ordinarie lärare vid någon av förut angivna skolformer. Motsvarande upp- mjukning synes enligt de sakkunniga böra ske i fråga om rektorstjänsterna vid de allmänna läroverken.

I fråga om *behörighetsvillkoren* erinra de sakkunniga, att föredragande departementschefen i propositionen 1950: 219 angående riktlinjer för lärarutbildningens ordnande uttalat bl. a., att den av 1946 års skolkommission väckta frågan om behörighetsvillkoren för rektorsbefattningar borde bli föremål för särskild utredning. Med beaktande av bl. a. denna omständighet föreslå lärarlönesakkunniga ingen ändring av behörighetsvillkoren för rektorstjänst vid de högre kommunala skolorna. Beträffande privatläroverken — som ju äro av växlande form — har såsom förut angivits 1944 års lönekommitté för privatläroverken föreslagit behörighet till lektorstjänst, om

rektorstjänsten avser högre enskilt läroverk eller enskilt gymnasium, och behörighet till ordinarie ämneslärartjänst i övriga fall. Med hänsyn till den förut åberopade blivande allmänna utredningen angående behörighetsvillkoren för rektorstjänster föreslå lärarlönesakkunniga, att för närvarande behörighet till ordinarie ämneslärartjänst fastställes såsom kompetensvillkor för rektorstjänst vid samtliga privatläroverk.

Vid såväl de statliga läroverken som de högre kommunala skolorna förordnas rektorerna för närvarande för en tid av sex år eller för tiden intill pågående allmänna sexårsperiods utgång. Under *förordnandetiden* förblir lönegradsplaceringen densamma, oberoende av eventuella förändringar i skolans storlek m. m. I anledning av en underhandsframställning ha lärarlönesakkunniga till prövning upptagit frågan, huruvida skäl kunna anses föreligga för antingen förkortning av förordnandetiden till exempelvis tre år eller medgivande av omprövning av lönegradsfrågan under sexårsperioden.

De sakkunniga ha verkställt en undersökning av i hur många fall som variation i en skolas storlek skulle ha medfört ändrad lönegradsplacering, därest omprövning varit tillåten under närmast förflutna förordnandeperiod (1943—1949). De sakkunniga ha därvid utgått från att, om förändrad lönegradsplacering skulle medgivas, den endast skulle få ske vid mera väsentliga förändringar i skolans storlek, med andra ord att förändrad lönegradsplacering icke skulle medgivas, om den skulle kunna medföra omplacering blott till närmast högre eller lägre lönegrad. Under dylika förutsättningar giver de sakkunnigas undersökning vid handen, att behovet av möjlighet till omprövning är ytterst ringa.

De sakkunniga finna sig på grund av det anförda icke böra tillstyrka, att medgivande till omprövning under pågående sexårsperiod medgives. Med hänsyn härtill synes enligt de sakkunniga anledning ej heller föreligga att föreslå en avkortning av förordnandetiden.

I fråga om *tillsättning* av rektor vid högre kommunal skola eller privatläroverk föreslå lärarlönesakkunniga, att det för närvarande för den förra gruppen av skolor gällande systemet genomföres även vid den senare gruppen. Detta innebär, att skolstyrelsen skall annonsera tjänsten ledig, granska inkomna ansökningar och till skolöverstyrelsen avgiva förslag på den av sökandena, som enligt skolstyrelsens förmenande är mest lämpad och skickad. Skolöverstyrelsen förordnar antingen den föreslagne eller någon annan av sökandena till rektor.

De sakkunniga anföra härom följande.

Vid de högre kommunala skolorna innebär detta system för närvarande mycket liten möjlighet till reell insats från skolöverstyrelsens sida, eftersom till rektor endast kan utses ordinarie lärare vid skolan. Då denna lokala bundenhet bortfaller vid ett genomförande av lärarlönesakkunnigas förslag, komma bestämmelserna vid dessa skolor att sakligt om än ej formellt få ett nytt innehåll. För privatläroverken innebär ett sådant tillsättningssystem, som det föreslagna, en nyhet som medför en betydlig begränsning i skolstyrelsernas nuvarande självbestämmanderätt. Detta synes emellertid ej vara

orimligt, om staten skall påtaga sig de förpliktelser gentemot såväl rektorer som lärare, tillsätta i succession på rektors lärartjänst, som de sakkunniga i det föregående föreslagit. De sakkunniga förutsätta, att skolöverstyrelsen vid handläggningen av frågor om förordnande av rektorer vid högre kommunala skolor och privatläroverk tar skälig hänsyn till skolstyrelsernas förslag och de lokala förhållandena.

De sakkunniga behandla härafter frågan om de *lönegrader*, i vilka rektorerna vid de högre kommunala skolorna och privatläroverken böra inplaceras. För närvarande gäller, såsom tidigare angivits, att rektorerna vid de högre allmänna läroverken äro placerade i lönegraderna Cb 11—13, vilka lönegrader omfatta resp. 37, 38 och 39 löneklasserna, under det att rektorerna vid realskolorna äro placerade i lönegraderna Cb 7—10, omfattande löneklasserna 33—36. Rektorerna vid de högre kommunala skolorna — utom de högre folkskolorna — åtnjuta lön enligt en löneklass, som med 3—7 löneklassnummer överstiger den löneklass, vari vederbörande rektor är placerad såsom lärare vid skolan. Detta innebär, att slutlönen för en dylik rektor motsvarar 32—36 löneklasserna, om han är adjunktskompetent, och 30—34 löneklasserna, om han icke är adjunktskompetent. Dessa rektorer äro alltså uppdelade på fem grupper, medan realskolornas rektorer endast äro uppdelade på fyra grupper. Rektor vid högre folkskola åtnjuter lön enligt 1—3 löneklasser högre än hans löneklass såsom lärare. Detta innebär en slutlön motsvarande 28—30 löneklasserna.

Enligt lärarlönesakkunnigas uppfattning finnas fullgoda skäl att jämställa rektorerna vid realskolorna och *de högre kommunala skolorna* (utom högre folkskolorna) såväl i fråga om antalet lönegrupper som i fråga om lönegradsplaceringen. Detta måste emellertid betyda antingen sänkning i lönegradshänseende för alla eller åtminstone det stora flertalet rektorstjänster vid realskolorna eller också en lönegradsförhöjning för så gott som alla rektorstjänsterna vid de högre kommunala skolorna. Med anledning härav anföra de sakkunniga följande.

En förordnandeperiod har nyligen påbörjats (1949—1955). En ändring i lönegradshänseende beträffande realskolorna kan därför icke få någon mera omfattande verkan förrän om ungefär 4 år. Inom denna tidrymd torde man emellertid kunna förutse en allmän lönehöjning för de olika lärargrupperna. Dessutom har i olika sammanhang föreslagits införande av vissa nya mellangrupper av lärare (t. ex. gymnasieadjunkter). Sistnämnda fråga är föremål för prövning av 1950 års lärarutredning. De sakkunniga måste finna det mindre välbetänkt att under sådana förhållanden föreslå någon sänkning av lönegradsplaceringen för realskolornas rektorer. Härtill kommer den nuvarande svåra lärarbristen, som icke kan vara ägnad att underlättas av ett förslag om sänkt lönegradsplacering för vissa rektorer. Så länge lönegradsfrågan för realskolornas rektorer av angivna skäl är i viss mån svävande, anse sig de sakkunniga ej heller kunna föreslå höjd lönegradsplacering för rektorerna vid de högre kommunala skolorna. Det bör dock bemärkas, att en inplacering i Cb-lönegrad motsvarande de ovan angivna löneklasserna 32—36 medför, att dessa rektorer omedelbart komma upp i sin nuvarande slutlön.

För närvarande åtnjuta de rektorer vid högre kommunala skolor (utom högre folkskolorna), som icke äro adjunktskompetenta, två löneklasser lägre lön än de adjunktskompetenta. De sakkunniga anse riktigt, att även i fortsättningen löneskillnad föreligger mellan dessa olika grupper av rektorer. Den nuvarande skillnaden — motsvarande två löneklasser — synes de sakkunniga skäligen avvägd. Med utgångspunkt härifrån och från vad de sakkunniga i övrigt anfört föreslå de sakkunniga följande lönegradsplacering för rektorerna vid de högre kommunala skolorna (utom de högre folkskolorna):

1) adjunktskompetent rektor:

avlöningsgrupp VII (lägst 47·5 poäng)	Cb 10 = 36 löneklassen,
» VI (36—47 »)	Cb 9 = 35 »
» V (18·5—35·5 »)	Cb 8 = 34 »
» IV (11·5—18 »)	Cb 7 = 33 »
» III (högst 11 »)	Cb 6 = 32 »

2) icke adjunktskompetent rektor:

avlöningsgrupp VII.....	Cb 8 = 34 löneklassen,
» VI.....	Cb 7 = 33 »
» V.....	Cb 6 = 32 »
» IV.....	Cb 5 = 31 »
» III.....	Cb 4 = 30 »

Beträffande rektorerna för *de högre folkskolorna* förorda de sakkunniga, att även vid dessa skolor rektorstjänsterna differentieras efter rektors kompetens. Härvid anföra de sakkunniga följande.

Rektorerna vid de högre folkskolorna åtnjuta för närvarande 1—3 löneklasser högre lön än enligt den löneklass, vari vederbörande är placerad som lärare. Då vid dessa skolor icke finnas tjänster i lönegrad Ca 26 (adjunktslönegraden) utan endast i Ca 24, innebär det, att slutlönen för dessa rektorer för närvarande motsvarar 28, 29 eller 30 löneklassen, d. v. s. lönegraderna Cb 2—4. Med nuvarande löneförhållanden har det visat sig vara ytterst svårt att till rektorer vid de högre folkskolorna förvärva adjunktskompetenta lärare eller över huvud taget lärare med behörighet till ordinarie tjänst. Enligt lärarylönessakkunnigas mening är detta en allvarlig brist med hänsyn framför allt därtill, att de högre folkskolorna oftast icke äro i de enskilda fallen bestående skolformer utan i regel inom kort tid övergå till kommunala mellanskolor. Om särskilda rektorstjänster (med lönegradsbeteckningen Cb) nu skola inrättas även vid de högre folkskolorna, på sätt de sakkunniga föreslå, tala starka skäl för att även vid dessa skolor inrättas två grupper av rektorstjänster, differentierade efter rektorernas kompetens. Detta innebär, att adjunktskompetenta rektorer vid de högre folkskolorna placeras två löneklasser högre än som nu sker.

Lärarylönessakkunniga anse sig på de skäl, som de sakkunniga anfört i fråga om rektorerna vid de andra högre kommunala skolorna, icke kunna föreslå någon annan lönehöjning för rektorerna vid de högre folkskolorna än den, att den nya lönegraden utmättes efter den nuvarande slutlönen. Detta

torde emellertid enligt de sakkunniga just vid denna skolform medföra vissa ej obetydliga löneökningar, på grund av att till rektorer vid dessa skolor ofta förordnats yngre lärare, som ej uppnått slutlöneklassen såsom lärare (Ca 24: 27).

Med utgångspunkt från det anförda föreslå de sakkunniga, att rektorerna vid högre folkskolor placeras i lönegrader enligt följande uppställning:

1) adjunktskompetent rektor:

avlöningsgrupp	I (högst 8 poäng)	Cb 4 = 30	löneklassen,
»	II (9—11	»)	Cb 5 = 31 »
»	III (lägst 12	»)	Cb 6 = 32 »

2) icke adjunktskompetent rektor:

avlöningsgrupp	I	Cb 2 = 28	löneklassen,
»	II	Cb 3 = 29	»
»	III	Cb 4 = 30	»

Vad härefter angår *privatläroverken* påpeka de sakkunniga, att dessa läroverk äro av mycket växlande form och storlek. Inom denna grupp finnas fullständiga läroverk, omfattande både gymnasium och realskola, vidare enbart gymnasier eller enbart realskolor, vidare flickskolor och slutligen skolor förenade med internat. På grund av hittillsvarande oreglerade förhållanden uppfylla de nuvarande rektorerna ej heller alltid de kompetenskrav, som gälla för rektorer vid motsvarande statliga och högre kommunala skolor. Detta har i vissa fall medfört, att vid privatläroverk med gymnasium anställts särskild studierektor för den pedagogiska ledningen av gymnasiet.

Enligt lärarlönesakkunnigas mening bör gälla — om över huvud någon reglering av privatläroverkens rektorstjänster i överensstämmelse med det statliga rektorssystemet skall kunna ske — att ansvaret för internat icke kan eller skall ingå i den egentliga rektorstjänsten. Vid fastställande av rektorstjänstens lönegradsplacering skall man därför enligt lärarlönesakkunnigas mening helt bortse från om skolan är förenad med internat eller icke. Har rektor ansvaret även för skötseln av internatet, bör han härför äga uppbära särskild ersättning, som bör gäldas av internatets medel och vars belopp bör fastställas av skolöverstyrelsen.

Består privatläroverket av endast ett gymnasium eller är jämte den ordinarie rektorn anställd särskild studierektor, skulle enligt lärarlönesakkunnigas mening vara mindre lämpligt att giva generella regler för rektorstjänstens lönegradsplacering. De sakkunniga föreslå, att i dylika fall lönegradsplaceringen får verkställas av Kungl. Maj:t i varje särskilt fall. Härvid förutsättes, att de generella reglerna beträffande rektorstjänst vid motsvarande läroanstalter i skälig mån beaktas. Det arvode, som bör utgå till den särskilde studierektorn, bör också fastställas av Kungl. Maj:t efter yttrande av skolöverstyrelsen.

Vid övriga privatläroverk än de nu nämnda synes man enligt de sakkunnigas åsikt kunna fastställa den regeln, att rektorstjänst vid högre enskilt

läroverk lönegradsplaceras enligt reglerna för de högre allmänna läroverken och att rektorstjänst vid enskild samskola eller flickskola lönegradsplaceras enligt reglerna för kommunala mellanskolor och kommunala flickskolor. De sakkunniga föreslå dock följande två särregler att gälla för de högre enskilda läroverken. För det första bör rektor, som icke är lektorskompetent, placeras 2 lönegrader lägre än enligt huvudregeln, eftersom denna är baserad på det vid de högre allmänna läroverken hittills uppehållna kravet på sådan kompetens. För det andra synes man — med hänsyn till att de flesta högre enskilda läroverk äro till sin storlek betydligt mindre än de allmänna läroverken — böra införa en fjärde avlöningsgrupp, avsedd för de minsta läroverken. Vid de högre allmänna läroverken gäller för närvarande, att lägsta gruppen (lönegrad Cb 11 = 37 löneklassen) omfattar skolor med högst 46 poäng. De sakkunniga anse skäligt, att man för rektorstjänsterna vid de högre enskilda läroverken inrättar en särskild avlöningsgrupp för skolor med högst 35 poäng. Rektorstjänst i denna grupp placeras i lönegrad Cb 10 (= 36 löneklassen). Andra gruppen skulle då komma att omfatta skolor med 35,5 — 46 poäng.

Vid genomförandet av de sakkunnigas i det föregående angivna förslag erfordras en *övergångsbestämmelse* beträffande de högre kommunala skolorna. För närvarande äro — som förut framhållits — rektorstjänsterna icke särskilda tjänster. Så skulle emellertid bli förhållandet enligt de sakkunnigas förslag. För att icke härigenom skall uppkomma en opåkallad ökning i antalet tjänster vid skolorna, föreslå de sakkunniga, att de nuvarande rektorernas lärartjänster uppföras på övergångsstat och indragas vid vederbörande innehavares avgång.

De sakkunniga ha även framlagt vissa förslag beträffande *de allmänna läroverken* i anslutning till de av de sakkunniga förordade reglerna för de högre kommunala skolorna och privatläroverken. För ernående av full recipitet mellan de olika skolformerna i fråga om lärares möjlighet att erhålla rektorstjänst vid annan skolform än den han tillhör såsom lärare ha de sakkunniga sålunda förordat en sådan ändring av läroverksstadgan, att till rektor vid allmänt läroverk kan utses även lärare vid högre kommunal skola eller privatläroverk. De sakkunniga ha vidare uttalat, att enligt de sakkunnigas mening läroverksstadgan bör ändras så, att även innehavare av extra ordinarie lärartjänst kan förordnas som rektor vid statligt läroverk. Slutligen tala enligt de sakkunnigas uppfattning starka skäl för att man för de statliga realskolornas del inför en regel motsvarande den som de sakkunniga föreslagit i fråga om differentiering av lönerna för rektorerna vid de högre kommunala skolorna och privatläroverken allt efter vederbörande rektorers kompetens. De sakkunniga ha därvid erinrat om att lönedifferentieringen för närvarande redan finnes vid de högre kommunala skolorna. Enligt lärarlönesakknungas mening bör också övervägas, huruvida icke en motsvarande differentiering kan vara motiverad även vid de högre allmänna läroverken, framför allt med hänsyn till att det där

bestående kravet på lektorsbehörighet fått en något annorlunda innebörd genom den ökade dispensgivningen i fråga om disputationskravet.

I fråga om *kostnadsökningarna* vid ett genomförande av de sakkunnigas förslag anföra de sakkunniga, att gjorda beräkningar utvisat, att de årliga merkostnaderna — vid ett procenttal för det rörliga tillägget av 20 — kunna uppskattas till i runt tal 55 000 kronor vid kommunala mellanskolorna, kommunala flickskolorna och praktiska mellanskolorna samt till ungefär 60 000 kronor vid de högre folkskolorna. Att merkostnaderna bli så stora vid sistnämnda skolor har enligt de sakkunniga sin grund i att det stora flertalet rektorer vid dessa skolor för närvarande äro unga och i lönehänseende placerade betydligt lägre än i slutlöneklassen; de flesta äro ej ens ordinarie lärare. Härigenom komma dessa att vid övergången till rektorstjänst enligt de sakkunnigas förslag, vari rektorstjänstens lönegrad är baserad på den ordinarie lärartjänstens slutlöneklass, att omedelbart erhålla en betydlig löneökning.

De sakkunniga ha däremot icke kunnat göra någon beräkning av de kostnader, som föranledas av de sakkunnigas förslag i fråga om rektorstjänsterna vid privatläroverken. Orsakerna härtill äro dels att det varit omöjligt att på förhand kunna inplacera dessa ännu oreglerade tjänster, dels ock att statsbidragssystemet för dessa skolor efter löneregleringens genomförande ännu ej fastställts.

Yttrandena över lärarlönesakkunnigas förslag.

Skolöverstyrelsen anser, att de sakkunnigas förslag om inrättande av särskilda rektorstjänster vid de högre kommunala skolorna skulle eliminera eller avsevärt minska olägenheterna av det nuvarande systemet. Förslaget att utvidga kretsen av dem, som skulle kunna komma i fråga till rektorstjänst vid högre kommunal skola eller statsunderstött privatläroverk, till att omfatta ordinarie och extra ordinarie ämneslärare vid dylika läroanstalter eller läroanstalter, som tillhöra det statliga undervisningsväsendet, anser överstyrelsen öppna möjligheter till en god rekrytering av rektorstjänsterna, och överstyrelsen tillstyrker helt detsamma. De svårigheter, som kunna uppstå, om rektor återgår till sin lärartjänst och denna är placerad vid en mindre skola torde enligt överstyrelsen kunna bemästras genom att bestämmelserna i statens allmänna avlöningsreglemente om förflyttningskyldighet förklaras skola gälla för tjänster vid både högre kommunala skolor och statsunderstödda privatläroverk.

Överstyrelsen anser sig även kunna biträda förslaget att ämneslärare vid ett privatläroverk skall kunna utses till rektor vid annat privatläroverk, eftersom lärartjänsten skall kunna besättas med ny innehavare och, om rektor återgår till sin lärartjänst, förflyttning skall kunna äga rum.

Enligt överstyrelsens mening kunna principiella skäl icke anföras för att rektorstjänsterna vid högre kommunala skolor och privatläroverk placeras lägre än motsvarande tjänster vid statliga läroanstalter, om rekryterings-

underlaget i enlighet med de sakkunnigas förslag blir detsamma. De sakkunnigas förslag att såsom ett provisorium senast intill utgången av nu löpande förordnandeperiod den 30 juni 1955 tillämpa en lägre löneställning vid de icke statliga läroanstalterna anser sig överstyrelsen emellertid, med hänsyn till vad de sakkunniga anfört i nuvarande läge böra tillstyrka under förutsättning, att det betraktas som ett provisorium.

Överstyrelsen tillstyrker de sakkunnigas förslag i fråga om en differentierad lönegradsplacering för rektorerna vid de högre folkskolorna allt efter vederbörandes kompetens. Kostnadsökningen för genomförandet av de sakkunnigas förslag i denna del torde enligt överstyrelsens uppfattning icke komma att uppgå till så stort belopp som de sakkunniga beräknat (60 000), då de högre folkskolorna i stor utsträckning nu ombildats till kommunala mellanskolor.

Förslaget att rektorer vid privatläroverk skola förordnas av överstyrelsen biträdes av överstyrelsen, som förklarar sig ämna liksom hittills i fråga om de högre kommunala skolorna taga stor hänsyn till skolstyrelsernas förslag och skolornas speciella inriktning m. m.

Överstyrelsen förordar tillika den av de sakkunniga föreslagna reciprociteten mellan statliga och icke statliga skolor. Vissa delar av detta förslag synas enligt överstyrelsens åsikt redan nu kunna genomföras vid de allmänna läroverken, nämligen att till rektor vid realskola eller samrealskola skall kunna utses adjunktskompetent ordinarie eller extra ordinarie ämneslärare vid högre kommunal skola och privatläroverk samt extra ordinarie adjunkt (med provår) inom det statliga undervisningsväsendet.

Vad de sakkunniga i övrigt anfört och föreslagit, har icke föranlett någon erinran från överstyrelsens sida.

Överstyrelsen föreslår slutligen en allmän övergångsbestämmelse av innehåll att de rektorer vid högre kommunala skolor, som äro förordnade intill den 1 juli 1955, skola anses såsom innehavare av motsvarande Cb-tjänster intill nämnda tidpunkt. I vissa fall har emellertid överstyrelsen förordnat rektorer för endast ett år i sänder. Sådana tjänster böra enligt överstyrelsens mening ledigförklaras i samband med reformens genomförande.

Statskontoret delar de sakkunnigas uppfattning, att anställningsformen för rektorerna vid de högre kommunala skolorna och de statsunderstödda privatläroverken bör anpassas efter förhållandena vid de statliga läroverken.

Med anledning av det av de sakkunniga framförda förslaget om differentiering i lönehänseende av de högre folkskolornas rektorstjänster efter vederbörande rektors kompetens erinrar statskontoret, att frågan om löneställningen för de adjunktskompetenta ämneslärarna vid de högre folkskolorna varit föremål för överväganden vid 1938 och 1943 års riksdagar utan att föranleda några åtgärder från statsmakternas sida. Enligt statskontorets mening äger frågan om en differentiering av ämneslärarnas löner efter kompetens ett så nära samband med den nu föreslagna differentieringen av rek-

torslönerna, att sistnämnda fråga icke bör upptagas för sig utan lösas först vid en motsvarande omprövning av ämneslärarnas löneställning. Statskontoret anser, att i avvaktan härpå endast avlöningsgrupperingen för icke-adjunktsbehöriga rektorer bör tillämpas vid de högre folkskolorna.

Beträffande differentieringen av rektorstjänster vid enskilda läroanstalter, som bestå både av realskola och gymnasium, har statskontoret ifrågasatt, om den av de sakkunniga föreslagna relationen mellan lektorsbehörig och icke lektorsbehörig rektor kan anses lämplig. Medan löneskillnaden vid realskolor och kommunala mellanskolor mellan rektorer med olika kompetens motsvarar skillnaden i lönehänseende mellan adjunkt och ämneslärare (2 lönegrader), skulle enligt de sakkunniga den icke lektorsbehörige rektorn vid skola av typen högre allmänt läroverk placeras endast två lönegrader lägre än den lektorsbehörige, oaktat löneskillnaden mellan lektor och adjunkt är fyra lönegrader. Det kan enligt statskontoret ifrågasättas, om icke spännvidden mellan de olika serierna av rektorstjänster bör vara densamma. I vart fall förordar statskontoret en löneskillnad å minst tre lönegrader.

Statskontoret erinrar vidare att ämbetsverket vid upprepade tillfällen föreslagit, att lönegrupperingen och den därmed sammanhängande poängberäkningen för rektorerna vid realskolorna skulle anknytas till förhållandena vid de kommunala mellanskolorna samt anför härom bl. a. följande.

Några sakliga skäl att värdesätta rektorstjänsterna olika vid de båda skoltyperna förefinnas icke. Vid sådant förhållande måste statskontoret bestämt påyrka, att en sådan omreglering nu verkställes. Detta synes så mycket angelägnare, som den utvidgade försöksverksamheten i vissa skoldistrikt kan förutses minska tillströmningen av elever till de mindre realskolorna. Med hänsyn till att den nu löpande förordnandeperioden utgår först år 1955 blir någon omedelbar lönesänkning icke aktuell för realskolornas rektorer.

Ämbetsverkets yrkande i sistnämnda del går sålunda ut på att det av de sakkunniga framlagda förslaget beträffande lönesättningen för de kommunala mellanskolornas rektorer till alla delar skall tillämpas jämväl vid realskolorna.

Statens lönenämnd påpekar beträffande den av de sakkunniga berörda frågan om förflyttningsskyldighet för lärare, som vid högre kommunal skola eller privatläroverk tillsättes i succession på rektors lärartjänst, att de sakkunnigas förslag synes förutsätta, att ordinarie lärare vid allmänt läroverk, högre kommunal skola eller statsunderstött privatläroverk skulle vara skyldig på grund av bestämmelserna i statens allmänna avlöningsreglemente att låta förflytta sig till tjänst vid skola inom vilken som helst av dessa skolkategorier. Lönenämnden uttalar med anledning härav, att enligt lönenämndens mening ordinarie statlig lärare för närvarande ej är skyldig att låta förflytta sig till tjänst vid annan än statlig skola och att det måste väcka betänkligheter att, i varje fall i nu förevarande sammanhang, införa en dylik skyldighet. Liknande betänkligheter torde kunna hysas mot att stadga förflyttningsskyldighet för kommunalt anställd lärare till privatläroverk.

Med hänsyn till nuvarande befordringsförhållanden för de högre skolornas

lärare och, vad beträffar de högre kommunala skolorna, till att de sakkunniga föreslagit åtgärder, som äro ägnade att öka urvalsmöjligheterna vid tillsättande av rektor, ifrågasätter lönenämnden om behov finnes av att öppna möjlighet även för extra ordinarie lärare att inneha rektorstjänst.

Den omständigheten, att enligt uttalande i propositionen 1950: 219 särskild utredning avses skola äga rum om behörighetsvillkoren för rektorsbefattningar, bör enligt lönenämndens mening snarare föranleda, att behörighetskraven vid privatläroverken tills vidare utformas efter vad som redan gäller vid de allmänna läroverken — vilket innebär att rektor vid högre enskilt läroverk eller enskilt gymnasium skall vara lektorskompetent — än att, såsom de sakkunniga föreslå, behörighet till ordinarie ämneslärartjänst fastställas såsom kompetensvillkor för rektorstjänst vid varje slag av privatläroverk.

Lönenämnden anför, att, om rekryteringsunderlaget för de högre kommunala skolornas rektorstjänster breddas på sätt de sakkunniga föreslå, lönenämnden biträder uttalandet, att fullgoda skäl finnas att jämställa realskolornas och de högre kommunala skolornas (utom högre folkskolornas) rektorer såväl i fråga om antalet lönegrupper som i fråga om lönegradsplaceringen. Lönenämnden anser emellertid också, att de sakkunniga anfört bärande skäl för att den sänkning av realskolornas eller höjning av de högre kommunala skolornas rektorstjänster, som skulle bli nödvändig, icke företages för närvarande. Till dessa skäl kan enligt lönenämndens mening också läggas den omständigheten, att en allmän tjänsteförteckningsrevision förestår.

De sakkunnigas förslag om en differentiering av rektorstjänsterna vid de statliga realskolorna torde innebära, att åtskillnad skulle göras mellan realskolorektorer, som äro adjunkter respektive ämneslärarinnor. Det förefaller lönenämnden, som om tillräckliga skäl för en sådan åtgärd knappast skulle föreligga. En motsvarande differentiering även vid de högre allmänna läroverken skulle enligt vad lönenämnden kunnat finna förutsätta, att kravet på lektorskompetens för rektor vid högre allmänt läroverk upphävdes. Beträffande detta spörsmål hänvisar lönenämnden till sitt uttalande angående behörighetsfrågan för rektorer vid privatläroverk.

Statstjänstemännens riksförbund har såsom eget yttrande åberopat en av Läroverkslärarnas riksförbund utarbetad promemoria i ärendet.

Förbundet tillstyrker den av utredningen föreslagna fulla reciprociteten mellan skolformerna i vad avser behörighet till rektorstjänst. Däremot har förbundet funnit anledning uttrycka tveksamhet beträffande förslaget i den del det innebär, att extra ordinarie lärare skall kunna förordnas till rektor.

Beträffande förordnandetidens längd ansluter sig förbundet till förslaget om bibehållande av den nu gällande förordnandetiden, sex år, under vilken tid icke någon ändring i tjänstens lönegradsplacering normalt bör ifrågakomma. Tillkomsten av ny linje (allmän, handels-, teknisk, kemisk-teknisk, huslig, sjöfarts-, jordbruks- eller annan linje) vid en skola anses dock normalt böra medföra omprövning av rektorstjänstens lönegradsplacering.

I motsats till de sakkunniga har förbundet ansett att, därest reciprocitet mellan statliga, kommunala och enskilda skolor genomföres under löpande förordnandeperiod, full paritet i fråga om lönegradsplacering även bör inträda från samma tidpunkt mellan jämförliga statliga, kommunala och privata högre skolor.

Förbundet anser sig icke kunna biträda förslaget om bibehållande av en löneskillnad motsvarande två lönegrader mellan de adjunktskompetenta och de icke adjunktskompetenta rektorerna vid de högre kommunala skolorna. I den mån skäl framdeles finnas att till rektor utse befattningshavare, som icke är adjunktskompetent, torde man enligt förbundet få förutsätta, att den arbetskraft, som förvärvas för rektorstjänsten, är av den kvalitet, att likställdhet i lön är motiverad. Full likställdhet mellan de statliga realskolorna och de kommunala skolorna finner förbundet motiverad både i fråga om lönegradsplacering och poängberäkning, därvid det för realskolorna gällande systemet bör konsekvent tillämpas.

Förbundet ifrågasätter likaledes, huruvida för privatläroverkens del särregler beträffande lönegradsplacering och avlöningsgrupper för rektorerna verkligen äro behövliga. Även om, såsom lärarlönesakkunniga föreslagit, för behörighet för rektorstjänst vid samtliga privatläroverk, alltså även högre enskilt läroverk, endast förutsättes behörighet till ordinarie ämneslärartjänst, torde man enligt förbundets mening få antaga, att i de fall till rektor utses person, som icke är lektorskompetent, vederbörande besitter sådana kvalifikationer, att det skulle te sig stötande att placera honom i lägre lönegrad.

Icke heller synas enligt förbundet de skäl, som förebragts för inrättandet av en särskild lägre avlöningsgrupp för de minsta privatläroverken särskilt bärkraftig. Förbundet uttalar, att inrättandet av en dylik fjärde avlöningsgrupp kan befaras medföra rekryteringssvårigheter för de mindre läroverken.

I anledning av de sakkunnigas uttalande, att skolöverstyrelsen vid handläggningen av frågor om förordnande av rektorer vid högre kommunala skolor och privatläroverk förutsättes skola taga skälig hänsyn till skolstyrelsernas förslag och de lokala förhållandena, hävdar förbundet, att till rektorstjänst bör ifrågakomma endast den för tjänsten enligt gällande meriteringssystem mest meriterade.

Flick- och samskolelärarnas riksförbund uttalar i sitt yttrande över 1944 års pensionsutrednings förslag, att rektorsförordnanden vid enskilda statsunderstödda läroanstalter samt vid statliga och högre kommunala skolor böra meddelas enligt samma grunder.

Åtskilliga skolstyrelser ha i yttranden över sistnämnda förslag reagerat mot att rektorerna skulle utses av statlig myndighet och framhållit, att detta skulle innebära en väsentlig inskränkning i en rätt, som hittills tillkommit vederbörande skola och som ansetts vara av utomordentligt stor betydelse för den enskilda skolans verksamhet. Styrelsen för Djursholms samskola har i detta sammanhang anført, att denna nackdel i någon mån kunde uppvägas, om samtidigt infördes en fullständig reciprocitet mellan statliga och

kommunala skolor samt statsunderstödda privatskolor vid rektorstjänsters besättande.

Styrelsen för Uppsala enskilda läroverk anser, att det i varje fall såsom villkor för viss persons utseende till rektor vid privatläroverk bör krävas, att han av vederbörande skolas styrelse förklarats lämpad inneha befattningen.

Departementschefen.

Såsom tidigare angivits omfattade icke 1950 års principbeslut beträffande lönerreglering för de statsunderstödda privatläroverken de vid dessa skolor anställda rektorerna. Anledningen härtill var, att resultatet av 1941 års lärarlönesakkunnigas utredning angående anställnings- och avlöningsförhållandena för rektorerna vid de högre kommunala skolorna och privatläroverken borde avvaktas. Sedan denna utredning numera slutförts, torde frågan om en lönerreglering jämväl för rektorerna vid de av principbeslutet berörda skolorna nu kunna prövas. I detta sammanhang bör även frågan om en omreglering av anställnings- och avlöningsförhållandena för de högre kommunala skolornas rektorer upptagas till prövning. Därvid bör enligt min mening beträffande rektorerna vid såväl privatläroverken som de högre kommunala skolorna anställningsformen i möjligaste mån anpassas efter förhållandena vid de statliga läroverken.

Den av 1944 års lönekommitté för privatläroverken föreslagna *anställningsformen* för privatläroverkens rektorer, d. v. s. särskilda rektorstjänster i Ca-lönegrad, bör alltså enligt min mening icke komma till användning. I stället böra såsom lärarlönesakkunniga föreslagit rektorsbefattningarna vid de högre kommunala skolorna och de statsunderstödda privatläroverken inrättas såsom särskilda tjänster med lönegradsbeteckningen Cb liksom fallet är vid de statliga läroverken. Statens allmänna avlöningsreglemente bör äga tillämpning å samtliga nu nämnda rektorstjänster.

Enligt de sakkunnigas uppfattning är det en förutsättning för tillämpning på de högre kommunala skolorna och de statsunderstödda privatläroverken av den vid de allmänna läroverken tillämpade konstruktionen av rektorstjänsterna, att man genomför full reciprocitet mellan de olika skolformerna i fråga om möjlighet för lärare att inneha rektorstjänst, d. v. s. till rektor vid högre kommunal skola eller statsunderstött privatläroverk skall kunna utses ämneslärare vid skola tillhörande vilken som helst av skolformerna allmänt läroverk, högre kommunal skola eller statsunderstött privatläroverk. Detta sammanhänger enligt de sakkunniga med den förflyttningsskyldighet, som måste förefinnas för efterträdaren på vederbörande rektors lärartjänst för den händelse rektorn på grund av rektorsförordnandets upphörande eller eljest återinträder på sin lärartjänst. Genom den av de sakkunniga förordade reciprociteten skulle basen av behöriga sökande till rektorstjänsterna vidgas och därigenom skulle man lättare kunna förflytta lärare vid uppkommande behov. De sakkunniga förorda i detta sammanhang, att även extra ordinarie ämneslärare skall kunna komma i fråga.

Reciprocitetsregeln bör enligt de sakkunniga tillämpas även vid de allmänna läroverken, varför en ändring av läroverksstadgan ifrågasättes, syftande till att öppna möjlighet för ordinarie eller extra ordinarie ämneslärare vid de högre kommunala skolorna och de statsunderstödda privatläroverken att erhålla rektorstjänst vid allmänt läroverk.

Vad de sakkunniga sålunda föreslagit kan jag biträda såvitt avser ordinarie lärare. Jag tillstyrker alltså, att i förevarande hänseende full reciprocitet införes mellan allmänt läroverk, högre kommunal skola och privatläroverk. Vederbörande stadgor böra ändras i enlighet härmed. I stadgorna för de högre kommunala skolorna och för privatläroverken bör dessutom, i enlighet med de sakkunnigas förslag, införas en bestämmelse motsvarande den i § 174 läroverksstadgan intagna i fråga om överstatförande av rektors lärartjänst.

Däremot kan jag icke tillstyrka, att i förevarande sammanhang rekryteringsbasen för rektorstjänsterna vidgas till att omfatta även extra ordinarie lärare. Ej heller kan jag ansluta mig till lärarlönesakkunnigas uppfattning att ordinarie statlig lärare skulle vara *skyldig att låta förflytta sig* till tjänst vid annan än statlig skola. I likhet med statens lönenämnd anser jag att det måste väcka betänkligheter att i detta sammanhang införa en dylik skyldighet. Liknande betänkligheter kunna hysas mot att stadga skyldighet för kommunalt anställd lärare att låta förflytta sig till enskild, låt vara statsunderstödd, tjänst. Den av de sakkunniga förutsatta förflyttnings-skyldigheten för rektors efterträdare på dennes lärartjänst torde sålunda icke, i varje fall icke helt, kunna genomföras. Däremot torde det ej väcka betänkligheter mot att införa skyldighet för ordinarie befattningshavare vid privatläroverk att låta förflytta sig till ordinarie tjänst vid allmänt läroverk, högre kommunal skola eller annat privatläroverk då sådant erfordras för indragning av övertalig lärartjänst eller då eljest synnerliga skäl därtill äro. Bestämmelser av nämnda innehåll torde böra inflyta i 13 § B statens allmänna avlöningsreglemente. Motsvarande skyldighet för ordinarie lärare vid högre kommunal skola att låta förflytta sig till allmänt läroverk eller annan högre kommunal skola finnes redan föreskriven i sagda författningsrum för bl. a. förevarande fall. Om rektor återinträder på sin lärartjänst, föres nämligen denna åter på stat, varför efterträdaren på lärarbefattningen blir övertalig. Det bör i detta sammanhang påpekas, att lärare vid statsunderstött privatläroverk enligt 1950 års principbeslut skall erhålla förordnande tills vidare med viss uppsägningstid, dock att uppsägning må ske endast under vissa omständigheter. Kan uppsägning ske, bör förflyttnings-skyldighet icke inträda, utan läraren bör i ifrågavarande fall i stället uppsägas från tjänsten i vederbörlig ordning. Vid privatläroverken aktualiseras således spörsmålet om förflyttnings-skyldighet endast, när läraren icke kan uppsägas.

Vad beträffar frågan om *kompetensvillkoren för rektorstjänsterna* har 1944 års lönekommitté för privatläroverken föreslagit, att man för behörighet till rektorstjänst vid högre enskilt läroverk skall uppställa krav på lek-

torskompetens i likhet med vad som fordras vid högre allmänt läroverk. Lärarlönesakkunniga däremot föreslå, att man för rektorer vid samtliga privatläroverk bör i avvaktan på en allmän utredning angående behörighetsvillkoren för rektorstjänster inskränka sig till att uppställa krav på behörighet till ordinarie ämneslärartjänst. För de högre kommunala skolornas del föreslå de sakkunniga icke någon ändring i nuvarande behörighetsvillkor.

För egen del anser jag i likhet med 1944 års lönekommitté för privatläroverken och statens lönenämnd att, i avvaktan på resultatet av omnämnda utredning, det för rektorstjänster vid de högre allmänna läroverken uppställda kravet på lektorskompetens i princip bör upprätthållas även för de högre enskilda läroverkens del. Att i detta hänseende göra skillnad mellan de högre allmänna läroverken och de högre enskilda läroverken är enligt min mening icke motiverat. För övriga hit hörande enskilda läroanstalter böra gälla samma behörighetskrav som för kommunala flickskolor och kommunala mellanskolor. De övergångsbestämmelser, som i fråga om rektorsbehörigheten erfordras vid löneregleringens genomförande, torde få meddelas av Kungl. Maj:t.

Tillsättning av rektor vid statsunderstött privatläroverk skall enligt de sakkunnigas förslag ske i samma ordning som gäller för de högre kommunala skolorna. Jag tillstyrker detta förslag, vilket innebär bl. a., att rektor förordnas av skolöverstyrelsen efter förslag av vederbörande skolstyrelse för en tid av sex år eller den kortare tid, som skolöverstyrelsen med hänsyn till särskilda omständigheter kan finna skälig. Skolöverstyrelsen bör härvid taga skälig hänsyn till de särskilda förhållandena vid privatläroverken. Skolstyrelsernas önskemål om ett bibehållande av rätten för dem att utse rektor kan jag alltså icke tillmötesgå. Att statlig myndighet utser rektor är enligt min mening en av förutsättningarna för att staten skall åtaga sig det ökade ekonomiska ansvar, som löneregleringen innebär, och torde dessutom såsom längre fram kommer att påvisas vara en förutsättning för pensionsreglering för rektorerna vid dessa skolor.

För närvarande äro de allmänna läroverken och de högre kommunala skolorna uppdelade på vissa *lönegrupper* allt efter antalet lärjungar och klassavdelningar vid skolan. Rektorernas lönegrader äro differentierade de olika skolorna emellan i enlighet med denna lönegrupsindelning. Jag delar lärarlönesakkunnigas åsikt att några ändringar nu icke böra göras i gällande system för poängberäkning för lönegrupsplacering av de olika skolorna.

De högre allmänna läroverken äro för närvarande uppdelade i tre grupper (I—III), realskolorna i fyra (I—IV), de kommunala flickskolorna, de kommunala mellanskolorna och de praktiska mellanskolorna i fem (III—VII) samt de högre folkskolorna i tre (I—III). De sakkunniga föreslå ingen ändring i denna indelning. Beträffande de privata läroverken föreslå de sakkunniga, att dessa lönegrupperas, de högre enskilda läroverken i enlighet

med vad som gäller för de högre allmänna läroverken med visst i det följande angivet undantag och de enskilda flickskolorna (enskilda goss- eller samskolorna) och de enskilda mellanskolorna i enlighet med vad som gäller för kommunala flickskolor, kommunala mellanskolor och praktiska mellanskolor. Beträffande de högre enskilda läroverken skall enligt de sakkunnigas förslag ytterligare en lönegrupp införas för de minsta skolorna inom denna kategori, omfattande skolor med högst 35 poäng. Den andra lönegruppen skulle då omfatta skolor med 35,5—46 poäng. Lönegrupperna III och IV skulle alltså motsvara lönegrupperna II och III vid de högre allmänna läroverken. För min del tillstyrker jag den av de sakkunniga sålunda föreslagna gruppindelningen för privatläroverken.

Beträffande *lönegradsplaceringen* tillstyrker jag de sakkunnigas förslag i vad avser de högre kommunala skolorna utom de högre folkskolorna. Adjunktskompetenta rektorer vid dessa skolor böra i enlighet härmed placeras i Cb 6 i grupp III, Cb 7 i grupp IV, Cb 8 i grupp V, Cb 9 i grupp VI och Cb 10 i grupp VII. Icke adjunktskompetenta placeras i Cb 4 i grupp III, Cb 5 i grupp IV, Cb 6 i grupp V, Cb 7 i grupp VI och Cb 8 i grupp VII. Detta innebär, att rektorerna vid dessa skolor omedelbart erhålla lön efter sin nuvarande slutlöneklass.

Däremot anser jag mig icke för närvarande kunna tillstyrka att en löne-differentiering efter kompetens göres för de högre folkskolornas rektorer. Enligt min mening böra nämligen i avvaktan på utredningen om rektorsbehörigheten i förevarande sammanhang göras endast de ändringar, som omedelbart föranledas av eller sammanhånga med den föreslagna ändrade konstruktionen av rektorstjänsterna vid de högre kommunala skolorna eller löne regleringen för de statsunderstödda privatläroverken.

Rektorer vid de högre folkskolorna böra därför oberoende av kompetens inplaceras i Cb 2 i grupp I, Cb 3 i grupp II och Cb 4 i grupp III. Härigenom komma jämväl rektorerna vid dessa skolor att omedelbart erhålla lön efter sin nuvarande slutlöneklass.

Med hänsyn till vad jag sålunda anfört anser jag mig icke ha anledning att här ingå i prövning av löneställningen för rektorerna vid de statliga realskolorna.

Beträffande de statsunderstödda privatläroverken har jag såsom av det föregående framgår ansett mig böra förordade lektorskompetens såsom generellt behörighetsvillkor för rektorstjänst vid högre enskilt läroverk. Därav torde följa, att någon lönedifferentiering efter kompetens icke bör införas för dessa skolor. Jag förordar alltså för dessa skolor även i lönehänseende samma system som vid de högre allmänna läroverken med den skillnaden dock, att ytterligare en lönegrupp, såsom jag nyss framhållit, bör införas för de minsta av de högre enskilda läroverken. Rektor bör alltså placeras i Cb 10 i grupp I, i Cb 11 i grupp II, i Cb 12 i grupp III och i Cb 13 i grupp IV. Beträffande de nuvarande rektorer, som icke äga för rektorstjänsten erforderlig formell kompetens, torde det få ankomma på Kungl. Maj:t att besluta om lönegradsplaceringen.

Såsom lärarlönesakkunniga föreslagit bör vidare lönegradsplaceringen för rektorstjänsten bestämmas av Kungl. Maj:t jämväl för det fall, att privatläroverket endast består av ett gymnasium eller om jämte den ordinarie rektorn finnes anställd särskild studierektor. I sistnämnda fall bör även studierektorns löneförmåner bestämmas av Kungl. Maj:t.

Rektorstjänst vid enskild flickskola (enskild goss- eller samskola) eller enskild mellanskola bör såsom de sakkunniga föreslagit lönegradsplaceras enligt samma regler, som komma att gälla för kommunala mellanskolor och kommunala flickskolor. Lönegradsplaceringen för rektorstjänsten vid Gävle borgarskola torde dock, med hänsyn till den speciella organisationen vid läroanstalten, böra ankomma på Kungl. Maj:t. Jag återkommer i det följande i samband med pensionsfrågan till förhållandena vid denna läroanstalt.

Jag delar de sakkunnigas åsikt, att man vid lönegradsplacering av rektorstjänst helt skall bortse från om skolan är förenad med internat eller icke. Har rektor även ansvar för skötseln av internat, bör han såsom de sakkunniga föreslagit äga uppbära särskild ersättning härför till belopp, som fastställs av skolöverstyrelsen i varje särskilt fall. Ersättningen bör därvid gäldas av internatets medel.

Vad de sakkunniga anfört i fråga om uppförande på övergångsstat av de nuvarande rektorernas lärartjänster vid de högre kommunala skolorna föranleder icke någon erinran från min sida.

Jag har icke heller någon erinran emot att på sätt skolöverstyrelsen föreslagit en allmän övergångsbestämmelse införes av innehåll, att de rektorer vid högre kommunala skolor, som äro förordnade intill den 1 juli 1955, skola anses såsom innehavare av motsvarande Cb-tjänster från och med löne regleringens ikraftträdande till förordnandets utgång. Där förordnandet meddelats för endast ett år bör, såsom skolöverstyrelsen föreslagit, tjänsten ledigförklaras i samband med löne regleringens ikraftträdande.

IV. Löne reglering m. m. för lärarpersonalen vid vissa andra statsunderstödda privata läroanstalter.

Såsom jag i det föregående omförmält torde frågan om en löne reglering för lärarpersonalen vid fackskolan för huslig ekonomi i Uppsala och en löne förbättring för lärare vid övriga enskilda handarbets- och skolköksseminarier nu böra upptagas till prövning.

Samtidigt härmed bör frågan om löneställningen för lärarpersonalen vid lanthushållningsseminariet å Rimforsa prövas.

A. Fackskolan för huslig ekonomi i Uppsala.

Nuvarande förhållanden.

I fråga om fackskolans *organisation och utbildningskapacitet* har 1944 års lönekommitté för privatläroverken lämnat följande redogörelse.

Vid fackskolan finnas följande lärarinnekurser:

A-kursen: Lärarinnekurs i huslig ekonomi, 2 läsår om 38 veckor, 16 elever;

B-kursen: Lärarinnekurs i huslig ekonomi och handarbete, 3 läsår om 38 veckor, 14 elever. Den kurs, som skulle tagit sin början januari 1949, ersattes då med hänsyn till det aktuella utbildningsbehovet på skolöverstyrelsens begäran av en handarbetslärarinnekurs; vårterminen 1950 in-togs åter ny avdelning av B-kursen;

C-kursen: Lärarinnekurs i huslig ekonomi med lanthushållning (Bro-gårdskursen), 2 år med först en hösttermin i Uppsala, därefter ett år på fackskolans lantgård Brogård (i Tensta socken, Uppsala län) med uppe-håll 4 veckor på sommaren och 3 veckor på vintern samt slutligen en vår-termin i Uppsala, 18 elever. På lantbruksstyrelsens begäran ha, med hän-syn till utbildningsbehovet, de kurser, som intagits höstterminerna 1947 och 1948, dubblerats;

D-kursen: Kurs för utbildande av barnavårdslärarinnor och barnhems-föreståndarinnor, omkring 3 år, högst 12 elever; antalet har de senare åren växlat mellan 7 och 12. Kursens elever erhålla praktisk utbildning vid ett särskilt av fackskolan drivet daghem för spädbarn.

Därest de nu nämnda lärarinnekurserna äro fullbelagda, kan läroanstal-ten alltså årligen utbilda 16 skolkökslärarinnor, 14 lärarinnor med behörig-het att undervisa både i hushållsgöromål och handarbete, 18 lanthushålls-lärarinnor (30 vid dubbling av C-kursen) och 12 barnavårdslärarinnor eller barnhemsföreståndarinnor. Enär kurserna äro fleråriga och intagning sker varje år, är antalet samtidiga seminarieelever betydligt större än det nyss nämnda vid fullbelagda kurser (60 eller 72). Höstterminen 1948 var antalet 156 och höstterminen 1949 131. Normalt kan antalet sägas vara om-kring 145.

Förutom lärarinnekurserna finnas följande kurser:

E. Kurs för utbildning av ekonomiföreståndarinnor vid större anstalter, 2 terminer, 15 elever;

F. Förberedande skolkökslärarinnekurs avsedd dels att ingå som ett ob-ligatoriskt led i skolkökslärarinneutbildningen, dels att ge grundlig utbild-ning för blivande hemföreståndarinnor, 2 terminer, 32 elever i 2 avdel-ningar;

G. Husmoderskurs, 2 terminer, 2—4 avdelningar à 18 elever;

H. Specialkurs (högre husmoderskurs), 1 hösttermin, 18 elever;

I. Kortare husmoderskurs, 1 vårtermin, 18 elever;

K. Praktisk yrkeskurs i matlagning, 1 termin, 18 elever;

L. Kurs i barnavård, 6 månader, 3—5 elever;

M. Lanthushållskurs, 3 månader, 3 kurser för år, 8—15 elever.

Det sammanlagda samtidiga elevantalet i kurserna E—M uppgick höst-terminen 1949 till 132. Dessa kurser ha tillkommit för att bereda semina-rieleverna tillfälle till övningsundervisning.

Ifrågavarande övningsundervisning bedrivs också med elever från vissa skolor m. m. i Uppsala. Sålunda undervisades höstterminen 1949 av fack-skolans lärarinnor sammanlagt 382 elever från följande skolor, varvid fack-skolans seminarieelever samtidigt erhöilo handledning, nämligen stadens folkskolor, folkskoleseminariets övningsskola, högre folkskolan, praktiska mellanskolan, kommunala flickskolan, lärlingsskolan, enskilda läroverket, sjuksköterskeskolan och Samariterhemmets elevkurs.

Fackskolans lärarinnor undervisade alltså höstterminen 1949 samman-lagt (131 + 132 + 382 =) 645 elever.

Beträffande lärarpersonalen och dess tjänstgöringsförhållanden har kommittén anfört följande.

1 kvinnlig rektor, utexaminerad från fackskolan, fullgör rektorsgöromål samt 6—10 veckotimmars undervisning i någon eller några av läroanstaltens kurser i Uppsala eller Brogård.

28 lärarinnor ha full tjänstgöring. En av dem är adjunktskompetent (undervisar i kemi samt närings- och födoämneslära), en utexaminerad från Rimforsaseminariet och de övriga från fackskolan. Det stora flertalet lärarinnor har dessutom genomgått fortbildningskurser av olika slag och företagit studieresor. Beträffande tjänstgöringsskyldigheten gäller, att tjänstgöringen skall utgöras av undervisning eller annat i sammanhang med undervisningen stående arbete i någon eller några av kurserna i Uppsala eller Brogård. Tjänstgöringen skall omfatta i läroanstaltens uppsalaavdelning 38 veckor om året, påsk- och pingstferier samt tillfälliga lov dagar däri inräknade, och i medeltal 32 timmar i veckan, därav minst 20 timmars effektiv undervisning, samt i läroanstaltens brogårdsavdelning hela året med två månaders semester och under tjänstgöringstiden en sammanlagd tjänstgöring av minst så stor omfattning, att den motsvarar lärarinnornas vid uppsalaavdelningen tjänstgöringsskyldighet.

26 timlärare, kvinnliga och manliga, bestredo höstterminen 1948 tillsammans omkring 100 veckotimmars undervisning.

Lektionerna omfatta 45 minuter vid teoretisk undervisning, 50 minuter i handarbete och vävning samt 60 minuter i övrigt.

Heltidsanställda lärare antagas av fackskolans styrelse. Enligt av Kungl. Maj:t den 14 april 1927 fastställt reglemente anställas rektor och lärarinnor för en tid av fem år, dock så att denna anställning utgår först med slutet av det kalenderhalvår, under vilket femårsperioden utlöper. Avtalet anses därefter å bägge sidor automatiskt förlängt utan tidsbegränsning, såvida ej uppsägning skett eller annorlunda avtalas. Styrelsen äger, därest omorganisation eller inskränkning i verksamheten därtill föranleder, eller om anställd person befinnes för sitt uppdrag olämplig, uppsäga befattningshavare på det sätt, att uppsägningen skall vara beslutad och vederbörande delgiven minst sex månader, innan den skall träda i kraft. Befattningshavare, som efter första avtalstiden vill lämna sin plats, skall underrätta därom minst sex månader i förväg. Lärarinna avgår från sin befattning vid uppnådd pensionsålder (60 år), såvida ej styrelsen på ansökan medger, att hon må för viss tid kvarstå i tjänsten.

Löne- och pensionsförhållandena regleras i de av Kungl. Maj:t såsom statsbidragsvillkor meddelade bestämmelserna om minimilöner respektive i särskilt regleringsinstrument för anslutning till statens pensionsanstalt. Enligt statsbidragsbestämmelserna utgår avlöning till vid skolan anställd lärarinna med full tjänstgöring (32 veckotimmar) med minst 2 880 kronor i första, 3 264 kronor i andra, 3 648 kronor i tredje och 4 032 kronor i fjärde lönegraden jämte fri kost på sätt, som är bestämt för lärarinnor i huslig ekonomi vid statsunderstödda enskilda läroanstalter. För tjänstgöring, som understiger 32 veckotimmar, utgör ersättningen, för veckotimme, minst 90 kronor i första, 102 kronor i andra, 114 kronor i tredje och 126 kronor i fjärde lönegraden jämte fri kost. Härjämte skall tillfällig löneförbättring utgå åt lärarinna med full tjänstgöring med 1 200 kronor för år och åt

timlärarinna i övningsämne, som har sin huvudsakliga sysselsättning vid skolan, med 30 kronor för veckotimme.

Vidare utgår särskilt lönetillägg med 1 320 kronor till lärarinna med full tjänstgöring och 40 kronor till sådan timlärare, som nyss nämnts. Dyrtidstillägg och kristillägg utgå enligt samma grunder som för lärare vid privatläroverk, dock att tilläggsunderlaget utgör endast hälften av minimilönningen jämte tillfällig löneförbättring.

Om storleken av de faktiskt utgående lönerna har kommittén anfört följande.

Rektors kontanta lön uppgick budgetåret 1948/49 till 12 177 kronor. Härtill kom fri kost under arbetsdagar, taxerad till 500 kronor för år.

Av de 28 ämneslärarinnorna åtnjoto samma budgetår

5 begynnelselön av 7 124 kronor,

7 lön jämte ett ålderstillägg av 7 644 kronor,

4 lön jämte två ålderstillägg av 8 178 kronor och

12 lön jämte tre ålderstillägg av 8 709 kronor.

Ålderstillägg medgives efter 5 års tjänstgöring.

I samband med det praktiska arbetet åtnjuta lärarinnorna fria middagar, som taxeras till 300 kronor. Vidare ha de fri tvätt av arbetskläder. Lärarinnorna på Brogård få vidkännas avdrag på lönen för kost utöver middagar under arbetsdagar, tvätt och bostad med 705 kronor.

Barnavårdsläraryrkeskursens huvudlärarinna, som förestår daghemmet, samt första lärarinnan vid Brogård åtnjuta vardera ett särskilt arvode av 500 kronor.

Timlärararvodena utgå med lägst 7 kronor och högst (för föreläsningstimme om 45 minuter) 20 kronor för undervisningstimme.

Vid sjukledighet åtnjutes enligt förutnämnda av Kungl. Maj:t den 14 april 1927 fastställda reglemente $\frac{2}{3}$ av lönen under det första året. Därefter beslutar enligt samma reglemente styrelsen i varje särskilt fall angående lönens storlek.

De heltidstjänstgörande lärarinnornas löner (rektorslönen ej medräknad) överstiga minimilönerna jämte statliga tillägg med endast 200 kronor, utgörande tillfällig löneförbättring av kommunala medel.

Rektorstjänsten och lärarinnebefattningarna äro reglerade för pensionsrätt i statens pensionsanstalt. Pensionsavgiften är för rektor 150 kronor och för lärarinnorna 87 kronor för år, vilka belopp avdragas å lönen. Enligt uppgift, som kommittén erhållit från pensionsanstalten kommer pensionen förutom rörligt tillägg att vid fullt antal tjänstår uppgå till 5 688 kronor för rektor och 3 252 kronor för lärarinna.

1944 års lönekommittés förslag.

Kommittén framhåller, att fackskolan för huslig ekonomi i Uppsala är den största av utbildningsanstalterna på det husliga området, även om man medräknar statens skolköksseminarium och hushållsskola samt Fredrika Bremer-förbundets lantushållningsseminarium å Rimforsa. Under det att vart och ett av de övriga seminarierna utbildar endast en kategori lärarinnor, utbildar fackskolan fyra. Så länge staten icke helt sörjer för lärarinneutbildningen på det husliga området anser kommittén fackskolan vara oum-

bärlig. Genom de stora möjligheter till pedagogiska experiment, som skolans fria ställning erbjuder, har den även kunnat göra betydelsefulla insatser inom sitt utbildningsområde. Ett statsövertagande av skolan synes icke vara aktuellt. Åtgärder i löneförbättringssyfte äro emellertid enligt kommitténs mening erforderliga, därest hittillsvarande standard i fråga om undervisningen skall kunna bibehållas. Kommittén föreslår därför, att lönereglering genomföres för fackskolans lärare.

Löneregleringen bör enligt kommitténs förslag givas en sådan utformning, att de avlönings-, pensions- och stadgebestämmelser, som gälla för motsvarande lärare vid statens skolköksseminarium och hushållsskola, också bli i huvudsak tillämpliga för fackskolans lärare. För ett inordnande under det statliga lönesystemet erfordras emellertid med hänsyn till fackskolans organisation och struktur vissa särskilda bestämmelser.

Kommittén framhåller att en lönereglering av nu antytt slag icke kan åvägabringas utan en väsentlig höjning av för närvarande utgående statsbidrag till fackskolan.

Kommittén föreslår i första hand, att fackskolans rektor och lärare beredas ordinarie anställning och underkastas förflyttningsskyldighet, på sätt kommittén förordat beträffande befattningshavare vid privatläroverken. Därest denna anställningsform icke skulle anses lämplig av principiella skäl — bl. a. med hänsyn till att fackskolan äges av en stiftelse — föreslår kommittén i andra hand en anställningsform i stort sett motsvarande den som föreslagits för folkhögskolans befattningshavare. Innebörden härav för fackskolans del sammanfattas av kommittén så, att beteckningen ordinarie skall kunna användas för tjänster vid skolan, att rektor och ordinarie lärare skola antagas tills vidare med minst fyra månaders uppsägning eller för viss tid samt att om sådan befattningshavare tre år i följd oförvitligt tjänstgjort i samma eller motsvarande ordinarie befattning vid fackskolan, han ej må skiljas från sin befattning annat än av disciplinära skäl eller därest omorganisation eller inskränkning i verksamheten det föranleder. Om bestämmelserna få denna innebörd, erfordras enligt kommittén inga föreskrifter om förflyttningsskyldighet.

Utom ordinarie anställning förutsättes vid fackskolan liksom vid statens skolköksseminarium skola förekomma extra ordinarie anställning och timläraranställning enligt samma bestämmelser som gälla i fråga om det statliga seminariet.

Kommittén har, bl. a. av kostnadsskäl, icke ansett sig böra föreslå, att både rektor och samtliga de 28 lärarinnorna med full tjänstgöring efter löneregleringen skola erhålla ordinarie anställning. Kommittén förordar såsom en lämplig avvägning, att rektorsbefattningen och 18 lärarbefattningar göras till ordinarie och att övriga lärare erhålla extra ordinarie eller timläraranställning. Beräknat efter hela antalet av ordinarie och icke-ordinarie lärare bestridda veckotimmar innebär kommitténs förslag, att 52 % av timantalet tillgodoses av ordinarie lärare.

Den med lärarbefattningen i kemi samt närings- och födoämneslära förbundna undervisningen är enligt kommitténs mening dels av den art, att den — liksom för närvarande — bör handhavas av adjunktskompetent lärare i ämnena biologi och kemi, dels av den vikt och omfattning, att för dess bestridande heltidsanställd ordinarie lärare bör beräknas. Kommittén förordar därför samma lönegradsplacering som för adjunkt vid allmänt läroverk eller småskoleseminarium eller Ca 26.

Då lärarinna i huslig ekonomi vid fackskolan enligt vad kommittén uppgivit i fråga om kompetens och tjänstgöringsskyldighet är fullt jämställd med sådan lärarinna vid statens skolköksseminarium och hushållsskola, föreslår kommittén, att de skola likställas i lönehänseende. Lönegradsplaceringen för lärarinna i huslig ekonomi vid fackskolan skulle alltså bli Ca 25 resp. Ce 23.

Lärarinna i huslig ekonomi med lantushållning vid fackskolan har samma skolbildning och lika lång utbildning i form av kurser och praktik före inträdet i lärarinnekursen som skolkökslärarinna. Utbildningstiden i fackskolans lärarinnekurs C är vidare lika lång som för skolkökslärarinna i A-kursen eller som för de övriga lärarinnor, vilka äga behörighet för anställning i nämnda ämne vid fackskolan, nämligen de från Rimforsseminariet utexaminerade lärarinnorna. Den årliga tjänstgöringstiden är däremot längre. Med hänsyn till dessa förhållanden, i vilka ändring icke förutsättes, bör enligt kommitténs uppfattning lärarinna i huslig ekonomi med lantushållning icke rimligen placeras i lägre lönegrad än lärarinna i huslig ekonomi. Kommittén föreslår därför, att lönegradsplaceringen blir densamma eller Ca 25 resp. Ce 23.

De vid fackskolan nu anställda handarbetslärarinnorna äro utexaminerade från skolans B-kurs och ha på grund härav behörighet att undervisa även i hushållsgöromål. Vid skolan pågår sedan vårterminen 1949 efter framställning av skolöverstyrelsen en kurs för utbildande av enbart handarbetslärarinnor. Kursen kommer att medföra samma kompetens för de utexaminerade lärarinnorna som lärarinnekurserna vid de privata handarbetsseminarierna i Göteborg och Stockholm, d. v. s. bland annat kompetens för anställning vid fackskolan. Kommittén anser, att lärarinna i handarbete vid fackskolan bör erhålla högre lönegradplacering än de till lönegraderna Ca 23 och Ce 21 hänfödda handarbetslärarinnorna vid folk- och småskoleseminarierna samt statens skolköksseminarium och hushållsskola, eftersom sistnämnda lärarinnor icke handha utbildning av handarbetslärarinnor i egentlig mening. Då kommittén icke finner tillräcklig anledning att göra skillnad i löneställningen mellan fackskolans lärarinnor i handarbete och skolkökslärarinnor, förordar kommittén lönegraderna Ca 25 resp. Ce 23 även för handarbetslärarinnorna vid fackskolan.

Vid fackskolans barnavårdslärarinnekurs tjänstgöra två lärarinnor, vilka ansvara för utbildningen av barnavårdslärarinnor och barnhemsföreståndarinnor. Den ena av dem förestår också skolans daghem för spädbarn, vilket uppehållande utgör grundvalen för sagda utbildning. Dessa

båda lärarinnor ha själva fått sin utbildning vid fackskolan. Utbildningstiden utgör 3 år eller ett år mera än den för skolköks-, lanthushållnings- och handarbetslärarinnor anslagna utbildningstiden. I utbildningen ingår tjänstgöring vid barnbördshus, upptagningshem för småbarn, barnavårdscentral, barnsjukhus (1 år) och epidemisjukhus samt teoretisk och praktisk undervisning under 20 veckor vid fackskolans huvudanstalt. Med hänsyn till att kraven på skolbildning, genomgångna kurser och praktik före intagningen i stort sett äro desamma som för de blivande skolkökslärarinnorna, anser kommittén att barnavårdslärarinnorna ur utbildningssynpunkt äro fullt jämbördiga med dessa. Med hänsyn härtill föreslår kommittén, att jämväl barnavårdslärarinnorna placeras i lönegraderna Ca 25 resp. Ce 23.

Kommittén föreslår, att fackskolans rektor inplaceras i lönegraden Ca 31 och anför till stöd härför följande.

Fackskolans rektor åtnjuter för närvarande i slutlön löneförmåner, som med pensionsavgiften frändragen uppgå till 12 527 kronor. Motsvarande löneförmåner för lärarinna utgöra 8 622 kronor. Beloppen äro närmast jämförliga med beloppen i 27, resp. 20 à 21 löneklassen i ortsgrupp 3 av löneplan nr 1, inberäknat 12 %. Differensen utgör alltså minst 6 löneklasser. Vid bedömande av frågan om löneställningen för fackskolans rektor kan jämförelse icke göras med statens skolköksseminarium och hushållsskola. Ifrågavarande seminarium förestås nämligen av en rektor, som tillika är rektor för statens normalskola, och en biträdande föreståndarinna, som är ordinarie lärarinna i hushållsgöromål vid seminariet och åtnjuter ett årligt arvode å 1 200 kronor utöver lärarinelönen. Däremot kan erinras om att vid folk- och småskoleseminarierna skillnaden mellan lägsta löneställningen för rektor och lönen i slutlöneklassen för sådan lärare vid samma läroanstalt, som är kompetent till rektorsbefattningen därstädes, utgör 5 löneklasser. Fackskolan med dess ställning som central lärarutbildningsanstalt är av sådan storleksordning och omfattning, att en differens i slutlön mellan rektors- och lärartjänst av allenast 5 löneklasser synes väl ringa. Kommittén, som förutsätter samma formella behörighetskrav för rektorstjänst vid fackskolan som för lärartjänst i fackämne, finner för sin del riktigtast, att den nuvarande differensen mellan rektors- och lärarlön av 6 löneklasser bibehålles. Fackskolans rektor bör sålunda högst avlönas enligt $(28 + 6 =)$ 34 löneklassen och i anslutning härtill inplaceras i lönegrad Ca 31. I detta sammanhang må erinras, att rektor vid folkhögskola av 1941 års lärarlönesakkunniga föreslagits till placering i nämnda lönegrad.

Kommittén förutsätter ingen ändring i fråga om befattningshavarnas skyldighet att tjänstgöra i fackskolans olika kurser. Tjänstgöringsskyldigheten för år anser kommittén böra vara densamma som vid statens skolköksseminarium och hushållsskola utom i vad avser kurserna för utbildande av lärarinnor i huslig ekonomi med lanthushållning samt i barnavård, där tjänstgöringsskyldigheten liksom för närvarande med hänsyn till kursarbetet bör gälla hela året utom under två månaders frihet från tjänstgöring. Undervisningsskyldigheten för vecka bör enligt kommitténs uppfattning i fråga om ämneslärare i lönegrad Ca 26 vara densamma som i fråga

om adjunkt vid småskoleseminarium samt i fråga om lärare i fackämnen med mer än hälften av tjänstgöringen förlagd till lärarinnekurs densamma som i fråga om lärare i hushållsgöromål vid statens skolköksseminarium och hushållsskola. Beträffande övriga lärare i fackämnen föreslår kommittén, att full lön utgår vid 30 veckotimmars undervisning. Med hänsyn till fackskolans omfattning och organisation är det nödvändigt, att en stor del av tjänstgöringen fullgöres i övningsklasser. Kommittén har ansett, att de lärare i fackämnen, som få sin tjänstgöring uteslutande eller till övervägande del förlagd till övningsklasser, böra för den fastställda lönen kunna bestrida en något mer omfattande undervisning än övriga lärare i fackämnen.

Vad beträffar rektors undervisningsskyldighet har kommittén icke ansett sig böra förorda någon ändring i nu gällande, av skolöverstyrelsen godkända timal (6—10 veckotimmar).

Kommittén föreslår, att timlärararvodena i fråga om belopp och allmänna grunder anpassas till bestämmelserna för statens skolköksseminarium och hushållsskola.

I teoretiska ämnen utgöra timlärararvodena vid sistnämnda läroanstalt 477 kronor för veckotimme i lärarinnekursen och 397 kronor för veckotimme i övriga kurser. Kommittén föreslår, att motsvarande timlärararvoden vid fackskolan, med hänsyn till att Uppsala tillhör ortsgrupp 3, bestämmas till 440 kronor i lärarinnekurserna och 365 kronor i övriga kurser. Liksom vid statens skolköksseminarium och hushållsskola bör enligt kommitténs mening en föreläsningstimme anses motsvara två undervisningstimmar.

I fråga om timlärararvodena i fackämnen föreslås motsvarande bestämmelser som gälla beträffande timlärararvoden i hushållsgöromål vid statens skolköksseminarium och hushållsskola.

Barnavårdslärarinnekursens huvudlärarinna, som förestår daghemmet för spädbarn, samt första lärarinnan vid Brogård åtnjuta vardera ett särskilt arvode av 500 kronor. Med hänsyn till de betydande arbetsuppgifter, som äro förenade med dessa tjänster, föreslår kommittén ett särskilt arvode av 1 200 kronor för år till vardera befattningshavaren. Sistnämnda belopp motsvarar det särskilda arvode, som utgår till biträdande föreståndarinnan vid statens skolköksseminarium och hushållsskola.

Yttrandena över lönekommitténs förslag.

Skolöverstyrelsen uttalar i fråga om anställningsformen, att överstyrelsen med hänsyn bl. a. till att det liksom vid privatläroverken gäller enskild tjänst anser sig endast kunna tillstyrka, att lärarna erhålla ordinarie anställning av den typ, som föreslagits i propositionerna 1950: 232 samt 1950: 235 för lärare vid statsunderstödda privatläroverk samt vid statsunderstödda folkhögskolor och lantbruksundervisningsanstalter.

Beträffande rektors anställning framhåller överstyrelsen, att det synes önskvärt, att frågan om fortsatt anställning — såsom sker vid stalliga se-

minarier och läroverk samt högre kommunala skolor — efter viss tid göres till föremål för omprövning.

Kommitténs förslag till lönegradsplacering av lärarbefattningarna vid fackskolan tillstyrkes av överstyrelsen, som även finner den för rektor vid fackskolan föreslagna löneställningen skälig.

Undervisningsskyldigheten bör enligt överstyrelsen kunna begränsas till 27 veckotimmar även för lärare i fackämnen, som ha sin tjänstgöring till övervägande del förlagd till övningsklasser.

Statskontoret delar i princip kommitténs uppfattning, att anledning finnes att för fackskolans del till övervägande upptaga spørsmålet om lärarpersonalens anställnings- och lönevillkor utan att avvakta slutförandet av utredningen rörande organisationen av lärarinneutbildningen på det husliga området m. m. Anställningsformen för lärarna vid fackskolan bör enligt statskontorets mening lösas på samma sätt som för privatläroverkens lärarpersonal. I fråga om löneställningen anför statskontoret.

I lönehänseende har statskontoret icke funnit anledning till erinran mot förslaget i vad avser rektors- och adjunktstjänsterna och de ordinarie befattningarna som lärarinna i huslig ekonomi och huslig ekonomi med lanthushållning. Vad angår sistnämnda befattningshavare förutsätter statskontoret, att dessa huvudsakligen komma att tagas i anspråk vid lärarutbildningen. Däremot kan statskontoret icke dela kommitténs uppfattning, att ordinarie handarbets- och barnavårdslärarinnorna skola hänföras till samma lönegrad som lärarinnorna i huslig ekonomi. Vid löneregleringen för övningslärarna ha tjänsterna i hushållsgöromål genomgående satts två lönegrader högre än befattningar i kvinnlig slöjd. Motsvarande differens bör gälla även vid fackskolan. Barnavårdslärarinnorna vid fackskolan synas icke böra placeras högre än handarbetslärarinnorna. Uppmärksammas må, att allenast 20 veckor av den treåriga utbildningstiden för lärarinneeleverna äro förlagda till fackskolan. Under en stor del av året torde barnavårdslärarinnorna därför främst ha praktisk tjänstgöring vid det till fackskolan anknutna daghemmet. Statskontoret kan således icke förorda högre löneställning för ordinarie lärarinna i handarbete och barnavård än 23 lönegraden.

De extra ordinarie lärarna skulle vid en tillämpning av de för övningslärarna fastställda lönegraderna placeras två lönegrader lägre än motsvarande ordinarie lärare eller således i 23 resp. 21 lönegraden. Emellertid anser sig statskontoret böra föreslå, att de e. o. lärarna vid fackskolan hänföras till en och samma lönegrad. På det husliga området förekomma nämligen vid fackskolan en del kurser, vilka ha karaktären av lägre yrkesutbildningskurser, och vilka icke ha någon motsvarighet vid statens skolköksseminarium. Lärare vid dessa kurser borde egentligen ha en löneställning, som i icke alltför hög grad avveke från lärarpersonalens vid de lägre yrkesundervisningsanstalterna. Då emellertid, enligt vad statskontoret under hand erfarit, de olika lärarna icke äro bundna vid särskilda kurser utan undervisa i speciella ämnen vid samtliga eller flertalet kurser, låter sig en uppdelning av tjänsterna efter högre och lägre utbildningsstadium svårigen genomföras. I betraktande härav och med hänsyn till önskvärdheten av att i möjligaste mån åstadkomma ett enkelt lönesystem får statskontoret föreslå, att samtliga e. o. tjänster hänföras till 21 lönegraden.

För timlärare synas böra tillämpas de bestämmelser, som i övrigt gälla för timlärare enligt timlärarkungörelsen eller komma att meddelas beträffande timlärare i övningsämnen. Statskontoret kan således icke biträda

kommitténs förslag, att de särbestämmelser, som redan före timplärarkungörelsens tillkomst gällde för timplärare i teoretiska ämnen vid statens skolköksseminarium, skola erhålla giltighet även vid fackskolan. Timpläraryvudet lärer bland annat med hänsyn till förekomsten av kortare kurser böra fastställas att utgå efter undervisningstimme.

De särskilda ersättningar, som nu tillkomma envar av barnavårdslärrinnekursens huvudlärarinna och första lärarinnan vid Brogård, torde även framdeles böra utgå med 500 kronor.

Riksräkenskapsverket har för sin del funnit den för folkhögskolans befattningshavare föreslagna anställningsformen lämpligast för fackskolans lärarpersonal. I övrigt ha de av kommittén framlagda förslagen icke givit anledning till erinran från riksräkenskapsverkets sida.

Statens lönenämnd anser det böra övervägas, huruvida befattningshavare vid fackskolan, som är och även i framtiden förutsättes vara en enskild läroanstalt, böra inordnas under statens allmänna avlöningsreglemente (Saar), vilket reglemente eljest äger tillämpning endast å tjänstemän anställda hos offentliga huvudmän. Åtminstone synes det, så länge fråga är endast om en rektor och en ämneslärare, kunna ifrågasättas, om icke för dessa befattningshavares införande å Saars tillämpningsområde borde väljas en sådan form, att ändringar och kompletteringar i själva reglementet icke bleve erforderliga.

Det av kommittén i första hand framförda förslaget beträffande ordinarie anställningsform för lärare godtogs av lönenämnden.

Mot förslaget till lönegradsplacering av ämnesläraren i kemi samt närings- och födoämneslära finner lönenämnden icke anledning till erinran. Vad angår rektorstjänsten, anser lönenämnden sig kunna godtaga den förordade löneställningen i och för sig, men finner det lämpligt att 1941 års lärarlönesakkunnigas uppdrag utvidgas till att avse även rektorstjänsten vid fackskolan.

På grund av att vid flertalet övriga skolformer bestämts en lägre lönegrad för lärare i kvinnlig slöjd än för lärare i hushållsgöromål kan enligt lönenämndens mening en viss tvekan råda, huruvida icke motsvarande förhållande bör gälla vid fackskolan. Med hänsyn till vad lönekommittén anfört vill lönenämnden emellertid icke motsätta sig förslaget beträffande fackskolans lärare i handarbete. Vad angår lärarna i barnavård, vilkas utbildning i högre grad än de övriga facklärarnas utgöres av praktisk tjänstgöring, anser sig lönenämnden icke böra tillstyrka högre lönegradsplacering än Ca 23 resp. Ce 21.

Lönenämnden ifrågasätter vidare, om tillräckliga skäl föreligga för höjning av de tilläggsarvoden om 500 kronor, vilka nu utgå till den lärarinna, som förestår fackskolans daghem för spädbarn, och första lärarinnan å Brogård.

Timarvodena för undervisning i teoretiska ämnen böra enligt lönenämndens åsikt bestännas i enlighet med timplärarkungörelsen och införas i den till kungörelsen hörande timtaxan.

Styrelsen för fackskolan anser, att den av kommittén i första hand föreslagna anställningsformen för lärare bör komma till användning. Tjänstgöringsskyldigheten för skolans facklärare i övningsklasser finner styrelsen böra fastställas till 27 veckotimmar i likhet med vad kommittén föreslagit för facklärare med mer än hälften av tjänstgöringen förlagd till lärarinnekurser. Fastställas 30 veckotimmar, böra häri inräknas 2 à 3 veckotimmars tjänstgöring såsom handledare för seminarieelever. Enligt styrelsens mening bör ett större antal ordinarie lärarinnetjänster än det av kommittén föreslagna inrättas vid skolan.

Svenska fackläraförbundet anser sig icke kunna godtaga den av kommittén i andra hand föreslagna anställningsformen för lärarna. Ordinarie tjänster böra enligt förbundets mening inrättas i den omfattning, som erfordras för täckande av det stadigvarande behovet av lärare med full undervisningsskyldighet. Kommitténs förslag till lönegradsplacering tillstyrkes. Förbundet ifrågasätter, huruvida skäl finnes att uppdelna timlärararvodena i en högre och en lägre arvodesgrupp beroende på om timtjänsterna förläggas till lärarinnekurser eller till övriga kurser.

1941 års lärarlönesakkunniga finna den av kommittén gjorda jämförelsen med lärarinnorna i hushållsgöromål vid statens skolköksseminarium icke bärande och anföra härom följande.

Lönegraden Ca 25 för lärarinnor i hushållsgöromål vid statens skolköksseminarium föreslogs ursprungligen av 1941 års lärarlönesakkunniga i deras betänkande med förslag till löne reglering för övningslärare (SOU 1947: 15). De sakkunniga voro väl medvetna om att detta var en relativt hög lönegradsplacering både i jämförelse med dessa lärarinnors tidigare löneställning (A 19 motsvarande Ca 22 eller 23) och i jämförelse med den lönegradsplacering, som föreslogs för övriga skolkökslärarinnor (i regel Ca 18, i vissa fall Ca 20). Den höga lönegradsplaceringen motiverades med att lärarinnorna i hushållsgöromål vid statens skolköksseminarium hade den betydelsefulla uppgiften att handleda och undervisa blivande lärarinnor i hushållsgöromål. De sakkunniga hade sig också bekant — även om detta icke uttryckligen redovisades i betänkandet — att åtminstone en del av lärarinnorna vid statens skolköksseminarium hade mycket förnämlig meritering, bl. a. akademiska studier, och funno det önskvärt, att lönesättningen kunde locka sökande med särskilda såväl praktiska som teoretiska kvalifikationer. Möjlighet för skolöverstyrelsen att föreskriva krav på utbildning utöver den för vanliga lärarinnetjänster inrymdes därför också i de sakkunnigas förslag till stadga för övningslärare.

Ännu en synpunkt beaktades av de sakkunniga vid deras ställningstagande till ifrågavarande lönegradsplacering. Anlalet ordinarie lärarinnetjänster vid statens skolköksseminarium var ganska begränsat — vid den tidpunkt, då de sakkunniga fattade ståndpunkt, endast 5. Det ringa antalet gjorde det knappast påkallat att ifrågasätta någon differentiering av tjänsterna i lönehänseende, såsom fallet i regel är vid lärarutbildningsanstalter i övrigt. Vid exempelvis folk- och småskoleseminarierna svara ju vissa lärare för den egentliga undervisningen av eleverna och andra lärare för elevernas praktiska utbildning. På den förra gruppen av lärare, i första hand lektorer och adjunkter, ställas högre examensfordringar än på den senare, vilket också återspeglas i lönesättningen. För den senare gruppen, främst de s. k. övningskollärarna, erfordras folkskollärarexamen,

men med hänsyn till den ansvarsfulla uppgiften att handleda blivande lärare uppbära övningsskollärarna lön, som är två lönegrader högre än den vanliga folkskollärlönen. En motsvarande uppdelning av lärarkrafterna med en särskild kategori av lärare, som huvudsakligen deltagar i utbildningsarbetet såsom handledare, föreföll som nämnts ej motiverat vid statens skolköksseminarium i dåvarande situation, så mycket mer som frågan om den husliga utbildningen då var föremål för särskild utredning. Hade åter skolköksseminariets organisation haft större omfattning, skulle de sakkunniga ej ha kunnat underlåta att taga upp frågan om lönedifferentering till behandling.

Den här antydda problemställningen aktualiseras enligt de sakkunnigas mening i hög grad av kommitténs förslag rörande löne reglering för fackskolan för huslig ekonomi i Uppsala. Vid fackskolan i Uppsala finnas enligt lönekommitténs uppgifter för närvarande ej mindre än 28 lärarinnor med anställning i huvudsak motsvarande ordinarie. Det synes lärarlönesakkunniga självfallet, att lönesättningen vid statens skolköksseminarium icke utan närmare prövning kan direkt överflyttas att gälla också fackskolan i Uppsala eller andra motsvarande privata utbildningsanstalter.

För den lärargrupp, som främst tages i anspråk som handledare vid elevernas undervisningsövningar, synas enligt de sakkunniga bärande skäl näppeligen kunna anföras för en så hög lönegrads placering som Ca 25. Enligt de sakkunnigas uppfattning är denna lönegrads placering avgjort för hög även för de lärarinnor, som enbart eller huvudsakligen undervisa i bl. a. husmoderskurser, lärlingskurser och förberedande lärarinnekurs. Emellertid finna de sakkunniga skäligen, att ett begränsat antal tjänster med undervisningsskyldighet främst vid skolkökslärarinnekursen liksom vid statens skolköksseminarium placeras i Ca 25, och vilja icke heller motsätta sig, att en lärartjänst i kemi samt närings- och födoämneslära, för vilken adjunktskompetens erfordras, placeras i Ca 26.

Nämnda tjänster i lönegrad Ca 25 vid fackskolan i Uppsala skulle avse i första hand lärarinnekurselevernas undervisning i olika ämnen men också de andra sidor av elevernas utbildning, vilka kräva särskilt framstående kvalifikationer. Då utredningen icke giver någon ledning för bestämmandet av antalet sådana tjänster och tiden icke heller medgivit de sakkunniga att på denna punkt företaga egna undersökningar, ha de sakkunniga ansett sig icke kunna föreslå mer än 5 lärartjänster i Ca 25, d. v. s. samma antal som vid statens skolköksseminarium, när förslaget om löne reglering för övningslärare avgavs. De sakkunniga utgå från att dessa lärartjänster skola avse huslig ekonomi respektive huslig ekonomi med lanthushållning. Tjänsteinnehavarna böra enligt de sakkunniga ha sådana kvalifikationer att i deras tjänstgöringsskyldighet böra kunna ingå vissa av de föreläsningar m. m., till vilka nu mot arvode anlitas särskilda föreläsare eller timlärare.

För ordinarie tjänster i handarbete vid skolan anse de sakkunniga sig icke kunna för närvarande tillstyrka denna lönegrad. De sakkunniga erinra att det hittills ej funnits några lärartjänster i handarbete (kvinning slöjd)

i högre lönegrad än Ca 23. Att vid en privat läroanstalt utan föregående närmare utredning införa lönegraden Ca 25 för lärarinnor i detta ämne synes de sakkunniga ej gärna kunna komma i fråga. Därigenom skulle bl. a. lönesättningen vid ett eventuellt statligt handarbetsseminarium föregripas. Utan att taga ställning till den slutliga lönegradsplaceringen för de mest kvalificerade tjänsterna vid ett statligt handarbetsseminarium kunna därför de sakkunniga icke förorda högre lönegrad tills vidare än Ca 23. Då antalet ordinarie tjänster i handarbete är relativt begränsat, vilja de sakkunniga ej motsätta sig att samtliga dessa tjänster placeras i denna lönegrad. Med hänsyn bl. a. till lönegradsplaceringens prejudicerande betydelse anse sig de sakkunniga icke heller böra tillstyrka högre lönegrad tills vidare än Ca 23 för ordinarie lärarinnor i barnavård.

Enligt lönekommitténs förslag skulle 17 lärarinnetjänster i huslig ekonomi och handarbete vid fackskolan i Uppsala vara ordinarie i lönegrad Ca 25. Såsom av det anförda framgått, ha lärarlönesakkunniga icke ansett sig kunna tillstyrka mer än 5 tjänster i huslig ekonomi (eller huslig ekonomi med lantushållning) i nämnda lönegrad. Vad beträffar återstående tjänster i huslig ekonomi finna de sakkunniga lönegrad Ca 23 vara den högsta möjliga, d. v. s. samma lönegrad, som gäller för folk- och småskoleseminariernas övningsskollärare. De sakkunniga påpeka, att även lönegraden Ca 23 utgör en god beföringsmöjlighet för skolkökslärarinnorna, som eljest icke nå över lönegraden Ca 20.

Den av lönekommittén föreslagna proportionen mellan ordinarie och icke-ordinarie lärare förefaller de sakkunniga mindre väl avvägd. Enligt denna skulle endast 52 procent av timtalet vid skolan bestridas av ordinarie lärare. Lärarlönesakkunniga förorda, att ytterligare några av lärarinnetjänsternas uppföras såsom ordinarie under förutsättning att skolans organisation kan anses så pass stabil, att ifrågavarande lärarbehov får bedömas såsom stadigvarande.

Enligt principerna i avlöningsreglementet för övningslärare äro extra ordinarie övningslärare vid seminarierna placerade två lönegrader lägre än motsvarande ordinarie lärare. I konsekvens med lärarlönesakkunnigas förslag, att huvuddelen av de ordinarie lärarinnorna skola placeras i Ca 23, böra sålunda enligt de sakkunnigas mening de extra ordinarie lärarinnorna i regel placeras i Ce 21. Vid jämförelse med hittillsvarande avlöning även för fast anställda lärarinnor vid skolan innebär denna lönegradsplacering såsom de sakkunniga framhålla en avsevärd löneförbättring eller närmare bestämt drygt 30 procent förhöjning av lönen för veckotimme. Också i förhållande till lärarinnor i dessa ämnen vid övriga skolformer ter sig avlöningen enligt Ce 21 enligt de sakkunnigas uppfattning mycket gynnsam. Lärarlönesakkunniga anse det dock icke omotiverat, att någon eller några enstaka extra ordinarie tjänster placeras i lönegraden Ce 23 därest särskilt kvalificerade arbetsuppgifter måste förenas med en icke-ordinarie tjänst i stället för med en ordinarie tjänst. En dylik extra ordinarie anställning bör emellertid enligt de sakkunniga icke knytas till viss tjänst utan till be-

fattningshavare å icke-ordinarie tjänst. De sakkunniga förorda således, att extra ordinarie lärarinnor i fackämne i regel böra placeras i lönegrad Ce 21 men att efter prövning av skolöverstyrelsen en extra ordinarie lärarinna må kunna placeras i lönegrad Ce 23, om arbetsuppgifterna äro synnerligen kvalificerade och hennes kompetens i övrigt är särskilt god.

Enligt lönekommitténs förslag bör rektor vid fackskolan avlönas högst enligt 34 löneklassen och i anslutning härtill placeras i lönegraden Ca 31. Lärarlönesakkunniga ha funnit sig icke böra motsätta sig denna löneställning för rektor, främst med hänsyn till fackskolans ställning som central lärarutbildningsanstalt och till denna anstalts storlek och omfattning ävensom till det ansvar och de åligganden som på grund härav åvila rektor.

De sakkunniga ha även tagit frågan om anställningsformen för fackskolans rektor under överbägande. De sakkunniga ha härom anfördt följande.

Skäl kunna givetvis anföras för att rektorstjänsten anordnas som förordnandetjänst i likhet med vad som är fallet beträffande flertalet andra sådana tjänster. I och med att en dylik ändring i fråga om anställningsformen vidtages, måste emellertid förflyttningsskyldighet föreskrivas för vederbörande befattningshavare — rektor eller eventuellt vid skolan anställd lärarinna. Därest rektor skulle återgå till lärarinnetjänst, synes därvid endast sådan tjänst, vars innehavare vore hänförd till lönegrad Ca 25, böra ifrågakomma. Antalet dylika tjänster är, särskilt om de sakkunnigas förslag beträffande lönegradsplaceringen godtages, mycket ringa. Tillämpningen av bestämmelserna om förflyttningsskyldighet komme därför att medföra svårigheter, och det skulle sannolikt även kunna inträffa, att vid den tidpunkt, då rektorsförordnandet utginge, ledig tjänst, till vilken rektor eller annan befattningshavare borde förflyttas, icke stode till buds.

Med hänsyn till vad sålunda anförts ha de sakkunniga icke ansett sig böra föreslå, att rektorstjänsten vid fackskolan förändras till förordnandetjänst. Möjligen bör enligt de sakkunniga så ske vid genomförandet av en allmän omorganisation av lärarutbildningsanstalter av det slag, varom här är fråga. Skulle emellertid ifrågavarande rektorstjänst redan nu anses böra konstrueras som förordnandetjänst, anse de sakkunniga i anslutning till vad förut anförts angående rektors löneställning, att rektor bör komma i åtnjutande av lön enligt lönegraden Cb 8 (34 löneklassen).

Mot vad lönekomittén föreslagit i fråga om undervisningsskyldigheten för rektor och för ämneslärare i lönegraden Ca 26 ha de sakkunniga intet att erinra. De lärarinnor, vilka ha att meddela mera kvalificerad undervisning och på grund härav placeras i lönegraden Ca 25 eller Ce 23, böra enligt de sakkunnigas förslag ha en undervisningsskyldighet av 27 veckotimmar. Någon reducering av detta timental bör enligt de sakkunniga icke få ske genom att en föreläsningstimme räknas såsom två undervisningstimmar. För övriga lärare i fackämnen bör enligt de sakkunniga undervisningsskyldigheten fastställas till 30 veckotimmar i enlighet med vad som gäller för övriga lärare.

B. Lanthushållningsseminariet å Rimforsa.

Vid Fredrika Bremer-förbundets lanthushållningsseminarium å Rimforsa utbildas lanthushållslärarynnor med samma kompetens som de lärarynnor i huslig ekonomi med lanthushållning, vilka utexamineras från fackskolan för huslig ekonomi i Uppsala.

Lärarynnekursen vid seminariet är 2-årig. Varje år den 1 oktober börjar en kurs, som pågår 24 månader, varav 12 veckor äro ferier. Kursen är organiserad på tre speciallinjer. För dessa är all undervisning gemensam under första året. Under andra året inriktas undervisningen för en linje på skolkök och djurvård (lanthushållslinjen), en linje på skolkök (skolkökslinjen) och en linje på trädgårdsskötsel och kvinnlig slöjd (trädgårds- och slöjdlinjen). De olika linjerna ha i stort sett samma antal undervisningstimmar i de teoretiska ämnena. Till de lärarynnekurser, som avslutades under åren 1942—1946, antogos 82 elever, av vilka 79 eller i genomsnitt 16 varje år fullföljde utbildningen.

Vid seminariet tjänstgöra, förutom rektor, åtta ämneslärarynnor. Rektorn har skolköklärarynneexamen samt har dessutom studerat vid lantbrukshögskolan och vid universitetet i Aarhus. De övriga ha, med undantag av en som utexaminerats från The Horticultural College vid universitetet i London, avlagt lanthushålls- eller skolköklärarynneexamen. Vissa av dem ha dessutom genomgått fortbildnings- eller påbyggnadskurser eller bedrivit studier vid utländskt universitet.

Vid seminariet anordnas en förberedande lanthushållskurs för dem, som ämna söka inträde i seminariets lärarynnekurs. Två dylika kurser anordnas årligen, den ena om 26 veckor med början i mitten av januari och den andra om 20 veckor med början i mitten av juli. Undervisningen omfattar teoretiska lektioner och praktiskt arbete i matlagning, hemvård, husdjurskötsel med mjölkhushållning (cirka tre veckor), trädgårdsskötsel (cirka tre veckor), sömnad och vävning.

Enligt av Kungl. Maj:t den 18 december 1942 fastställt reglemente för läroanstalten gäller såsom villkor för statsbidrag att — förutom ålderstilllägg, rörligt tillägg, kristillägg och provisoriskt lönetillägg — kontant minimigrundlön skall utgå till föreståndarinnan med 5 580 kronor, till vardera av två ämneslärarynnor med 4 200 kronor samt till en var av övriga ämneslärarynnor med 3 480 kronor. Utöver ovannämnda kontanta förmåner åtnjuta lärarpersonalen förmånen av fri bostad.

I följande uppställning redovisas begynnelse- och slutlönerna för seminariets lärarpersonal med de under år 1950 utgående tilläggsförmåner.

Om lärarpersonalens nuvarande avlöningsförhållanden har *lantbruksstyrelsen* i sin förut omförmälda utredning anfört följande.

Ehuru större krav måste ställas på seminariets ämneslärarynnor, vilka handha utbildningen av blivande lanthushållslärarynnor än på lanthushållsskolornas ämneslärarynnor, åtnjuta de flesta av seminariets ifrågavarande befattningshavare icke bättre löneförmåner än dessa. Även för föreståndarinnan och de två ämneslärarynnor, vilka tillerkänts en något högre lön, måste löneställningen anses vara för låg. Då erfarenheten visat, att den låga lönestandarden för lärarynnorna vid Rimforsa medfört mycket stora svårigheter att erhålla kompetenta sökande till lediga befattningar, är en snar förbättring av personalens löner av nöden.

Befattningshavare	B e g y n n e l s e l ö n						S l u t l ö n					
	Grundlön	Rörl. tilllägg	Kristilllägg	Prov. lönetilllägg	Värdet av bostad	Summa	Grundlön	Rörl. tilllägg	Kristilllägg	Prov. lönetilllägg	Värdet av bostad	Summa
Föreståndarinna	5 580	837	1 362	1 020	1 000	9 799	6 480	972	1 581	1 020	1 000	11 053
Ämneslärarinna (2 st.)..	4 200	650	1 025	960	500	7 315	5 400	810	1 318	960	500	8 988
Ämneslärarinna (6 st.)..	3 480	522	849	900	500	6 251	4 680	702	1 142	900	500	7 924

Lantbruksstyrelsen föreslår i anledning av det anförda, att seminariets lärare erhålla samma löneställning som den 1944 års lönekommitté för privatläroverken föreslagit för lärare vid fackskolan i Uppsala, d. v. s. att förslagsvis 5 ämneslärarinnor placeras i Ca 25 och övriga i Ce 23. Sedermera har styrelsen i en särskild promemoria föreslagit, att seminariets föreståndarinna placeras i lönegrad Ca 30.

Statens lönenämnd har i sitt utlåtande över lantbruksstyrelsens utredning förklarat sig kunna biträda förslaget om lärarinnornas lönegradsplacering.

C. Övriga handarbets- och skolköksseminarier.

Till kategorien enskilda handarbets- och skolköksseminarier räknas, förutom fackskolan för huslig ekonomi i Uppsala, Maria Nordenfelts högre handarbetsseminarium i Göteborg, Föreningen Handarbetets vänner och Andrea Eneroths högre handarbetsseminarium i Stockholm, Göteborgs skolköksseminarium och skolköksseminariet i Umeå. Vid nämnda seminarier utbildas lärarinnor för bl. a. undervisning i handarbete och hushållsgöromål vid seminarier, allmänna läroverk, högre kommunala skolor, privatläroverk samt folk- och fortsättningsskolor.

Nuvarande förhållanden.

Maria Nordenfelts högre handarbetsseminarium i Göteborg äges av ett aktiebolag. Seminariet utbildar såsom enskilt handarbetsseminarium endast handarbetslärarinnor, men lärarinnorna därstädes ha en del av undervisningen förlagd till den med seminariet förenade skolan för kvinnlig yrkesutbildning och handha därigenom också utbildning av vävlärarinnor och yrkeslärarinnor i sömnad.

Lärotiden vid seminariet omfattar 2 arbetsår om 36 veckor. Seminariet har rätt att intaga 16 elever.

Lärarpersonalen utgöres av en föreståndarinna, utexaminerad från seminariet, med undervisning höstterminen 1948 14 veckotimmar à 60 minuter

vid seminariet och yrkesskolan, fyra lärarinnor med full tjänstgöring, av vilka en är utexaminerad från seminariet och tekniska vävskolan i Borås, två från seminariets yrkesskola samt en, teckningslärarinna, från Slöjdföreningens skola i Göteborg. Tjänstgöringen var för samtliga höstterminen 1948 förlagd både till seminariet och yrkesskolan och utgjorde för teckningslärarinnan 28 veckotimmar samt för de övriga respektive 32, 39 och 33 veckotimmar å 60 minuter.

Vidare äro vid seminariet anställda tre timplärare, vilka höstterminen 1948 bestredo undervisning vid seminariet sammanlagt 20 veckotimmar å 60 minuter.

Dessutom höllos höstterminen 1948 föreläsningar i konsthistoria, hygien, psykologi, kostym- och stillära, materiallära, metodik och samhällslära under sammanlagt 100 timmar å 50 minuter.

Annan lärarinna än vikarierande lärarinna och timplärlarinna må icke nyanställas utan medgivande av Kungl. Maj:t. Innehavare av tjänst, som är reglerad för pensionsrätt, anställs av läroanstaltens styrelse med förordnande tills vidare och med 6 månaders ömsesidig uppsägningstid.

Beträffande löne- och pensionsförhållandena finnas vissa bestämmelser meddelade. Sålunda skall enligt beslut av Kungl. Maj:t lärarinna i handarbete vid seminariet avlönas med minst 2 kronor 50 öre för undervisningstimme om 45 minuter. Därjämte skall tillfällig löneförbättring utgå åt heltidsanställd lärarinna med 1 200 kronor för år och åt sådan timplärlarinna i handarbete, som har sin huvudsakliga sysselsättning vid seminariet, med 30 kronor för veckotimme. Vidare utgår särskilt lönetillägg enligt SFS 1947: 381 och 1949: 285 med 1 320 kronor till heltidsanställd lärarinna och 40 kronor för veckotimme till sådan timplärlare som nyss nämnts. Dyrtidstillägg utgår enligt samma grunder som för lärare vid privatläroverk. De lärare, som äro berättigade till dyrtidstillägg, ha också rätt till kristillägg (SFS 1941: 29) enligt för privatläroverkens lärare gällande bestämmelser. Enligt regleringsinstrument i och för pensionsrätt den 21 mars 1931 utgå dessutom vissa ålderstillägg.

Den till befattningshavarna faktiskt utgående lönen beräknas enligt uppgift av 1944 års lönekommitté för privatläroverken efter 6 kronor 50 öre för undervisningstimme å 60 minuter i praktiskt ämne och å 50 minuter i teoretiskt ämne. Vid tjänstgöring under 36 veckor med 27 veckotimmar blir lönen 6 318 kronor, med 30 veckotimmar 7 020 kronor och med 35 veckotimmar 8 190 kronor. Därtill komma för de befattningshavare, som inneha pensionsreglerade tjänster, ålderstillägg efter 5, 10 och 15 års tjänstgöring, vart och ett utgörande 200, 250 och 300 vid resp. 20, 30 och 35 veckotimmars tjänstgöring. Till föreståndarinnan utgår särskilt arvode å 1 000 kronor.

Föreläsararvodet är 20 kronor för timme.

Föreståndarinnebefattningen och de tidigare omförmälda lärarinnebefattningarna äro reglerade för pensionsrätt i statens pensionsanstalt (SPA). I pensionsavgifter erlägger bolaget enligt kommitténs uppgift årligen för föreståndarinnan 187 kronor 50 öre och för envar av lärarinnorna 100 kronor samt de anställda resp. 90 kronor och 55 kronor 50 öre. De anställdas bidrag avdragas å deras löner. Enligt av lönekommittén från pensionsan-

stalten införskaffad uppgift kommer pensionen förutom rörligt tillägg att vid fullt antal tjänstår uppgå till 3 660 kronor för föreståndarinnan och 2 160 kronor för lärarinna.

Föreningen Handarbetets vänner och Andrea Eneroths högre handarbetsseminarium i Stockholm utbildar endast handarbetslärarinnor.

Seminariekursen är tvåårig. Varje läsår omfattar 36 veckor. 28 elever kunna antagas årligen. Första årskursen är förlagd till Andrea Eneroths seminarium. Andra årskursen är delad i två linjer med en lärotid av vardera 18 veckor, nämligen den praktiska linjen förlagd till Andrea Eneroths avdelning och den konstnärliga linjen förlagd till Handarbetets vänner avdelning. Dessutom finnes en förberedande kurs om en termin vid Andrea Eneroths avdelning.

Lärarpersonalen utgöres av en föreståndarinna för Andrea Eneroths avdelning, utexaminerad från Hulda Lundins slöjdseminarium och Andrea Eneroths högre handarbetsseminarium, med undervisning höstterminen 1948 14 veckotimmar, en föreståndarinna för Handarbetets vänner avdelning, utexaminerad från högre konstindustriella skolan i Stockholm, med 8—10 föreläsningar per termin och demonstrationer i fråga om broderi samt två lärarinnor med full tjänstgöring, utexaminerade från Handarbetets vänner och Andrea Eneroths seminarium, med tjänstgöring höstterminen 1948 28 resp. 26 veckotimmar.

Timlärare (kvinnlige och manlige) tjänstgjorde höstterminen 1948 till ett antal av 13, varav 10 vid Andrea Eneroths avdelning, inklusive förberedande kursen med sammanlagt 71 veckotimmar och 3 vid Handarbetets vänner avdelning med sammanlagt 9 veckotimmar.

Samtliga lektionstimmar omfatta 45 minuter.

Annan lärarinna än vikarierande lärarinna och timlärarinna må icke nyanställas utan medgivande av Kungl. Maj:t. Föreståndarinna och lärare anställas för vardera av seminariets avdelningar av vederbörande avdelningsstyrelse och antagas med förordnande tills vidare samt med tre månaders ömsesidig uppsägningstid.

Bestämmelserna om minimilöner äro desamma som vid Maria Nordenfelts handarbetsseminarium, men den tillfälliga löneförbättringen uppgår till 1 500 kronor för heltidsanställd lärarinna och 45 kronor för veckotimme för timlärarinna i handarbete, vilken har sin huvudsakliga sysselsättning vid seminariet. Beträffande särskilt lönetillägg, dyrtidstillägg och kristillägg gälla samma bestämmelser som i fråga om Maria Nordenfelts seminarium.

De faktiskt utgående lönernas storlek framgår av följande av lönekommittén lämnade uppgifter.

För föreståndarinnan vid Andrea Eneroths avdelning utgjorde lönen budgetåret 1948/49 9 193 kronor. Till föreståndarinnan vid Handarbetets vänner avdelning utgick föreståndarinnearvode med 1 800 kronor, vilket avsåg ersättning för föreståndarinnegöromål och föreläsningar. Dessutom åtnjöt föreståndarinnan ersättning för undervisning med timlärararvode. Lärarinnorna med full tjänstgöring uppburo 7 849 kronor resp. 7 387 kronor. Lönen utgör för de heltidsanställda utan ålderstillägg vid 27 veckotimmars tjänstgöring 7 215 kronor och vid 30 veckotimmars tjänstgöring 7 618 kronor. Ålderstillägg utgå efter 5 och 10 års tjänstgöring med 300 och 360 kronor vid resp. 25 och 30 veckotimmars tjänstgöring.

Vid sjukledighet bestämmes lönen från fall till fall.

Timarvodena utgå efter veckotimme eller undervisningstimme. I förra fallet utgör arvudet 90 kronor jämte 45 kronor i tillfällig löneförbättring, på vilka belopp dyrtidstillägg och kristillägg utgå enligt för privatläroverken gällande bestämmelser. Därtill kommer särskilt lönetillägg med 40 kronor och i vissa fall ålderstillägg med 12 eller 24 kronor. Arvudet för veckotimme blir utan ålderstillägg sammanlagt 240 å 250 kronor. Kvinnlig föreläsare har i genomsnitt 9 kronor för föreläsningstimme med dyrtidstillägg och kristillägg beräknat på 90 kronor för veckotimme, vilket blir sammanlagt för veckotimme omkring 360 kronor. Manlig föreläsare har 12 kronor för timme utan tillägg (motsvarar 432 kronor för veckotimme). För timplärrättningar i teckning utgår arvode med 6 kronor för undervisningstimme eller 220 kronor för veckotimme.

Lärlönerna överstiga de bestämda minimilönerna jämte statliga tillägg endast med de belopp, som kunna utgå såsom ålderstillägg.

Av tjänsterna är endast lärarinnebefattningen vid Handarbetets vänner avdelning pensionsreglerad (i SPA), men till tre av de övriga befattningshavarna utgå tillfälliga bidrag till egen pensionering. Pensionsavgiften för lärarinnan på den förstnämnda befattningen utgör enligt kommitténs uppgift 51 kronor för år, som avdrages å lönen. Enligt av kommittén från statens pensionsanstalt inhämtad uppgift kommer pensionen att vid fullt antal tjänstår uppgå till 2 220 kronor förutom rörligt tillägg.

Göteborgs skolköksseminarium upprätthålles av Göteborgs stad och utbildar endast skolkökslärarinnor.

Seminariekursen omfattar två läsår om vardera 36—38 veckor, fördelade på två terminer. Dessutom finnes en ettårig förberedande lärarinnekurs.

Intagning i den egentliga lärarinnekursen sker vartannat år. I varje årskurs må ej intagas större antal elever än att sammanlagda antalet elever i kursen utgör högst 16.

Lärarpersonalen utgöres av en förstandarinna, utexaminerad från fackskolans i Uppsala C-kurs, med undervisningsskyldighet 18—24 veckotimmar å 45 minuter i teoretiska och 60 minuter i praktiska ämnen. Förstandarinnan är ordinarie skolkökslärarinna vid Göteborgs folkskolor med tjänstgöringen förlagd till seminariet. Vidare finnes lärarinna med full tjänstgöring, utexaminerad från Göteborgs skolköksseminarium, med undervisningsskyldighet 30 veckotimmar å 45 minuter i teoretiska och 60 minuter i praktiska ämnen. Lärarinnan är e. o. skolkökslärarinna vid Göteborgs folkskolor med tjänstgöringen förlagd till seminariet. Slutligen finnas nio timplärare med sammanlagt 27 veckotimmar å 45 minuter under höstterminen 1948.

De heltidsanställda befattningshavarna antagas av folkskolestyrelsen. Anställningsvillkoren äro desamma som gälla för dem såsom befattningshavare vid folkskolorna.

Följande bestämmelser om minimilöner ha meddelats av Kungl. Maj:t.

Avlöningsförmånerna, tillfällig löneförbättring inbegripen, må ej understiga de avlöningsförmåner, som äro stadgade för lärarinna i huslig ekonomi vid privatläroverk, med tillägg av ett belopp, motsvarande av riksdagen beviljad tillfällig löneförbättring åt sådan lärarinna. Tillfällig löneförbättring utgår åt heltidsanställd lärarinna med 1 200 kronor för år och åt

timlärarinna i hushållsgöromål med 30 kronor för veckotimme, i sistnämnda fallet dock endast till lärarinna, som har sin huvudsakliga sysselsättning vid seminariet. Särskilt lönetillägg kan utgå av statsmedel enligt samma bestämmelser som gälla för övriga enskilda skolköks- och handarbetsseminarier.

Storleken av de faktiskt utgående lönerna vid tidpunkten för framläggandet av lönekommitténs förslag framgår av följande.

De heltidstjänstgörande befattningshavarna äro placerade i kommunal löneskala, motsvarande den statliga löneplanen nr 1. A lönebeloppen beräknas rörligt tillägg enligt samma grunder som gälla inom statsförvaltningen. Föreståndarinnan är inplacerad i lönegrad Ca 17 (löneklass 20) och lärarinnan i lönegrad Ce 16 (löneklass 17). Dessutom uppbär föreståndarinnan tilläggslön med 1 000 kronor för år jämte 31 % dyrtidstillägg, sammanlagt 1 310 kronor, och lärarinnan ett personligt lönetillägg med 770 kronor för år.

Timlärararvodena variera enligt kommitténs uppgift mellan kronor 5: 15 och 9: — för undervisningstimme. För föreläsningstimme utgår 15 kronor.

De faktiska lönerna ha avsevärt överstigit den stadgade minimilönen (med inräknande av tillfällig löneförbättring) jämte särskilt lönetillägg av statsmedel.

De ifrågavarande befattningshavarna ha pensionsrätt som ordinarie respektive e. o. skolkökslärarinna vid folkskolan. Enligt vid betänkandets avgivande gällande bestämmelser uppgå pensionerna till 5 690 resp. 4 873 kronor. Pensionsavgifterna utgöra för år för föreståndarinnan 68 kronor och för lärarinnan 16 kronor, vilka belopp avdragas å lönen.

Umeå skolköksseminarium upprätthålles av Västerbottens läns landsting och utbildar liksom skolköksseminariet i Göteborg endast skolkökslärarinnor.

Seminariekursen omfattar 2 läsår om vardera 40 veckor fördelade på två terminer. Dessutom finns en ettårig förberedande lärarinnekurs.

Intagning i den egentliga kursen sker vartannat år. Antalet elever är högst 16.

Lärarpersonalen består av en föreståndarinna, utexaminerad från statens skolköksseminarium, där hon är ordinarie lärarinna (tjänstledig), med undervisningsskyldighet 15 veckotimmar samt fjorton timlärare med tillsammans 59 veckotimmar läsåret 1949/50.

Lektionstiden utgör 45 minuter vid teoretisk och 60 minuter vid praktisk undervisning.

Samma bestämmelser om minimilön och tillfällig löneförbättring gälla som beträffande Göteborgs skolköksseminarium. Särskilt lönetillägg utgår av statsmedel jämlikt samma bestämmelser som för övriga enskilda skolköks- och handarbetsseminarier.

Beträffande löneförmånerna har kommittén i övrigt anfört följande.

Föreståndarinnans lön, som avsevärt överstiger den stadgade minimilönen (med inräknande av tillfällig löneförbättring) jämte särskilt lönetillägg av statsmedel, uppgår till 12 000 kronor.

Timlärararvodet utgör 11 eller (till läkare) 20 kronor för teoretisk och 7 kronor för praktisk undervisningstimme.

Föreståndarinnan har pensionsrätt som ordinarie lärarinna vid statens skolköksseminarium.

1944 års lönekommittés förslag.

Med hänsyn till ovissheten, huruvida ifrågavarande seminarier komma att bibehållas såsom enskilda, förstatligas eller eventuellt nedläggas, har kommittén ansett, att endast provisorisk löneförbättring nu bör genomföras för dessa utbildningsanstalters lärare. Beträffande formen för en dylik löneförbättring har kommittén anfört följande.

Olika alternativ äro tänkbara. Sålunda kan löneförbättring, med bibehållande av nuvarande bestämmelser i övrigt, åvägbringas genom höjning av något av de statliga lönetilläggen, exempelvis särskilt lönetillägg, eller genom höjning av minimilönebeloppen. Genom slopande av de statliga lönetilläggen skulle en välbehövlig förenkling uppnås såväl i lönetekniskt som i statsbidragshänseende. Kommittén finner en sådan förenkling synnerligen önskvärd.

Då den ifrågavarande löneregleringen med hänsyn till sin provisoriska karaktär bör så litet som möjligt avvika från för närvarande tillämpade huvudprinciper, föreslår kommittén, att den nuvarande ordningen med minimilöner såsom villkor för statsbidrag bibehålles men att minimilönerna bestämmas att motsvara beloppen i vissa löneklasser enligt den statliga löneplanen.

Kommittén skiljer mellan å ena sidan heltidsanställd befattningshavare, som innehar pensionsreglerad befattning, och å andra sidan timplärare i fackämne, heltidsanställd befattningshavare, som icke innehar pensionsreglerad befattning, och deltidsanställd föreståndarinna. Med heltidsanställd befattningshavare förstår kommittén såväl föreståndarinna som lärarinna med full tjänstgöring i fackämne (handarbete eller hushållsgöromål).

Beträffande löneförmånerna för den förra kategorien anför kommittén följande.

Minimilönen bör å ena sidan bestämmas till högre belopp än begynnelselönen för sådan ordinarie lärarinna, som efter utbildning vid seminariet erhåller den i lönegradshänseende förmånligaste anställningen vid läroanstalt tillhörande den allmänna skolundervisningen, d. v. s. vid praktisk mellanskolas eller yrkesbestämd högre folkskolas hushållslinje eller kommunal flickskolas praktiska linje. Ordinarie ämneslärare i hushållsgöromål eller kvinnlig slöjd (sömnad) vid sådan linje tillhör 22 lönegraden. Å andra sidan bör minimilönen uppenbarligen icke uppgå till det belopp, som motsvarar begynnelselönen efter lönereglering enligt 1948 års riksdags beslut för lärarinna i hushållsgöromål vid statens skolköksseminarium och hushållsskola, d. v. s. 25 lönegraden.

Kommittén föreslår, att minimilönen för heltidsanställd föreståndarinna eller lärarinna, som innehar pensionsreglerad befattning vid nu avsett seminarium, bestämmas till belopp, som — pensionsavgift frånräknad — motsvarar beloppet i 23 löneklassen i den för seminarieorten gällande ortsgruppen å löneplan nr 1 i statens löneplansförordning, inberäknat samma procentuella förhöjning, som gäller för statstjänstemän. Härigenom skulle befattningshavaren garanteras lön som är lika hög som begynnelselönen för extra ordinarie lärarinna i hushållsgöromål med full tjänstgöring vid statens skolköksseminarium och hushållsskola.

Beträffande den senare kategorien föreslår kommittén, att minimiarvodet fastställas till att motsvara den löneklass, som med två nummer understiger timarvodet för timlärare i hushållsgöromål vid statens skolköksseminarium.

Kommittén föreslår dessutom en maximeringsföreskrift av innehåll, att de faktiska lönerna för de befattningshavare, för vilka minimilöner eller minimiarvoden fastställas, ej få överstiga lönerna för befattningshavare med reglerade löner i jämförliga anställningar.

För heltidsanställd lärarinna, som innehar pensionsreglerad befattning, bör undervisningsskyldigheten enligt kommitténs mening vara av samma omfattning som är eller må bli bestämd för ordinarie lärarinna i hushållsgöromål vid statens skolköksseminarium och hushållsskola. Med hänsyn till sambandet mellan Maria Nordenfelts högre handarbetsseminarium och kvinnliga yrkesskola föreslås i fråga om lärarinnorna vid detta seminarium, att viss del av undervisningen skall kunna vara förlagd även till sådan del av yrkesskolan, som ej tjänar seminarieelevernas övningundervisning. Minst $\frac{2}{3}$ av de sistnämnda lärarinnornas undervisning bör dock enligt kommitténs mening fullgöras i seminariet och den del av yrkesskolan, som tjänstgör såsom övningsskola.

Vad beträffar undervisningsskyldigheten för heltidsanställd föreståndarinna, som innehar pensionsreglerad befattning, anser kommittén, med hänsyn till de olikheter som förefinnas de olika skolorna emellan, det icke vara lämpligt att fastställa undervisningsskyldigheten till exakt samma antal veckotimmar vid samtliga nu ifrågavarande seminarier. Kommittén föreslår därför, att det skall ankomma på skolöverstyrelsen att bestämma sådan föreståndarinnas undervisningsskyldighet, varvid densamma bör fastställas till högst 18 och lägst 14 veckotimmar, där ej särskilda skäl för lägre timantal kunna anföras; i dylika fall bör enligt kommittén nedsättning med högst två veckotimmar kunna beviljas. I fråga om Maria Nordenfelts högre handarbetsseminarium förordas dock motsvarande bestämmelser som föreslagits beträffande heltidsanställd lärarinna, d. v. s. minst $\frac{2}{3}$ av den fastställda undervisningsskyldigheten skola vara förlagda till seminariet eller den del av yrkesskolan, som utgör övningsskola för seminarieeleverna.

Yttrandena över kommitténs förslag.

Skolöverstyrelsen, som framhåller angelägenheten av att även hushållningsseminariet å Rimforsa omfattas av den provisoriska löneregleringen, tillstyrker de av kommittén föreslagna formerna för en provisorisk förbättring och har intet att erinra mot den av kommittén gjorda uppdelningen i två kategorier lärare. Överstyrelsen föreslår i likhet med kommittén, att minimilönen för den förra kategorien fastställas till att motsvara 23 löneklassen. Däremot anser överstyrelsen, att föreståndarinnorna böra erhålla ett särskilt tilläggsarvode å förslagsvis 1 200 kronor.

Minimiarvode som till timlärare i fackämne bör enligt överstyrelsen bestämmas även för lärare i teckning, i den mån undervisningen i detta ämne kan anses ingå i utbildningen av handarbetslärarinnor.

På grund av svårigheten att erhålla lämpliga lärare för undervisning i teoretiska ämnen böra enligt överstyrelsens mening minimiarvoden för lärare i nämnda ämnen nu bestämmas. Överstyrelsen föreslår, att de skola utgå med belopp, som ligga ungefär två löneklasser under motsvarande arvoden vid statens skolköksseminarium.

Den för lärarna vid Maria Nordenfelts högre handarbetsseminarium föreslagna särskilda regeln bör enligt överstyrelsen ha den innebörden, att 2/3 av tjänstgöringen böra fullgöras i seminariet eller i sådant ämne vid kurs inom yrkesskolan, i vilket övningsundervisning bedrivs.

Statskontoret ifrågasätter, om över huvud taget några åtgärder i lönehänseende beträffande ifrågavarande seminarier böra vidtagas annat än i samband med den pågående utredningen rörande organisationen av lärarinneutbildningen på det husliga området. Skulle likväl så anses böra ske redan i förevarande sammanhang, böra enligt statskontorets mening eventuella åtgärder avse allenast handarbetsseminarierna, vilka i viss motsats till de kommunala seminarier i Göteborg och Umeå kunna sägas främst ha karaktären av utbildningsanstalter för hela landet. Beträffande minimilöneklassen anser ämbetsverket, att man, vid bifall till statskontorets förslag till lönegradsplacering för e. o. lärare vid fackskolan i Uppsala, bör välja 21 i stället för 23 löneklassen.

Riksräkenskapsverket och *statens lönenämnd* ha icke haft något att erinra mot kommitténs förslag i förevarande del.

Särskilt med hänsyn till sambandet mellan Maria Nordenfelts högre handarbetsseminarium och skola för kvinnlig yrkesutbildning anser *den sakkunniga för utredning rörande organisationen av lärarinneutbildningen på det husliga området m. m.*, att det varit önskvärt, att även den lärarpersonal, som där handhar utbildning av vävlärarinnor och yrkeslärarinnor i sömnad, blivit delaktig av en löneförbättring. Det kan enligt den sakkunniga ifrågasättas, om ej seminariernas lärarinnor av kommittén borde ha ansetts som ämneslärarinnor. Den av lönekommittén föreslagna minimilönen för heltidsanställd föreståndarinna eller lärarinna, som innehar pensionsreglerad befattning vid handarbetseminarierna, synes den sakkunniga vara beräknad väl låg.

Seminariernas styrelser uttala i några fall en viss tveksamhet beträffande den föreslagna minimilönen. Styrelsen för Göteborgs skolköksseminarium föreslår sålunda full löneroglering i överensstämmelse med vad som föreslagits för fackskolan i Uppsala. Styrelsen för Maria Nordenfelts högre handarbetsseminarium och yrkesskola anser, att minimilönen icke bör understiga 24 löneklassen för lärare med full tjänstgöring. Löneförbättringen bör enligt styrelsens uppfattning omfatta även lärarinnor, vars undervisning avser annan utbildning i vävnad och sömnad än lärarutbildning. Beträffande kommitténs förslag, att 2/3 av undervisningen vid läroanstalten skola fullgöras i seminariet och den del av yrkesskolan som tjänstgör som övningskola ifrågasätter styrelsen, om icke en dylik bestämmelse på ett pedagogiskt olämpligt sätt kommer att inverka på arbetet i skolan och på

skolans organisation. Styrelsen för Umeå skolköksseminarium anser, att någon maximeringsföreskrift icke bör införas.

Svenska facklärarförbundet anser att jämförelse vid bestämmande av minimilön bör göras med folk- och småskoleseminariernas motsvarande lärare. Lönen föreslås motsvara en lönegrad utöver vad som gäller vid nämnda läroanstalter.

Departementschefen.

I betänkande den 1 december 1950 har utredningen rörande organisationen av lärarinneutbildningen på det husliga området framlagt sina förslag (SOU 1950: 46). Därvid har utredningen förutsatt, att fackskolan för huslig ekonomi i Uppsala skall bestå såsom enskild läroanstalt, men att övriga av 1944 års lönekommitté behandlade enskilda handarbets- och skolköksseminarier skola förstatligas eller upphöra med sin verksamhet. Med hänsyn härtill och till de skäl lönekommittén i övrigt anfört finner jag det motiverat, att en löneroglering nu genomföres för fackskolans lärarpersonal men att lärarpersonalen vid de övriga nämnda läroanstalterna endast erhåller viss löneförbättring i avvaktan på de åtgärder, som kunna vidtagas i anledning av ofmörmda utredning.

Vad först beträffar *fackskolan för huslig ekonomi i Uppsala* delar jag lönekommitténs uppfattning, att statens allmänna avlöningsreglemente bör göras tillämpligt å rektorstjänsten samt ämneslärartjänsten i kemi samt närings- och födoämneslära men att övriga lärartjänster böra inordnas under övningslärarreglementet, som för närvarande även är tillämpligt å lärare i hushållsgöromål vid statens skolköksseminarium och hushållsskola.

Jämlikt 1950 års principbeslut skall lärare vid privatläroverken anställas tills vidare med sex månaders uppsägningstid. Samma anställningsform torde böra tillämpas å lärarna vid fackskolan. Beträffande rektorstjänsten anser jag, med hänsyn till de skäl som anförts av 1941 års lärarlönesakkunniga, att även denna bör placeras i Ca-lönegrad och att samma anställningsform bör tillämpas för rektor som för lärarpersonalen i övrigt. Därvid bör såväl för rektor som för lärare tillämpas den för privatläroverkens lärare i motsvarande avseende fastställda och av lönekommittén för fackskolan alternativt föreslagna regeln, att befattningshavare, som under tre på varandra följande år oförvitligt tjänstgjort i samma eller motsvarande befattning vid läroanstalten, ej må kunna, så länge anstalten åtnjuter statsbidrag, skiljas från sin befattning, så framt ej skolöverstyrelsen på grund av omorganisation eller av annan liknande anledning medgiver uppsägning eller anledning föreligger till entledigande av disciplinära skäl.

Vissa föreskrifter om förflyttningsskyldighet torde böra meddelas. Jag återkommer härtill i samband med frågan om avlöningsbestämmelsernas utformning.

Beträffande lönegradsplaceringen biträder jag lönekommitténs förslag i vad avser rektorstjänsten och ämneslärartjänsten i kemi samt närings- och

Någon ändring i den nuvarande tjänstgöringsskyldigheten för år för fackskolans personal anser jag icke böra ske i detta sammanhang. Vad angår tjänstgöringsskyldighet för vecka biträder jag lönekommitténs förslag beträffande rektor (6—10 veckotimmar) och ämnesläraren, vilken föreslås erhålla samma undervisningsskyldighet som adjunkt vid småskoleseminarium. Beträffande facklärarna ansluter jag mig till lärarlönesakkunnigas förslag. För de ordinarie lärarna i Ca 25 och de extra ordinarie lärarna i Ce 23 bör alltså föreskrivas en undervisningsskyldighet av 27 veckotimmar och för övriga lärare 30 veckotimmar. Någon reducering av timtalet bör, såsom de sakkunniga framhållit, icke få ske genom att en föreläsningstimme räknas såsom två undervisningstimmar.

Beträffande *lanthushållningsseminariet å Rimforsa* har utredningen rörande organisationen av lärarinneutbildningen på det husliga området tänkt sig, att den nu bedrivna verksamheten vid seminariet skall upphöra. Till detta seminarium skulle i stället förläggas förberedande lärarinnekurser. I anledning härav har jag övertvägt, huruvida icke med en lönereglering för seminariets lärarpersonal borde anstå i avvaktan på de åtgärder, som kunna komma att vidtagas i anledning av förslaget. Med hänsyn till att seminariet enligt förslaget skall bestå, ehuru med vissa ändrade uppgifter, och till att seminariet för närvarande erhåller statsbidrag, som helt täcker avlöningskostnaderna och större delen av driftkostnaderna, har jag emellertid ansett mig böra förorda, att en lönereglering genomföres. Denna bör dock icke föregripa den lönesättning, som eventuellt kan komma att övervägas vid en omorganisation på sätt utredningen föreslagit. Av denna anledning har jag icke ansett mig kunna föreslå en reglering helt enligt samma grunder som för fackskolan.

Jag förordar sålunda, att vid seminariet inrättas ordinarie lärartjänster i lönegrad Ca 22 samt extra ordinarie lärartjänster i lönegrad Ce 20. Samma anställningsform bör komma till användning som den jag i det föregående föreslagit för fackskolans och privatläroverkens lärare. Av den nuvarande lärarpersonalens fasta tjänster böra enligt min mening sju kunna göras ordinarie och två extra ordinarie. Därvid förutsätter jag, att föreståndarinnan erhåller ordinarie lärartjänst. Utöver lön å lärartjänsten bör hon äga uppbära arvode med belopp som bestämmes av Kungl. Maj:t. Vid vikariat å föreståndarinnebefattningen bör även vikariatsersättningen bestämmas av Kungl. Maj:t.

Samtliga lärartjänster synas böra inordnas under avlöningsreglementet för övningslärare. De särskilda bestämmelser, som i avseende å föreståndarinnebefattningen erfordras med anledning av den av mig föreslagna avlöningsformen, torde få meddelas av Kungl. Maj:t.

Det torde ankomma på Kungl. Maj:t att fastställa arvodet till timlärare vid seminariet.

Undervisningsskyldigheten bör enligt min mening anpassas efter vad som i detta hänseende kommer att gälla vid fackskolan. Det torde emellertid få

ankomma på Kungl. Maj:t eller, efter Kungl. Maj:ts bemyndigande, lantbruksstyrelsen att meddela bestämmelser i ämnet.

Vad härefter angår den av 1944 års lönekommitté föreslagna provisoriska löneförbättringen för lärarpersonalen vid *övriga handarbets- och skolköksseminarier* anser jag, liksom kommittén, att nuvarande system med minimilöner bör bibehållas men att minimibeloppen böra bestämmas att motsvara beloppen i vissa löneklasser enligt statens löneplan nr 1. Med hänsyn till den differentiering, som jag i det föregående förordat för fackskolans del, och med hänsyn till vad jag föreslagit i fråga om lanthushållningsseminariet å Rimforsa kan jag dock icke tillstyrka högre löneklass än den 22:a för bestämmande av minimilönens storlek för heltidsanställd befattningshavare, som innehar pensionsreglerad tjänst.

Minimiarvodena för timlärare, heltidsanställd befattningshavare, som icke innehar pensionsreglerad tjänst, samt deltidanställd föreståndarinna torde böra bestämmas av Kungl. Maj:t. För timlärare i fackämne synes därvid löneklassen böra fastställas med utgångspunkt från vad i det föregående förordats för fackskolans timlärare i sådana ämnen, dock att där angivna löneklassnummer minskas med 2.

Jag är för närvarande icke beredd förordad införandet av särskilda bestämmelser om fastställande av minimiarvode till föreståndarinnorna, att på sätt skolöverstyrelsen föreslagit utgå utöver den nyss angivna minimilönen. Ej heller torde särskilda bestämmelser om minimiersättning för undervisning i teoretiska ämnen nu böra meddelas.

På sätt lönekommittén föreslagit bör en maximeringsföreskrift införas av innehåll, att den faktiska lönen icke får överskrida lönen för befattningshavare med reglerad lön i jämförlig anställning.

För heltidsanställd lärare, som innehar pensionsreglerad befattning, bör undervisningsskyldigheten bestämmas till 30 veckotimmar i likhet med vad som i det föregående förordats för flertalet av fackskolans lärare. Två tredjedelar av tjänstgöringen för lärarna vid Maria Nordenfelts högre handarbetsseminarium bör fullgöras i seminariet eller i sådant ämne vid kurs inom den med seminariet förbundna yrkesskolan, i vilket övningsundervisning bedrives. För heltidsanställd föreståndarinna bör, såsom kommittén föreslagit, undervisningsskyldigheten bestämmas av skolöverstyrelsen.

V. Avlöningsbestämmelsernas utformning m. m.

1944 års lönekommitté för privatläroverken har, såsom i propositionen 1950: 232 anmärkts, framlagt förslag jämte motiveringar till stadge- och avlöningsbestämmelser för de statsunderstödda privatläroverken med utgångspunkt från de av kommittén anförda allmänna synpunkterna på en lönereglering av lärarpersonalen vid dessa läroanstalter. Dessa förslag ansluta sig nära till de bestämmelser, som gälla vid de allmänna lärover-

ken och de kommunala flickskolorna. I nämnda proposition uttalade jag, att förslag till avlöningsbestämmelser borde underställas 1951 års riksdag, men att det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att besluta om erforderliga stadgebestämmelser.

Vissa bestämmelser av beskaffenhet att böra införas i den blivande stadgan för de statsunderstödda privatläroverken ha berörts i det föregående, nämligen föreskrifter rörande anställningsform för rektorer och lärare, kompetenskrav för rektorer, tillsättande av rektor och lärare, reciprocitet mellan de statsunderstödda privatläroverken, de allmänna läroverken och de högre kommunala skolorna vid tillsättande av rektorstjänster samt läsårets längd. I princippropositionen har dessutom lämnats en redogörelse för ytterligare några föreskrifter av stadgekarakter, som ingå i det av kommittén framlagda förslaget.

Privatläroverken föreslås sålunda skola benämnas enskild mellanskola, enskild flickskola, högre enskilt läroverk och enskilt gymnasium samt erhålla samma organisation som respektive kommunal mellanskola, kommunal flickskola, högre allmänt läroverk och gymnasium vid högre allmänt läroverk. Häremot torde intet vara att erinra. De av kommittén föreslagna reglerna om undervisningsskyldighet bygga på principen, att med likställighet i fråga om löneförmåner bör följa jämställdhet i fråga om skyldigheter, och bestämmelserna härom ha i överensstämmelse med denna allmänna princip av kommittén utformats i anslutning till dem som gälla enligt stadgan för rikets allmänna läroverk. Vad beträffar övningslärarnas undervisningsskyldighet har kommittén utgått ifrån att föreskrifterna här om skola i stort sett motsvara vad som enligt stadgan för övningslärare numera gäller för övningslärare vid allmänna läroverk och högre kommunala skolor. Vad kommittén föreslagit i dessa hänseenden anser jag mig kunna biträda.

Beträffande internatskolorna har kommittén föreslagit en särskild bestämmelse av innehåll, att för lärare vid sådant läroverk må, i enlighet med de föreskrifter, som utfärdas av skolans styrelse, i tjänstgöringsskyldigheten inbegripas arbetsuppgifter vid internatet. Statskontoret har motsatt sig, att en sådan bestämmelse meddelas. För min del anser jag, att förslaget kan godtagas under förutsättning, att lärarens lön helt bestrides av internatets medel till den del den utgör ersättning för fullgörande av ifrågavarande arbetsuppgifter.

Det torde, såsom jag förut anfört, böra ankomma på Kungl. Maj:t att besluta om stadgebestämmelsernas utformning och innehåll i övrigt såväl i fråga om stadgan för de statsunderstödda privatläroverken och stadgorna för fackskolan för huslig ekonomi i Uppsala samt lanthushållningsseminariet å Rimforsa som i fråga om stadgan för övningslärare. Därvid torde vissa övergångsbestämmelser böra meddelas.

Vad angår avlöningsbestämmelsernas utformning har såsom jag nyss nämnde 1944 års lönekommitté inkommit med utkast till ändring av sta-

tens allmänna avlöningsreglemente i anslutning till kommitténs förslag i fråga om privatläroverken. Författningsförslaget, som huvudsakligen upptager endast de smärre revideringar i författningstexten som erfordras för överförandet av ifrågavarande personalkategorier på reglementets tillämpningsområde, bör justeras och kompletteras med hänsyn till de avvikelser från kommitténs lönerегleringsförslag, som jag i det föregående förordat. Ett genomförande av kommitténs sedermera framlagda, av mig biträdda förslag att inordna rektorn och ämnesläraren vid fackskolan för huslig ekonomi i Uppsala under statens allmänna avlöningsreglemente påkallar ytterligare ändringar och kompletteringar i nämnda reglemente. Ändringar och tillägg föranledas också av förslaget till lönerегlering för vissa rektorer. Sistnämnda lönerегlering torde också, såsom jag förut angivit, böra föranleda vissa ändringar i läroverksstadgan och stadgorna för de högre kommunala skolorna.

Vissa av de av lönerегleringarna föranledda detaljfrågorna i fråga om avlöningsbestämmelsernas utformning har jag berört i det föregående. Därutöver må framhållas följande.

Bestämmelserna om inrättande av tjänster vid de statsunderstödda privatläroverken samt fackskolan för huslig ekonomi i Uppsala och lanthus-hållningsseminariet å Rimforsa torde böra utformas på motsvarande sätt som skett i fråga om de högre kommunala skolorna. De tjänster, å vilka statens allmänna avlöningsreglemente eller övningslärarreglementet skall äga tillämpning, skola alltså inrättas av vederbörande huvudmän i enlighet med beslut eller bestämmelser, som meddelas av Kungl. Maj:t. Tjänsterna skola därvid lönegradsplaceras jämlikt bestämmelser meddelade av Kungl. Maj:t med stöd av riksdagens beslut. Såsom jag tidigare omnämnt, bör i vissa fall lönegradsplaceringen för rektorstjänst bestämmas av Kungl. Maj:t, nämligen om rektor övergångsvis kvarstår i sin befattning utan att äga för rektorstjänsten erforderlig kompetens eller om ett privatläroverk består av endast ett gymnasium eller om jämte den ordinarie rektorn finnes anställd särskild studierektor. I sistnämnda fall bör även studierektorns löneförmåner bestämmas av Kungl. Maj:t. Därutöver bör det få ankomma på Kungl. Maj:t att bestämma lönegradsplaceringen för rektor vid Gävle borgarskola.

Å lärare vid de statsunderstödda privatläroverken bör tillämpas vad som är föreskrivet beträffande lönegradsplacering m. m. för vissa icke-ordinarie lärare vid de allmänna läroverken m. fl. läroanstalter genom bl. a. Kungl. Maj:ts brev den 30 juni 1948.

I samband med frågan om lönerегlering för rektorerna har jag något berört spörsmålet om förflyttningsskyldighet för privatläroverkens lärarpersonal. Reglerna om förflyttningsskyldigheten torde såsom jag därvid framhållit, böra utformas på motsvarande sätt som skett i 13 § B statens allmänna avlöningsreglemente i avseende å ordinarie lärare vid högre kommunal skola, dock att omorganisation icke i och för sig skall föranleda förflyttningsskyldighet, eftersom läraren enligt anställningsreglerna i sådant

fall alltid skall kunna sägas upp. Erfordras förflyttning i och för indragning av övertalig lärartjänst eller föreligga eljest synnerliga skäl därtill, skall alltså ordinarie lärare, som icke kan sägas upp, kunna förflyttas till annan ordinarie tjänst vid statsunderstött privatläroverk eller annan läroanstalt, som avses i 3 § 1 mom. andra stycket avlöningsreglementet, eller till lärartjänst vid folkskoleväsendet.

För rektor och lärare vid fackskolan för huslig ekonomi i Uppsala samt lärarpersonalen vid lanthushållningsseminariet å Rimforsa böra liknande regler om förflyttningsskyldighet gälla. Ifrågavarande befattningshavare böra dock kunna förflyttas även till annan statsunderstödd läroanstalt än privatläroverk förutsatt att den tjänst, vartill de förflyttas, är inordnad under statens allmänna avlöningsreglemente eller avlöningsreglementet för övningslärare.

Bestämmelserna i 19 § 5 mom. statens allmänna avlöningsreglemente respektive 4 § 4 mom. övningslärarreglementet i fråga om sammanträffande av förmåner böra äga tillämpning även då rektor eller lärare vid någon av nu ifrågavarande privata läroanstalter uppbär i nämnda författningsrum omförmäld livränta på grund av arbete i statsunderstödd privat läroanstalts tjänst.

Lönkommittén har förutsatt, att de i 38 § statens allmänna avlöningsreglemente meddelade bestämmelserna om tjänstebostad m. m. skola gälla. För lärare vid internatläroverk skall emellertid, såsom i det föregående angivits, i tjänstgöringsskyldigheten kunna ingå arbetsuppgifter vid internatet. I fall då så sker och arbetsuppgifterna vid internatet äro av så omfattande natur, att de icke kunna anses kompenserade genom minskning av undervisningsskyldigheten, bör enligt kommitténs mening viss hänsyn kunna tagas här till vid bestämmandet av den ersättning, som lärare förutsatts skola erlägga för tjänstebostaden. I fall åter, då arbetsuppgifter vid internatet åläggas lärare vid sidan av oavkortad tjänstgöringsskyldighet i övrigt, möter enligt kommitténs förslag icke i och för sig hinder att betrakta tilldelandet av bostad åt läraren, helt eller delvis, såsom gottgörelse för fullgörande av arbetsuppgifterna vid internatet. Statens bidrag till kostnaderna för lärarens avlöande skola dock icke påverkas härav.

Mot vad kommittén sålunda anfört har jag icke något att erinra.

Avlöningsbestämmelserna torde i övrigt i stort sett böra utformas i enlighet med vad som för närvarande gäller för de högre kommunala skolorna. Detta innebär bl. a., att sjukvårdsförmånerna vid privatläroverken, i överensstämmelse med statsutskottets förut återgivna uttalande, böra utgå enligt samma regler som vid nämnda kommunala skolor. Jämväl för fackskolan i Uppsala och lanthushållningsseminariet å Rimforsa böra dessa bestämmelser om sjukvårdsförmåner tillämpas.

Jag ämnar i ett senare sammanhang framlägga förslag till vissa ändringar i statens allmänna avlöningsreglemente. Därvid torde jag även få redovisa den för genomförandet av nu ifrågavarande lönereglering föranledda

författningstexten i vad avser nämnda reglemente. Beträffande avlöningsreglementet för övningslärare torde bemyndigande böra utverkas för Kungl. Maj:t, att i huvudsaklig överensstämmelse med vad i det föregående anförts utfärda erforderliga tilläggs- och ändringsförfattningar.

Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att utfärda vissa övergångs- och tilläggsbestämmelser i anledning av löneregleringen. I detta sammanhang bör undersökas, huruvida och i vad mån de enskilda läroanstalternas vikariatskassa skall äga bestånd efter löneregleringens genomförande.

Kungl. Maj:t bör äga rätt medgiva, att befattningshavare, som genom löneregleringen åsamkats löneminskning, skall få uppbära personlig lönefyllnad till belopp motsvarande löneminskningen. Sådan lönefyllnad bör dock helt bekostas av huvudmannen. Barntillägg torde i fortsättningen icke böra utgå till innehavare av lönereglerad tjänst.

Det torde vidare ankomma på Kungl. Maj:t att meddela de föreskrifter, som kunna finnas erforderliga i fråga om tillgodoräkning av tidigare oreglerad anställning för löneklassplacering inom vederbörande lönegrad.

Löneregleringarna torde böra träda i kraft den 1 juli 1951.

Vad beträffar de av löneregleringarna berörda timlärarna har jag i det föregående anført vissa synpunkter på löneställningen för timlärarna vid fackskolan för huslig ekonomi i Uppsala och lanthushållningsseminariet å Rimforsa. Vederbörliga ändringar i timlärarkungörelsen ankomma på Kungl. Maj:t att utfärda. Timlärarna vid privatläroverken böra därvid i princip jämföras med motsvarande timlärare vid de allmänna läroverken och de högre kommunala skolorna.

VI. Pensionsreglering för privatläroverkens lärare m. fl.

A. Nuvarande pensionsförhållanden vid privatläroverken.

Intill senaste tid har av privatläroverkens befattningshavare endast den kvinnliga lärarpersonalen haft en genom statens försorg ordnad pensionering. Pensionsförhållandena för denna personal regleras genom *reglementet för lärarinnornas pensionsanstalt* (LPA-reglementet) den 23 december 1910 (nr 145). Detta reglemente föreskriver skyldighet att vara delägare i pensionsanstalten för vid statsunderstödd högre goss- eller samskola, högre flickskola eller enskild mellanskola anställd föreståndarinna, ämneslärarinna med full tjänstgöring samt annan lärarinna, som i klasserna över de förberedande i en eller flera av berörda skolor meddelar undervisning antingen sammanlagt minst 4 veckotimmar i gymnastik eller sammanlagt minst 6 veckotimmar i ett eller flera av ämnena välskrivning, teckning, musik, huslig ekonomi, kvinnligt handarbete, träslöjd och liknande slöjdarter eller sammanlagt minst 10 veckotimmar oberoende av de ämnen, i vilka undervisningen meddelas.

Pensionen som beräknas försäkringstekniskt, utgör enligt ifrågavarande reglemente högst 1 500 kronor. Tilläggs pension utgår jämlikt SFS 1921: 703. Den reglementsena pensionen jämte tilläggs pensionen må icke överstiga 2 400 kronor. På pension jämte tilläggs pension utgår s. k. pensionsförhöjning I enligt SFS 1925: 280 (såsom kompensation för minskning i förmån till följd av förändrade grunder för beräkning av dyrtidstillägg). Vidare utgår dyrtidstillägg och kristillägg. Pensionen omräknas numera enligt SFS 1947: 658. Det högsta belopp en lärarinna vid privatläroverk kan erhålla i pension med alla tillägg uppgick före år 1951 till 4 569 kronor 60 öre.

Pensionsavgiften, som beräknas för högst 20 veckotimmar, utgör högst 240 kronor för år, varav lärarinna erlägger högst 120 kronor, vilket före år 1951 utgjorde 2,63 % av det högsta pensionsbeloppet.

Pensionsåldern är 60 år. Skyldighet att avgå inträder den 30 juni det kalenderår, då delägare i pensionsanstalten fyller 60 år. Rätt att komma i åtnjutande av pension inträder den 1 juli det kalenderår, då delägare fyller 55 år. Anstånd med avsked kan medgivnas till och med den 30 juni det kalenderår, då delägare fyller 65 år. Möjlighet till pension på grund av sjukdom föreligger icke förrän vid nyssnämnda tidpunkt (55 års ålder), då rätt till pension inträder.

För de manliga lärarnas pensionering hade från statens sida inga åtgärder vidtagits förrän man år 1949 genomförde en provisorisk pensionsreglering omfattande såväl kvinnliga som manliga lärare vid privatläroverken. I åtskilliga fall hade dock pensionering ordnats av vederbörande läroanstalt eller kommun genom anslutning till enskild pensionsinrättning, genom utfästelse om pensionsrätt eller på annat sätt. Vid några av skolorna finnas pensionsfonder till icke obetydliga belopp.

Frågan om ett fullständigare ordnande av pensionsförhållandena för privatläroverkens lärare efter enhetliga grunder har under de senaste två decennierna varit föremål för ett flertal framställningar och förslag. Därvid har bland annat ifrågasatts anslutning av såväl de manliga som de kvinnliga lärarna till statens pensionsanstalt och en införlivning med denna av lärarinnornas pensionsanstalt.

Den år 1949 genomförda provisoriska pensionsregleringen för befattningshavare vid de statsunderstödda privatläroverken skedde i anslutning till det samma år fastställda nya reglementet för pensionering genom statens pensionsanstalt (SPA-reglementet). Bestämmelserna härom återfinnas i kungörelsen den 29 december 1949 (nr 728) angående tillämpning av reglementet för pensionering genom statens pensionsanstalt av vissa icke-statliga befattningshavare å övningslärare vid högre kommunala skolor m. fl. För privatläroverkens del genomfördes härigenom en provisorisk reglering i fråga om de befattningshavare, som berördes av privatlärlönkommitténs betänkande och vilka innehade anställningar motsvarande ordinarie eller extra ordinarie anställning. Provisoriet omfattar sålunda vid statsunderstödda privatläroverk — enskilda mellanskolor, högre flickskolor eller högre goss- eller samskolor — anställda föreståndare, ämneslärare med fast anställning eller med extra ordinarie anställning och full tjänstgöring samt övningslärare med fast eller extra ordinarie anställning och med en sammanlagd undervisningsskyldighet ej understigande 20 veckotimmar.

Enligt de provisoriska bestämmelserna skola bestämmelserna i SPA-reglementet med övergångsbestämmelser tills vidare äga tillämpning å omförmälda befattningshavare med vissa i kungörelsen angivna tillägg och undantag. Befattningshavarna hänföras till SPA-reglementets grupp B, innebärande bland annat att pensionsanstalten bestämmer pensionsklassen med hänsynstagande till befattningshavares löneförmåner vid privatläroverket. SPA-reglementets bestämmelser om fortlöpande avgifter och engångsavgifter skola tillämpas.

För såväl manliga som kvinnliga övningslärare gälla samma huvudregler för bestämmande av pension som för övriga av SPA-reglementet berörda övningslärare, vilket innebär bland annat, att pensionsunderlaget bestämmes för en tjänstgöring omfattande 30 veckotimmar och att avkortning av tjänståren sker vid förekommande lägre timantal.

Pensionsåldern inträder vid utgången av det kalenderhalvår, under vilket befattningshavaren uppnår följande levnadsålder, nämligen för föreståndare, ämneslärare samt lärare i teckning, slöjd eller hushållsgöromål 65 år och för annan lärare 63 år.

De i det föregående omnämnda tilläggen och undantagen innefatta i huvudsak rätt för huvudmannen att verkställa visst avdrag å kvinnlig befattningshavares lön samt vissa särregler för kvinnlig befattningshavare, som tidigare innehåft med delaktighet i lärarinnornas pensionsanstalt förenad anställning och därigenom varit underkastad vissa från de nya reglerna avvikande pensionsbestämmelser. Sådan befattningshavare kan bl. a. komma i åtnjutande av ålderspension vid viss tidigare tidpunkt än vad nyss angivits samt äger rätt att under vissa förutsättningar såsom tjänstår tillgodoräkna tid, under vilken hon innehåft anställning av angivet slag.

Såsom allmän regel gäller, att lärarna erhålla lägst de förmåner, som tillförsäkrats dem enligt tidigare gällande författningsbestämmelser. Ur tjänst avgångna befattningshavare omfattas icke av regleringen.

Beträffande provisoriets detaljer torde i övrigt få hänvisas till omförmälda kungörelse den 29 december 1949 (nr 728).

B. 1944 års pensionsutrednings förslag och däröver avgivna yttranden.

1944 års pensionsutrednings förslag.

Pensionsutredningens förslag till definitiv *pensionsreglering för befattningshavare vid de statsunderstödda privatläroverken* har utformats med utgångspunkt från privatlärarlönekommitténs löneregleringsförslag och avser endast lärare, som omfattas därav, nämligen rektorer och ämneslärare. Då lönekommittén i sitt löneregleringsförslag icke medtagit övningslärarna och då dessas pensionsfråga vid avgivandet av pensionsutredningens förslag var föremål för utredning genom särskilda sakkunniga, har pensionsutredningen ansett sig icke ha anledning att ingå på frågan om hur pensioneringen för dessa senare lärare bör ordnas.

I överensstämmelse med vad som tillämpas beträffande pensionering av befattningshavare i statstjänst bör enligt utredningens mening pensionsregleringen för privatläroverkens lärare inbegripa allenast lärare med fast anställning. Med sådan anställning avser utredningen ej blott ordinarie utan även extra ordinarie anställning.

Beträffande formen för pensionsregleringen anser utredningen, att endast två alternativ kunna ifrågakomma, nämligen antingen tillämpning av pensionsreglementena för de högre kommunala skolorna eller ock tillämpning av SPA-reglementet och anför i anslutning härtill följande.

Lönekommittén har i sitt betänkande uttalat sig för en så nära anslutning som möjligt av pensionsförhållandena för privatläroverkens lärare till vad som gäller för de högre kommunala skolornas lärare. Det må erinras att det vid den tidpunkt då lönekommitténs betänkande avgavs knappast fanns någon annan lämplig möjlighet att ordna pensioneringen för privatläroverkens lärare med utgångspunkt från lönereglingsförslaget än i anslutning till de för de högre kommunala skolornas lärare gällande pensionsbestämmelserna. Läget synes nu ha blivit ett annat sedan ett efter mönster av de moderna statliga allmänna pensionsreglementena utarbetat reglemente för SPA-pensioneringen tillkommit, vilket kan tjäna som normalreglemente för den statsunderstödda pensioneringen av icke-statliga befattningshavare i allmänhet. När anordningar för pensionering av icke-statliga befattningshavare med statlig medverkan numera skola åvägabringas, bör sålunda i första hand övervägas anslutning till SPA-reglementet, och en lösning av pensioneringen på annat sätt synes böra ifrågakomma endast om särskilda skäl därtill föranleda.

Pensionsutredningen har vid sitt slutliga ställningstagande till frågan om formen för ifrågavarande befattningshavares pensionering icke funnit några särskilda skäl tala för val av annat reglemente för pensioneringen än SPA-reglementet, vilket reglemente ju för övrigt enligt redan meddelat beslut av riksdagen skall tillämpas även för den provisoriska pensionsregleringen för dessa befattningshavare.

Utredningen förordar under åberopande av det anförda, att de här avsedda befattningshavarnas pensionering ordnas genom tillämpning av SPA-reglementet.

Inordnandet under sagda pensionsreglemente sker genom respektive befattningars upptagande i den i reglementets 3 avd. intagna förteckningen. Utredningen föreslår, att privatläroverkens befattningar härvid upptagas under *B. Högre kommunal undervisning, folkundervisning m. m.*

Utredningen övergår härefter till de *detaljbestämmelser*, som enligt utredningens mening erfordras för pensionsregleringens genomförande. Utredningen har därvid utgått från det förslag, som 1944 års lönekommitté för privatläroverken framlagt i fråga om lönereglering för ifrågavarande befattningshavare. I anledning av att det till 1941 års lärarlönesakkunniga lämnade utredningsuppdraget i fråga om rektorernas anställnings- och avlöningsförhållanden kunde komma att leda till att rektorerna vid privatläroverken erhöle förordnande på viss tid i likhet med rektorerna vid de allmänna läroverken, har utredningen emellertid funnit sig föranlåten att framlägga ett alternativt förslag till ordnande av rektorernas pensionsfråga.

Vidare är att märka, att det nya SPA-reglementet ännu icke slutligt utformats, när utredningen framlade sina förslag. Utredningen har alltså icke haft tillgång till SPA-reglementet i dess slutgiltiga skick utan har utformat detaljbestämmelserna med det till propositionen 1949:200 fogade reglementsförslaget som grund. Detta har haft till följd att utredningen föreslagit vissa särskilda bestämmelser, som med den utformning SPA-reglementet numera erhållit icke erfordras. I den följande redogörelsen har utredningens förslag i dessa delar utelämnats, varjämte vissa hänvisningar till paragrafer eller punkter justerats till överensstämmelse med reglementet i dess nuvarande form.

I det *första alternativet* av sitt förslag har utredningen — med utgångspunkt från privatlärarlönekommitténs förslag beträffande rektorstjänsterna — förordat, att ett särskilt stycke upptagande befattningshavare vid privatläroverken intages i 39 § under förut omförmäld rubrik. Stycket skulle ha följande innehåll.

Verksamhetsområde, befattning m. m.	Grupp	Pensionsklass	I 10 § avsedd levnadsålder, år	Bestämmelse ur 38 §, som skall å befattningen tillämpas
<i>Statsunderstödda privatläroverk (enskild mellanskola, enskild flickskola — enskild goss- eller samskola — högre enskilt läroverk, enskilt gymnasium)</i>				
Rektor vid enskild mellanskola, enskild flickskola eller högre enskilt läroverk.....	A	1	65	10a, 18b
Ordinarie ämneslärare..	A	1	65	10a, 18b
Extra ordinarie ämneslärare	A	1	65	2b, 10a, 18b

¹ Befattning hänföres till den pensionsklass i nummerserien 1: 1—1: 40 vars nummer med tre enheter överstiger befattningens lönegradsnummer.

Lönekommitténs förslag innebär, att lönegraderna fastställas i enlighet med bestämmelser, meddelade av Kungl. Maj:t med stöd av riksdagens beslut. Då med hänsyn härtill tillräckliga förutsättningar för en obligatorisk anslutning till pensioneringen föreligga, ha befattningarna hänförs till grupp A.

Den föreslagna bestämmelsen om befattnings hänförande till pensionsklass innebär bl. a., att rektorsbefattning vid högre enskilt läroverk hänföres till pensionsklass 1: 36 och att annan rektor (ej studierektor) hänföres till pensionsklass 1: 32 eller 1: 30 allt efter innehavarens behörighet. Pensionsunderlaget för förstnämnda pensionsklass överensstämmer med pensionsunderlaget för rektor vid högre allmänt läroverk. För de båda övriga pensionsklasserna överensstämmer pensionsunderlagen enligt vad pensionsutredningen uppgivit med dem som gälla för rektor med motsvarande behörighet vid kommunal mellanskola eller kommunal flickskola.

Tillämpningen av stadgandet 10 a. i 38 § innebär att, i likhet med vad som gäller i fråga om lärare vid allmänt läroverk eller högre kommunal

skola, pensionsåldern inträder vid utgången av det kalenderhalvår under vilket föreskriven levnadsålder uppnås.

Extra ordinarie lärare vid ett privatläroverk med anställning för halvtids-tjänstgöring kan tänkas samtidigt inneha halvtidsanställning såsom extra ordinarie antingen vid annat privatläroverk eller också vid allmänt läroverk eller högre kommunal skola. För det fall dylik anställning avser allmänt läroverk eller högre kommunal skola skulle enligt 2 § 1 mom. a) SPA-reglementet erfordras särskilt förordnande av Kungl. Maj:t för erhållande av pensionsrätt för befattningen vid privatläroverket. För nu ifrågavarande fall synes det utredningen dock lämpligare, att det i en tilläggsbestämmelse till 2 § föreskrives att reglementet utan hinder av bestämmelsen i 2 § 1 mom. a) skall äga tillämpning å den som i sin befattning är anställd med en tjänstgöringsskyldighet svarande mot minst hälften av full tjänstgöring.

Den med privatläroverkens inordnande under Saar följande förflyttningsskyldigheten för lärarna bör enligt utredningen föranleda viss komplettering av bestämmelserna i 10 § och 16 § pensionsreglementet.

De i 18 § 1 mom. andra och tredje styckena pensionsreglementet intagna bestämmelserna om avdrag vid tjänstårsberäkning bör enligt utredningen i vad avser privatläroverken — för erhållande av en automatiskt verkande anpassning till motsvarande bestämmelser i 1947 års allmänna tjänstepensionsreglemente — ersättas med en tilläggsbestämmelse till 18 § förslagsvis av den innebörden att vid tjänstårsberäkning för tid, som i 18 § 1 mom. första stycket sägs, avdrag enligt andra stycket nämnda moment skall jämkas i den mån så erfordras för att avdraget skall motsvara den tid under vilken befattningshavare av annan anledning än tjänstledighet för offentligt uppdrag eller militärtjänstgöring vidkänts C-avdrag å lönen.

En pensionsreglering i anslutning till kommitténs löneregleringsförslag påkallar enligt pensionsutredningens åsikt icke några särskilda reglementsbestämmelser för rektorerna annat än för det fall att rektor med längre tids tjänst i sådan egenskap icke får rättigheten att utfärda avgångsbetyg medförande normalskolekompetens samt att anställa realexamen och studentexamen förnyad och i anledning därav övergår till annan med pensionsrätt förenad lärarbefattning vid det statliga eller statsunderstödda undervisningsväsendet.

I sitt den 7 mars 1949 avgivna betänkande angående provisorisk pensionsreglering för vissa övningslärare m. fl. föreslog pensionsutredningen beträffande manliga lärare vid privatläroverk en övergångsbestämmelse, enligt vilken tjänstårsberäkning utan erläggande av engångsavgift skulle erhållas för hälften av den tid, för vilken tjänstårsberäkning mot erläggande av dylik avgift kunde medgivas vid tillämpning av 18 § 3 mom. pensionsreglementet. I punkt 13 övergångsbestämmelserna till SPA-reglementet har i anslutning till detta förslag med avseende å tid före den 1 januari 1950 förordats en allmän övergångsanordning av motsvarande innebörd. Denna anordning skall jämväl tillämpas beträffande sådan med övergång till högre pensionsunderlag sammanhängande tjänstårsberäkningsrätt som avses i 18 § 4 mom. tredje stycket pensionsreglementet.

Vad angår privatläroverkens befattningshavare erhålles enligt utredningens mening genom ifrågavarande övergångsanordning en uttömmande reglering av frågan om tjänstårsberäkning för tid före den 1 januari 1950. Beträffande de kvinnliga befattningshavarna gäller detta dock endast de befattningshavare som före den nu föreslagna anslutningen till SPA-pensioneringen varit underkastade de provisoriska pensionsbestämmelserna. För dessa grupper av befattningshavare erfordras följaktligen icke någon särskild övergångsbestämmelse i detta hänseende. För kvinnliga lärare, som icke erhållit anslutning till de provisoriska bestämmelserna utan direkt kommer in under pensionsreglementet, bör enligt utredningens mening tjänstårsberäkningen för den föregående tiden få ske efter i stort sett samma grunder som för övriga lärare komma att gälla i fråga om tid före den 1 januari 1950. Den till regleringen härav erforderliga övergångsbestämelsen har utredningen utformat som följer.

Kvinnlig befattningshavare vid privatläroverk, som närmast före den tidpunkt då hon blivit underkastad SPA-reglementet innehaft med delaktighet i lärarinnornas pensionsanstalt förenad anställning, må med avseende å tid före nämnda tidpunkt äga räkna tjänstår enligt de regler som jämlikt kungörelsen angående tillämpning av reglementet för pensionering genom statens pensionsanstalt av vissa icke-statliga befattningshavare å övningslärare vid högre kommunala skolor m. fl. gälla för tillgodoräkning av tjänstår med avseende å dylik anställning under tid före den 1 januari 1950.

Med anledning av vad lönekommittén föreslagit i fråga om lönegradsplacering av sådan vid högre enskilt läroverk övergångsvis anställd rektor, vilken ej äger behörighet till lektorstjänst vid allmänt läroverk, har pensionsutredningen föreslagit en särskild övergångsbestämmelse.

Det *andra alternativet* i utredningens förslag utgår, såsom tidigare omnämnts, från förutsättningen att rektorstjänsterna konstrueras såsom förordnandetjänster avseende förordnande på viss tid. Beträffande lärartjänsterna utgår utredningen liksom i sitt första alternativ från lönekommitténs förslag till anställningsform. Det andra alternativet innebär alltså ingen annan förändring i förhållande till det första alternativet i fråga om reglerna för lärarnas pensionering än vad som föranledes av den ändrade anställningsformen för rektorerna. I övriga delar hänvisas beträffande lärarna till de kommentarer och anmärkningar, som tidigare gjorts vid redogörelsen för det första alternativet.

Om förordnandeformen införes för rektorerna vid privatläroverken, synes det utredningen naturligt, att dessa erhålla pensionsrätt på villkor motsvarande dem som gälla för de allmänna läroverkens och de högre kommunala skolornas rektorer.

För en anpassning till de allmänna läroverkens rektorspensionsrätt, vilken anpassning skulle innebära bl. a. befattningarnas hänförande till pensionsreglementets grupp C, torde enligt utredningen ett grundläggande villkor böra vara, att privatskolorektorerna förordnas av Kungl. Maj:t eller

av skolöverstyrelsen. För att skolöverstyrelsen härvid skall kunna ifrågakomma föreslår utredningen att i 1 § 1 mom. fjärde stycket första punkten pensionsreglementet ändras till följande lydelse.

Befattning hänförd till grupp C, tillsättes av Kungl. Maj:t eller av annan därtill behörig myndighet medelst förordnande på viss tid.

I betraktande av den särställning som enligt de allmänna pensionsreglementena tillkommer de allmänna läroverkens rektorer i jämförelse med andra förordnandetjänstemän kan ett inordnande av privatskolerektorerna i det nya pensionsreglementet med pensionsrätt motsvarande förstnämnda rektorer icke ske utan viss ändring av 7 § 1 mom. och införande av vissa nya tilläggsbestämmelser i pensionsreglementet.

Enligt 7 § 1 mom. reglementet kan befattning tillhörande grupp C endast hänföras till någon av pensionsklasserna 2: 1—2: 20, vilka svara mot löneklasserna 1—20 i den statliga löneplanen nr 2. Läroverksrektorerna och övriga befattningshavare med lönegradsbeteckningen Cb, omfattande nummer 1—14, avlönas emellertid enligt löneplan nr 1 och enligt den löneklass, vars nummer med 26 enheter överstiger lönegradens nummer. I betraktande härav bör enligt utredningens mening befattning tillhörande grupp C kunna få hänföras även till någon av pensionsklasserna 1: 27—1: 40, och utredningen föreslår därför, att 7 § 1 mom. erhåller härför erforderlig komplettering.

För det fall att till rektor förordnas lärare vid privatläroverk föreslår utredningen en bestämmelse om att läraren, så länge han innehar förordnandet, skall vara undantagen från reglementets tillämpning såvitt angår lärarbefattningen. Förordnas lärare vid allmänt läroverk eller högre kommunal skola till rektor, kan denne på grund av bestämmelsen i 2 § 1 mom. a) erhålla rektorspensionsrätt enligt reglementet först efter särskilt beslut av Kungl. Maj:t. Mera ändamålsenligt torde enligt utredningens uppfattning vara att genom särskild bestämmelse i reglementet låta rektorspensionsrätten automatiskt inträda. De för dessa båda fall erforderliga tilläggsbestämmelserna till 2, 8, 13, 25, 31 och 34 §§ har utredningen förslagsvis utformat på följande sätt.

2c. att vad i 2 § 1 mom. a) stadgas icke skall äga tillämpning;

8b. att fortlöpande avgift ej skall erläggas för tid, under vilken lärare jämväl innehar till grupp C hänförd rektorsbefattning;

13a. att i fråga om lärare, som avgår under tid, då han jämväl innehar till grupp C hänförd rektorsbefattning, tjänstepension ej må utgå för lärarbefattningen;

25a. att i fråga om lärare, som avgått eller avlidit under tid, då han jämväl innehaft till grupp C hänförd rektorsbefattning, familjepension ej må utgå för lärarbefattningen;

31a. att vad i 13a. stadgas om tjänstepension skall gälla även beträffande tjänstelivränta;

34a. att vad i 25a. stadgas om familjepension skall gälla även beträffande familjelivränta.

Enligt 32 § 2 mom. 2 punkten allmänna tjänstepensionsreglementet gäller beträffande innehavare av rektorsbefattning bl. a. att den i 22 § 1 mom.

första stycket a) intagna bestämmelsen om rätt till förordnandepension efter 12 års förordnande icke skall äga tillämpning samt att som särskild förutsättning för rätt till tjänstepension för rektorsbefattningen skall gälla, att rektor jämväl är berättigad till tjänstepension för sin lärartjänst. För ernående av en likartad reglering av pensionsrätten för privatskolerektorerna föreslår utredningen ett tilläggsstadgande till 14 § med följande innehåll.

14a. att bestämmelsen i 14 § 1 mom. första stycket a) icke skall äga tillämpning, samt

att såsom förutsättning för rätt att komma i åtnjutande av förordnandepension skall, i fråga om rektor som tillika innehar annan med pensionsrätt enligt detta reglemente eller andra tjänstepensionsbestämmelser förenad lärarbefattning, gälla, utöver vad i 14 § 1 mom. första stycket b) och c) samt 14 § 1 mom. fjärde stycket stadgas, att befattningshavaren jämväl är berättigad till tjänstepension för lärarbefattningen.

Där rektor vid allmänt läroverk, vilken innehåft med tjänstepensionsrätt förenad rektorsbefattning under minst 12 år i oavbruten följd, övergår till sin lärarbefattning, äger han enligt 32 § 2 mom. 3 punkten allmänna tjänstepensionsreglementet kvarstå vid rektors pensionsrätt. I sådant fall skall med avseende å den tjänstepension eller tjänstelivränta, vartill han må bli berättigad, iakttagas, att pensionens grundbelopp respektive livräntans belopp icke må understiga det belopp, som skulle ha bestämts om han intill avgången ur tjänst alltjämt innehåft den frånträdda rektorstjänsten. För motsvarande reglering beträffande privatskolerektorerna har utredningen för tillämpning å innehavd lärarbefattning — föreslagit tilläggsstadganden till 16 och 32 §§ av följande lydelse.

16a. att vid bestämmande av grundbelopp av tjänstepension för den som efter att under minst tolv år i oavbruten följd ha innehåft till grupp C hänförd rektorsbefattning övergått till lärarbefattning, å vilken detta stadgande äger tillämpning skall — i stället för vad i 16 § 2 mom. stadgas — iakttagas, att tjänstepensionens grundbelopp icke må understiga det belopp vartill det skulle ha bestämts om befattningshavaren intill avgången ur tjänst innehåft den frånträdda rektorsbefattningen;

32b. att vad i 16a. stadgas skall äga motsvarande tillämpning vid bestämmande av tjänstelivräntas belopp.

Pensionsutredningen förutsätter, att för den nu förordade förmånen i likhet med vad som gäller för motsvarande fall vid statliga läroverk icke skall uttagas någon särskild avgift i lärarbefattningen.

Pensionsutredningen har i det föregående förutsatt, att även lärare vid statlig eller högre kommunal skola skall kunna förordnas till rektor vid privatläroverk. Om rektor i sådant fall återgår till lärartjänsten, äger han icke enligt nu gällande pensionsreglementen komma i åtnjutande av den i de föreslagna stadgandena avsedda förmånen. På samma sätt skulle dylik förmån enligt nämnda stadganden ej heller tillkomma lärare vid privatläroverk, vilken efter förordnande som rektor vid statlig eller högre kommunal skola återgår till lärartjänsten vid privatläroverket. Dessa spörsmål, som enligt utredningens uppfattning icke för närvarande torde vara aktuella,

synas utredningen kunna upptagas till övervägande i samband med en revision av de allmänna pensionsreglementena.

Tjänstepensions grundbelopp eller tjänstelivräntas belopp för rektor vid allmänt läroverk får enligt 32 § 2 mom. 2 punkten andra stycket b) allmänna tjänstepensionsreglementet ej understiga det för lärarbefattningen beräknade. För privatskolerektorernas del bör enligt utredningen med hänsyn härtill meddelas tilläggsstadganden till 23 och 32 §§ av förslagsvis följande lydelse.

23a. att vid bestämmande av grundbelopp av förordnandepension för rektor, som tillika innehar annan med pensionsrätt enligt detta reglemente eller andra tjänstepensionsbestämmelser förenad lärarbefattning skall iakttagas, att beloppet icke må understiga det beträffande lärarbefattningen beräknade grundbeloppet av tjänstepension;

32a. att vad i 23a. stadgas skall äga motsvarande tillämpning vid bestämmande av tjänstelivräntas belopp.

I familjepensionshänseende gäller för rektorerna vid de allmänna läroverken, att som tjänstålder skall tillämpas 30 år, att pensionsåldern skall anses inträda vid utgången av det kalenderhalvår då befattningshavaren fyller 65 år ävensom vissa andra särbestämmelser motsvarande de nyssnämnda i tjänstepensionshänseende gällande. Beträffande privatskolerektorerna anser utredningen, att motsvarande reglering kan ernås genom tilläggsstadganden till 28 och 35 §§ av förslagsvis följande lydelse.

28b. att vid bestämmande av familjepensionstal beträffande den som, efter att under minst tolv år i oavbruten följd ha innehaft till grupp C hänförd rektorsbefattning, övergått till lärarbefattning, å vilken detta stadgande äger tillämpning, skall — i stället för vad i 28 § 2 mom. stadgas — iakttagas, att familjepensionstalet icke må understiga det som skolat bestämmas därest läraren intill avgången eller frånfallet kvarstått i den av honom senast innehavda rektorsbefattningen;

28c. att vid bestämmande av familjepensionstal skall iakttagas, att tjänståldern skall anses utgöra 30 år, att pensionsåldern skall anses inträda vid utgången av det kalenderhalvår, under vilket befattningshavaren uppnått eller skulle ha uppnått en ålder av 65 år samt att familjepensionstalet icke må understiga för den avlidna beräknat familjepensionstal för samtidigt innehavd, med pensionsrätt enligt detta reglemente eller andra tjänste- och familjepensionsbestämmelser förenad lärarbefattning;

35b. att vad i 28b stadgas skall äga motsvarande tillämpning vid bestämmande av familjepensionstal för familjelivränta;

35c. att vad i 28c stadgas skall äga motsvarande tillämpning vid bestämmande av familjepensionstal för familjelivränta.

Enligt utredningens andra alternativ skulle alltså det av utredningen föreslagna särskilda stycket i 3 avd. reglementet få följande innehåll (s. 68).

Beträffande tillgodoräkning av tidigare oreglerad anställning för tjänstårsberäkning anför utredningen följande.

Med hänsyn till innebörden av de enligt allmänna tjänstepensionsreglementet gällande grunderna för bestämmande av förordnandepension skulle en tillämpning av dessa grunder utan särskilda restriktioner med avseende å de vid privatläroverken nu anställda föreståndarna, för vilka hittills i all-

Verksamhetsområde, befattning m. m.	Grupp	Pensionsklass	I 10 § avsedd levnadsålder, år	Bestämmelse ur 38 §, som skall å befattningen tillämpas
<i>Statsunderstödda privatläroverk (enskild mellanskola, enskild flickskola — enskild goss- eller samskola — högre enskilt läroverk, enskilt gymnasium)</i>				
Rector vid enskild mellanskola eller enskild flickskola (enskild goss- eller samskola):				
med behörighet till adjunktstjänst				
vid allmänt läroverk	C	1: 32	—	} 2c, 14a, 18a, 23a, 28c, 32c, 35c
utan sådan behörighet	C	1: 30	—	
Rector vid högre enskilt läroverk	C	1: 36	—	
Ordinarie ämneslärare	A	1	65	8b, 10a, 13a, 16a, 18b, 25a, 28b, 31a, 32b, 34a, 35b
Extra ordinarie ämneslärare	A	1	65	2b, 10a 18b

¹ Befattning hänföres till den pensionsklass i nummerserien 1:1—1:40 vars nummer med tre enheter överstiger befattningens lönegradsnummer.

mänhet icke erlagts avgifter till statligt ordnad pensionering, kunna leda till att statens andel i kostnaden för deras pensionering bleve högre än som kan anses rimligt. Såsom villkor för tillämpning av förordnandepensionsformen å dessa rektorer bör därför fordras, att viss avgift erlägges för den föregående tiden. Sådan avgift bör lämpligen avse beredande av tjänstårsberäkning i den omfattning som enligt det för rektorsbefattningen vid bestämmelsernas ikraftträdande gällande tjänstepensionsunderlaget skulle ha tillkommit befattningshavaren, om pensionering enligt nu föreslagna grunder varit ordnad under föregående anställningstid vid privatläroverk. Tjänstårsberäkningen bör emellertid icke utsträckas längre tillbaka i tiden än som skulle följa av en tillämpning av 18 § 3 mom. första stycket. Vid tjänstårsberäkningen bör befattningshavaren anses ha varit hänförd, såsom föreståndare och fast anställd lärare till den pensionsklass som enligt reglementet gäller för motsvarande rektors- respektive ordinarie lärarbefattning samt såsom extra ordinarie lärare till den lägsta för sådan lärare förekommande pensionsklassen (1: 23). I fråga om kvinnlig rektor, som varit delägare i lärarinornas pensionsanstalt, bör hänsyn givetvis tagas till de tjänstår som enligt de föreslagna bestämmelserna tillgodoräknas på grund av dylik delaktighet. Hänsyn bör också tagas till tjänstår, som tillgodoräknas på grund av engångsavgift som erlagts enligt de provisoriska bestämmelserna.

Engångsavgiften bör enligt utredningen beräknas som om rektorsbefattningen varit hänförd till grupp A och därvid för befattningen gällt samma pensionsålder och tjänstålder som för lärarbefattningen.

Utredningen föreslår vidare, att beträffande rektor, för vilken förekommande engångsavgift blivit till fullo erlagd, vid reglementets tillämpning bör så anses, som om han under all föregående tid för anställning såsom föreståndare innehåft med rätt till förordnandepension förenad rektorsbefattning vid privatläroverket.

Till dess engångsavgift blivit erlagd för rektor bör enligt utredningens förslag reglementet å honom endast tillämpas med avseende å lärarbefattningen, varvid denna befattning dock skall anses vara hänförd till den för rektorsbefattningen gällande pensionsklassen. I dylikt fall bör enligt utredningen rektor, som efter tolv års rektorsförordnande återgår till lärarbefattningen, få kvarstå vid pensionsrätt enligt den för rektorsbefattningen gällande pensionsklassen.

Till reglering av de nu behandlade spörsmålen föreslår utredningen vissa övergångsbestämmelser av följande lydelse, varvid utredningen i första stycket hänvisar till den av privatlärarlönekommittén föreslagna stadgan för de statsunderstödda privatläroverken.

I fråga om rektor, som avses i punkt 3 övergångsbestämmelserna till stadgan för de statsunderstödda privatläroverken, må mot erläggande av engångsavgift, som i 8 § 4 mom. sägs, medgivas rätt till tjänstårsberäkning för tid för föregående anställning såsom föreståndare, fast anställd lärare eller extra ordinarie lärare vid sådant läroverk. Härvid iakttages,

a) att tjänstårsberäkningen, där ej annat följer av vad här nedan i b) sägs, skall omfatta det antal tjänstår som skulle kunnat tillgodoräknas enligt 18 § 1 mom. jämfört med 18 § 4 mom. första stycket, därest reglementet varit gällande för befattningshavaren under den föregående anställningstiden, och han därvid varit hänförd, såsom föreståndare eller fast anställd lärare till den pensionsklass som enligt reglementet gäller för motsvarande rektors- respektive lärarbefattning samt såsom extra ordinarie lärare till pensionsklass 1: 23;

b) att tjänstårsberäkningen ej skall avse längre anställningstid än den för vilken tjänstår kunnat tillgodoräknas enligt 18 § 3 mom. första stycket, därest rektorsbefattningen varit hänförd till grupp A och för befattningen gällt samma pensionsålder och tjänstålder, som för den jämte rektorsbefattningen innehavda lärarbefattningen, och ej heller omfatta tid, som befattningshavaren jämlikt annan bestämmelse äger tillgodoräkna såsom tjänstår enligt reglementet;

c) att vid engångsavgiftens beräkning för rektorsbefattningen antages gälla samma pensionsålder och tjänstålder som för lärarbefattningen; samt

d) att vid beräkningen av engångsavgift skall antagas, att tjänstårsberäkningen avser jämväl tid, som enligt de bestämmelser, varom i b) förmäles, tillgodoräknas såsom tjänstår utan erläggande av engångsavgift, dock, såvitt angår kvinnlig befattningshavare, ej tiden för den mot delaktighet i lärarinnornas pensionsanstalt svarande tjänstårsberäkningen.

Med avseende å rektor, för vilken enligt nästföregående stycke ifrågakommande engångsavgift erlagts, skall vid reglementets tillämpning så anses, som om han under all föregående tid för anställning såsom föreståndare innehafvt med rätt till förordnandepension förenad rektorsbefattning vid vederbörande privatläroverk.

Beträffande rektor, för vilken ifrågakommande engångsavgift som här avses ej blivit erlagd, skall iakttagas,

a) att grundbeloppet av tjänstepension, beloppet av tjänstelivränta eller av familjepensionstal för familjepension eller för familjelivränta ej må överstiga motsvarande belopp för lärarbefattningen, beräknade med tillämpning av de för rektorsbefattningen gällande pensionsunderlagen; samt

b) att rektor, som efter att under minst 12 år i oavbruten följd ha innehafvt med rätt till förordnandepension förenad rektorsbefattning övergått till

lärarbefattning vid privatläroverk, skall äga kvarstå vid pensionsrätt enligt den för rektorsbefattningen gällande pensionsklassen.

Pensionsutredningen har även upptagit frågan om *avvecklingen av nuvarande pensioneringsanordningar* för privatläroverkens lärarpersonal vid genomförandet av en definitiv pensionsreglering genom anslutning till SPA-reglementet.

Utredningen föreslår sålunda, att delaktigheten för privatläroverkens lärarinnor i lärarinnornas pensionsanstalt och den därmed sammanhängande pensioneringen skall upphöra för de lärarinnor, som omfattas av den nya pensioneringen. Härvid förutsätter utredningen, att även de övningslärare, som böra ha pensionsrätt, få en liknande pensionsreglering som ämneslärarna.

Av de lärarinnor som vid pensionsregleringens genomförande äro delägare i lärarinnornas pensionsanstalt synas enligt utredningen endast sådana lärarinnor, vilka lämnats utanför den nya pensionsregleringen, böra få bibehålla sin delaktighet i anstalten. Utredningen anför härom följande.

Denna delaktighet bör vara personlig och fortgå allenast så länge vederbörande kvarstår i sin närmast före pensionsregleringens genomförande innehavda anställning. Där ej fråga är om vikarieanställning synes emellertid den fortsatta delaktigheten böra få avse även framdeles erhållen anställning. Förutsättning härför bör likväl vara, att avbrott mellan anställningarna icke förekommit av annan anledning än sjukdom.

Utredningen föreslår, att lärarinnornas pensionsanstalt i samband med pensionsregleringen införlivas med statens pensionsanstalt, på vars styrelse det skulle ankomma att handha den pensionering som övergångsvis skall ske med tillämpning av de tidigare bestämmelserna. Tillika förordar utredningen, att lärarinnornas pensionsanstalts pensionsfond överföres till statens pensionsanstalts kapitalfond.

I fråga om de ytterligare anordningar, som hittills vidtagits för lärarnas pensionering, anför utredningen följande.

Enligt vad utredningen inhämtat har vid åtskilliga av privatläroverken pensionering ordnats för de manliga lärarna genom huvudmannens försorg. Härvid ha olika pensioneringsformer anlitats. I vissa fall ha de anställda lärarna anslutits till enskild pensionsinrättning eller pensionsförsäkrats på annat sätt. I andra fall har arbetsgivaren ordnat pensioneringen genom inrättande av pensionsstiftelse eller genom utfästelse att själv direkt utgiva pensioner. Till bestridande av uppkommande pensionskostnader och till säkerställande av de anställdas rättigheter ha vid flera skolor bildats pensionsfonder. I några av dessa fonder ingå medel, som donerats av enskilda. Vid en del skolor ha anordningar vidtagits även för beredande av pensionstillägg åt lärarinnor utöver de pensioner som tillkomma dem såsom delägare i lärarinnornas pensionsanstalt.

I de fall då pensionering ordnats genom anlåtande av enskild pensionsinrättning har i regel Svenska Personal-Pensionskassan anlåtats för pensioneringen. Anslutning till denna pensionskassa har skett bl. a. beträffande lärare vid Sigtunastiftelsens humanistiska läroverk, Stockholms samgymnasium, Palmgrenska samskolan, Beskowska skolan och Osby samskola. Anslutning till Sveriges kommunalanställdas pensionskassa har skett

beträffande några lärare vid Saltsjöbadens samskola. Pensionering genom försäkring i försäkringsbolag har tillämpats bl. a. för beredande av familjepension åt några äldre lärare vid Saltsjöbadens samskola. Pensionsstyrelsens frivilliga försäkring har anlitats av en skola för beredande av pensionsförbättring åt lärarinnor.

Utan försäkringsmässiga anordningar har pensioneringen ordnats vid t. ex. Gävle borgarskola, där lärarna tillförsäkrats pensionsrätt enligt ett av Gävle stad fastställt reglemente, vid Djursholms samskola, vars lärare av Djursholms stad tillförsäkrats pensioner enligt grunder som nära ansluta sig till de för statstjänstemännen gällande, och vid Lundsbergs skola, där flertalet av lärarna tillförsäkrats pension genom pensionsrum i skolans pensionsfond enligt en särskild pensionsstadga. Vid Fjellstedtska skolan har skolstyrelsen förklarat de fast anställda lärarna i princip berättigade till pension utan att grunderna för pensionernas bestämmande närmare bestämts.

Pensionsfonder eller pensionsstiftelser finnas vid Gävle borgarskola, Saltsjöbadens samskola, Fjellstedtska skolan, Lundsbergs skola, Beskowska skolan, Göteborgs högre samskola, Sigtunastiftelsens humanistiska läroverk samt Osby samskola.

Vid Gävle borgarskola finns dels en pensionsfond å cirka 258 000 kronor och dels en änke- och pupillkassa med en behållning av cirka 226 000 kronor. I pensionsfonden ingår en donation genom testamente av P. Murén den 1 maj 1884 å 50 000 kronor såsom »grundkapital till en pensionsfond för de vid skolan anställda lärare».

Vid Saltsjöbadens samskola finnas *dels* en genom årliga avsättningar skapad pensionsfond avsedd för vissa manliga lärares pensionering och med en behållning vid ingången av år 1948 av cirka 164 000 kronor och *dels* en pensionsfond avsedd att täcka viss pensionsförhöjning för de fast anställda ämneslärarinnorna, vilken fond vid årsskiftet 1947/48 uppgick till närmare 18 000 kronor.

Den pensionsfond som finns vid Fjellstedtska skolan hade den 30 juni 1948 en behållning av omkring 478 000 kronor. Grundplåten till denna fond utgöres av medel som inflöto vid en år 1891 verkställd insamling för föreståndarens pensionering. Fonden har ej behövts tagas i bruk för pensionering av föreståndare, men genom särskilda beslut ha pensioner därav beviljats för andra anställda, t. ex. vaktmästare.

Vid Lundsbergs skola finns sedan år 1912 en pensionsstiftelse. Dennas kapital uppgick den 30 juni 1948 till cirka 371 000 kronor. Avkastningen av fonden är ej tillräcklig för de årliga pensionsutgifterna, varför skolan för dessa måste tillskjuta medel.

Vid Beskowska skolan finns en stiftelse med uppgift att bereda pensionsförmåner åt anställda. Stiftelsens tillgångar uppgå till cirka 257 000 kronor, varav omkring 122 000 kronor äro gåvomedel. Några pensioner utgå ej av fonden. Ränsteavkastningen användes som bidrag till pensionsavgifter till Svenska Personal-Pensionskassan m. m.

De för pensionering avsedda fondmedel som finnas vid Göteborgs högre samskola, Sigtunastiftelsens humanistiska läroverk och Osby samskola uppgå icke till belopp av någon mer betydande storleksordning. Vid de två förstnämnda av dessa skolor ha fonderna uppgivits främst avse pensionering av andra anställda än lärare.

Enligt utredningens uppfattning bör det i princip icke få förekomma tjänste- eller familjepensionering genom några av huvudmannen vidtagna anordningar vid sidan av en pensionering av privatläroverkens lärare ge-

nom tillämpning av SPA-reglementet. Det kan enligt utredningens uppfattning ifrågasättas, huruvida icke ett direkt förbud bör intagas i statsbidragsvillkoren för privatläroverken mot nya utfästelser om pensionsrätt från huvudmannens sida för befattningar av ifrågavarande slag.

Utredningen anser, att de pensionsfonder, som finnas vid vissa av privatläroverken, böra i den mån de icke erfordras för fullgörande av huvudmannen redan åvilande pensionsförpliktelser, i första hand disponeras för bestridande av kostnader för engångsavgifter till pensionsanstalten. De medel, som därefter återstå, kunna komma till användning för de fortlöpande huvudmansavgifternas bestridande och, därest med hänsyn till donationsbestämmelser hinder icke möter, till pensionering av andra anställda än lärare vid skolorna eller till andra utgifter för skolornas verksamhet.

På grundval av införskaffade uppgifter rörande lärarpersonalen vid privatläroverken har utredningen beräknat, att i fortlöpande avgifter från läroverken komma att inflyta omkring 230 000 kronor årligen för nuvarande antal lärare. Om även staten skulle täcka sin andel i kostnaden för pensioneringen genom erläggande av årlig avgift, beräknas denna behöva vara av ungefär samma storleksordning. Härtill komma för såväl läroverken som staten övergångskostnader för tillgodoräkning av nuvarande befattningshavares föregående tjänstetider.

Enligt den finansieringsplan, som skall tillämpas för SPA-pensioneringen, komma emellertid bidrag av staten att lämnas endast i den mån utgifterna för pensioner överstiga inkomsterna av avgifter. Med hänsyn till åldersfördelningen inom lärarkåren kan det enligt utredningen förväntas, att under några år framåt pensionsutgifterna komma att understiga inkomsterna av avgifter, detta i synnerhet som de inflytande avgifterna till en början kunna antagas innefatta jämnväl engångsavgifter för tillgodoräkning i pensionshänseende av befattningshavares föregående tjänstgöring. Utredningen räknar därför med att bidrag av statsmedel icke komma att bli behöfliga under de närmaste åren för pensioneringen av lärare vid privatläroverken och av efterlevande till dessa.

Yttrandena över pensionsutredningens förslag.

I samtliga yttranden tillstyrkes att en pensionsreglering genomföres för privatläroverkens lärare genom tillämpning av SPA-reglementet.

Beträffande *regleringens omfattning* har styrelsen för Göteborgs högre samskola framhållit vikten av att även övningslärarnas pensionsfråga med det snaraste vinner sin lösning. Styrelsen för Sigtunastiftelsens humanistiska läroverk påpekar dessutom, att för uppehållande av en internatskola erfordras även andra kategorier befattningshavare än lärare. Vid läroverket ha sålunda hushållschefen, husmödrarna på de olika elevhemmen, ordinarie kanslipersonal och de ordinarie vaktmästarna anställningar av stadigvarande karaktär. Styrelsen anser det både av ekonomiska skäl och ur rättvisesynpunkt vara ett mycket angeläget önskemål, att pensionsfrågan genom statens medverkan ordnas även för dessa kategorier av befattningshavare.

Statens pensionsanstalt har framhållit vissa speciella förhållanden i organisatoriskt avseende beträffande Gävle borgarskola. Pensionsanstalten har därvid bl. a. anfört följande.

Denna skola utgör tillsammans med en ettårig statsunderstödd handelskurs och ett tvåårigt statsunderstött handelsgymnasium en under gemensam ledning stående läroanstalt (Gävle borgarskola och handelsinstitut). I handelsutbildningskommitténs betänkanden och förslag, I, Handelsgymnasierna (SOU 1950: 12), påpekas, att Gävle handelsgymnasium utgör en integrerande del av läroanstalten Gävle borgarskola och högre handelsinstitut. Ehuru statsbidrag utgår till mellanskolan såsom privatläroverk och icke som kommunal mellanskola, vore densamma närmast att betrakta som en kommunal skola. Denna omständighet har fört med sig bl. a. att man för läroanstalten som en enhet kunde anställa behövt antal heltidsanställda lärare och slippa ett system med timlärare. Rektor för Gävle handelsgymnasium föreslås av handelsutbildningskommittén placerad i lönegrad Cb 10, men därutöver skulle han åtnjuta arvode med skillnaden mellan lönegrad Cb 10 och Cb 11, när han även vore rektor för ettårig handelskurs och enskild mellanskola. Handelsutbildningskommittén synes således förbehållslöst ha hänfört ifrågavarande befattning till handelsgymnasiet.

Med hänsyn till här berörda förhållanden synes det enligt pensionsanstalten i viss mån ovisst, huruvida lärare eller i varje fall rektor vid Gävle borgarskola i dess egenskap av enskild mellanskola utan vidare bör vinna anslutning till pensionsanstalten.

Skolöverstyrelsen och *statskontoret* anse, att såsom villkor för statsbidrag bör uttryckligen föreskrivas, att nya utfästelser om pensionsrätt genom huvudmannens försorg vid sidan av befattningshavarnas pensionering med tillämpning av SPA-reglementet icke få förekomma. Enligt skolöverstyrelsens mening böra dock vissa övergångsbestämmelser meddelas i fråga om redan avtalade pensionsförmåner. Liknande övergångsanordningar förordas även av *styrelserna för Djursholms samskola* och *Sigtunastiftelsens humanistiska läroverk*.

Med hänsyn till den genom 1950 års principbeslut godtagna anställningsformen för ordinarie lärare vid privatläroverken synas enligt nyssnämnda myndigheters mening de av utredningen föreslagna bestämmelserna med anledning av lärarnas förflyttningsskyldighet ej påkallade. *Statens pensionsanstalt* har fäst uppmärksamheten på att den sålunda beslutade anställningsformen kan inverka på lärarnas pensionsrätt bl. a. i fall av förflyttning till annan befattning.

Beträffande *rektorernas pensionering* har *skolöverstyrelsen*, med hänvisning till det åt 1941 års lärarlönesakkunniga lämnade utredningsuppdraget i fråga om rektorernas anställnings- och avlöningsförhållanden, icke ansett sig böra taga ställning till de av pensionsutredningen härutinnan framlagda förslagen.

Enligt utredningens andra alternativ, vari förutsättes att rektor tillsättes medelst förordnande på viss tid, skall rektor, för det fall han återgår till av honom innehavd lärarbefattning, få bibehållas vid rektors pensionsrätt, där est han innehaft rektorsförordnandet i minst 12 år. Härvid har utredningen

förutsatt, att någon särskild avgift, motsvarande skillnaden mellan pensionsavgift för rektor och ämneslärare, ej skulle uttagas i lärarbefattningen. Med hänsyn till den avvägning av kostnaderna mellan staten och huvudmännen som i princip gäller vid tillämpning av SPA-reglementet, anser sig *statskontoret* för sin del böra ifrågasätta, att såsom villkor för ett dylikt bibehållande av rektors pensionsrätt bör uppställas, att huvudmannen svarar för den högre pensionsavgiften.

Flick- och samskolelärarnas riksförbund uttalar att, om full reciprocitet skapas mellan enskilda statsunderstödda skolor samt statliga och kommunala skolor vid rektorstjänsters besättande, det andra alternativet till rektorernas pensionering synes böra komma till användning.

Styrelserna för vissa skolor ha erinrat att det vid de enskilda gymnasierna endast finnes studierektorer. Styrelserna ifrågasätta, om icke dessa studierektorer, som ensamma svara för skolans verksamhet, borde kunna tillerkännas pensionsrätt såsom rektorer vid motsvarande statliga eller kommunala högre skolor.

Styrelsen för Lundsbergs skola uttalar önskemålet, att i det blivande pensionsreglementet klart utsäges, att förmånerna skola helt motsvara dem, som åtnjutas av lärare i statlig tjänst, och att övergång från statlig tjänst till tjänst vid statsunderstödd privatskola eller vice versa icke påverkar beräkningen av löne- och pensionsförmåner.

De av utredningen föreslagna reglerna för *tjänstårsberäkning* för tid före reglementets tillämplighet finner *skolöverstyrelsen* icke tillfredsställande. Överstyrelsen hänvisar till vad överstyrelsen uttalat i samband med den provisoriska pensionsregleringen, nämligen att Kungl. Maj:t enligt gammal praxis plägat medgiva lärare, som övergått i statstjänst, att för pension räkna sig till godo $2/3$ av den tid han tjänstgjort vid statsunderstödda privatskolor, samt att åtminstone samma förmån, enligt överstyrelsens mening, borde tillerkännas lärare vid privatläroverk, som erhöle pensionsanslutning till SPA. Endast under förutsättning att den då aktuella pensionsregleringen komme att bestå som ett kortvarigt provisorium hade överstyrelsen funnit en reduktion av den ifrågavarande tjänstetiden kunna komma i fråga, dock icke i vidare mån än till vad som motsvarade den som enligt praxis fått tillgodoräknas i pensionshänseende. Överstyrelsen uttalar nu, att frågan om tjänstårsberäkning för tid före de nya pensionsbestämmelsernas tillämplighet, avseende rektorer, ämneslärare och övningslärare vid privatläroverken bör göras till föremål för ytterligare överväganden med beaktande av att enligt 1950 års principbeslut privatläroverkens lärare i lönehänseende skola erhålla jämställdhet med lärarna vid de allmänna läroverken och högre kommunala skolorna. En så kraftigt beskuren tjänstårsberäkningsrätt i pensionshänseende som den av pensionsutredningen ifrågasätta skulle enligt överstyrelsen för åtskilliga av privatläroverkens lärare innebära, att deras nettolöner i realiteten bleve lägre än motsvarande statliga eller kommunala befattningshavares.

Den praxis, som av skolöverstyrelsen åberopats i fråga om tjänstårsberäkningen, har även berörts av *styrelserna för vissa skolor*. Om skolorna bidragit till privatpensionsförsäkring för sina lärare antingen genom uppläggande av pensionsfond eller genom pensionsförsäkring i privat försäkringsanstalt, bör enligt styrelsernas mening hänsyn härtill kunna tagas vid det slutgiltiga fastställandet av den statliga pensionen. Styrelsen för Lunds privata elementarskola föreslår, att hela den förutvarande tjänstgöringen med undantag av exempelvis sex terminer tillgodoräknas och finner icke något skäl till att en lärare, som efter tjänstgöring vid privatläroverk övergår till statsläroverk, skall i pensionshänseende behandlas bättre än en lärare, som efter pensionsregleringen kvarstår i sin tjänst.

Beträffande *pensionsålderns inträde* föreslår *styrelsen för Djursholms samskola*, att i 39 § bör av bl. a. organisatoriska skäl intagas hänvisning till 10 b i stället för till 10 a i 38 §. Detta skulle innebära, att pensionsåldern inträder vid utgången av den tolv månadersperiod, omfattande tiden från och med den 1 juli ett år till och med den 30 juni nästföljande år, under vilken i 10 § avsedd och i 39 § angiven levnadsålder uppnås. Denna anordning tillämpas för närvarande vid skolan.

Beträffande *vissa övergångsanordningar* påpekar *skolöverstyrelsen*, att i kungörelserna 1949: 727 och 728 finnas vissa övergångsbestämmelser angående pensionsåldern. Därrest bestämmelser av motsvarande innebörd skulle efter definitiv pensionsreglering bli tillämpliga för de lärarinnor, vilka tillhört LPA, synas enligt överstyrelsen de befattningshavare, som vid reglementets ikraftträdande uppnått 60 års ålder, omedelbart kunna avgå med pension enligt de nya bestämmelserna. För övriga lärarinnor föreslår överstyrelsen, att pensionsåldern övergångsvis skall kunna inträda mellan 61 och 64 års ålder (med förskjutning uppåt beroende på levnadsåldern vid reglementets ikraftträdande).

Vid utfärdande av tjänstepensionsreglementet för lärare vid högre kommunala skolor (SFS 1939: 376) meddelades en övergångsbestämmelse, som gjorde det möjligt för kvinnlig befattningshavare, vilken före reglementets ikraftträdande uppnått en levnadsålder av 55 år, att avgå med ålderspension vid 60 års ålder, under förutsättning att reglementet i samband med kommunalisering av enskild läroanstalt under tiden 1 juli 1939—30 juni 1940 erhållit tillämpning å henne. Det synes överstyrelsen önskvärt, att även de lärarinnor vid privatläroverken, som vid nu ifrågasatt reglementes ikraftträdande tillhöra LPA och uppnått 55 års ålder, må kunna erhålla ålderspension vid 60 års ålder. Medgivande härtill bör dock endast lämnas efter prövning i varje särskilt fall av skolöverstyrelsen. Med hänsyn till lärarinnornas vid privatläroverken åldersfördelning torde dessa medgivanden enligt överstyrelsens uppfattning få synnerligen begränsad räckvidd.

Flick- och samskolelärarnas riksförbund och *styrelsen för Djursholms samskola* anföra liknande synpunkter. Sistnämnda styrelse ifrågasätter, om det inte vore lämpligt att giva en dylik bestämmelse om rätt att tillämpa

lägre pensionsålder generell räckvidd, varigenom ett privatläroverk även framdeles skulle kunna tillämpa exempelvis 5 års lägre pensionsålder än den normala i sådana speciella fall, då en förtidspension skulle bedömas vara ur skolans synpunkt önskvärd. Styrelsen anser icke, att kostnaderna för förtidspensionen under den tid, som föregår den normala pensionsåldern, till någon del skulle bäras av staten utan anser det rimligt, att kostnaderna härför helt bäras av skolan.

Läroverkslärarnas riksförbund anser önskvärt, att det i anslutning till övergångsbestämmelserna, enligt vilka tjänstårsberäkning utan erläggande av engångsavgift skall erhållas för hälften av den tid för vilken tjänstårsberäkning mot erläggande av dylik avgift kan medgivas vid tillämpning av SPA-reglementet, uttalas att den återstående del av avgiften, som erfordras för att arbetstagaren skall för pension få tillgodoräkna sig hela sin tjänstgöringstid, bör erläggas av huvudmannen.

De i ärendet hörda myndigheterna ha icke haft någon erinran mot den av utredningen föreslagna *avvecklingen av nuvarande pensionsanordningar*. *Riksräkenskapsverket* har dock ansett, att hithörande frågor påkalla fortsatta överväganden för lösande av de detaljproblem, som uppstålla sig vid ett genomförande av utredningens förslag. I detta sammanhang kan nämnas, att *styrelsen för Fjellstedtska skolan* framhållit, att den Fjellstedtska skolans pensionsfond, som i betänkandet omnämnes, kan bära de för de berörda befattningshavarnas pensionering enligt 7 § SPA-reglementet utgående årliga avgifterna, men att fonden jämväl avser pensionering av direktor och övriga befattningshavare i stiftelsens tjänst.

Skolöverstyrelsen, Flick- och samskolelärarnas riksförbund, läroverkslärarnas riksförbund och *styrelsen för Djursholms samskola* ha uttalat önskemål om en *omreglering av äldre pensioner*, som redan utgå till pensionerade privatskolelärarinnor.

Departementschefen.

I propositionen 1950: 232 angående principerna för en lönereglering för lärarna vid de statsunderstödda privatläroverken m. m. har uttalats, att frågan om pensionsreglering för ifrågavarande lärare torde få föreläggas 1951 års riksdag. I det föregående har jag framlagt förslag till åtgärder för genomförande av den av 1950 års riksdag i princip beslutade löneregleringen för de statsunderstödda privatläroverkens lärarpersonal jämte vissa förslag till lönereglering för lärarpersonalen vid fackskolan för huslig ekonomi i Uppsala och lanthushållningsseminariet å Rimforsa. Samtidigt med genomförandet av dessa löneregleringar torde även en pensionsreglering böra komma till stånd för omförmälda personal.

Såsom jag i det föregående anmärkt har en provisorisk pensionsreglering redan möjliggjorts för lärarpersonalen vid de statsunderstödda privatläroverken. Därvid har denna personal inordnats under SPA-reglementet. En

tillämpning av detta reglemente synes mig också vara den lämpliga formen för ett definitivt ordnande av pensioneringen för nämnda befattningshavare.

Pensionsregleringen torde böra omfatta rektorer och lärare vid de förut berörda statsunderstödda privatläroverken samt vid fackskolan i Uppsala och vid lanthushållningsseminariet å Rimforsa. Vid övriga i det föregående omnämnda privata läroanstalter anställda rektorer och lärare, vilka föreslagits skola erhålla endast provisorisk löneförbättring, böra däremot icke pensionsregleras i detta sammanhang. För närvarande tillhöra dessa sistnämnda befattningshavare SPA-reglementets tillämpningsområde såsom innehavare av befattningar inordnade under grupp B, d. v. s. befattningar med i allmänhet frivillig anslutning. Det torde närmast ankomma på vederbörande huvudmän att taga initiativ till en pensionsförbättring för denna personal. Pensionsregleringen bör vidare liksom löne regleringen begränsas till att avse rektorer och lärare. Övriga befattningshavare vid nu ifrågavarande läroanstalter böra icke omfattas av pensionsregleringen.

Den provisoriska pensionsregleringen avser även lärarpersonalen vid Gävle borgarskolas mellanskola. Övrig lärarpersonal vid denna läroanstalt är också inordnad under SPA-reglementet. Statens pensionsanstalt har uttryckt viss tveksamhet, huruvida lärare eller i varje fall rektor vid läroanstalten i dess egenskap av enskild mellanskola utan vidare bör vinna anslutning till pensionsanstalten. Denna tveksamhet har föranletts av läroanstaltens speciella organisation. Förutom mellanskolan består nämligen anstalten av ytterligare två avdelningar, nämligen ett statsunderstött handelsgymnasium och en statsunderstödd handelskurs. Ledningen är gemensam för de tre avdelningarna.

Vid avlåtandet av propositionen 1949: 200 med förslag rörande pensionering genom statens pensionsanstalt av vissa icke-statliga befattningshavare anmärkte föredragande departementschefen, att en del lärare med full tjänstgöring vid nämnda läroanstalt regelmässigt ha tjänstgöringen fördelad på flera av anstaltens tre avdelningar. Enligt föredragandens mening borde befattning vid anstalten kunna förenas med pensionsrätt oberoende av huru tjänstgöringen vore fördelad. För att detta skulle kunna ske syntes det ändamålsenligast att SPA-reglementet så utformades, att det kunde tillämpas å varje lärare vid borgarskolan, som icke omfattades av den provisoriska pensionsregleringen. I anslutning till nämnda uttalande bör enligt min mening mellanskolans lärare icke uteslutas vid den definitiva regleringen. Närmare bestämmelser i detta hänseende torde få meddelas av Kungl. Maj:t. Med hänsyn till att anstaltens rektor även förestår andra avdelningar inom läroanstalten än mellanskolan och att hans lönegradsplacering enligt vad jag i det föregående föreslagit bör bestämmas av Kungl. Maj:t, bör det ankomma på Kungl. Maj:t att efter ytterligare överbäganden taga ställning jämväl till frågan om pensionsreglering för rektorsbefattningen och formerna härför.

Vad angår pensionsbestämmelsernas utformning anser jag, att pensionsutredningens förslag med i det föregående omförmälda justeringar och i det efterföljande angivna jämkningar i huvudsak kan godtagas. Därvid bör det

av utredningen föreslagna andra alternativet komma till användning i avseende å de statsunderstödda privatläroverkens rektorer. Dessa böra nämligen enligt vad jag tidigare angivit erhålla förordnandetjänster i lönegrad Cb. Pensionsklasserna för dessa rektorer böra bestämmas till att motsvara de löneklasser, som enligt 1947 års allmänna tjänstepensionsreglemente svara mot där angivna begynnelseunderlag för vederbörande lönegrader.

Rektorstjänsten vid fackskolan har av mig föreslagits erhålla lönegradsplaceringen Ca 31. För denna tjänst torde pensionsklassen böra fastställas till 1:33 i likhet med vad som i annat sammanhang föreslås för bland annat rektorstjänsterna vid folkhögskolorna. För realskolornas rektorer gäller motsvarande pensionsunderlag.

I anledning av att styrelserna för vissa skolor erinrat att vid vissa enskilda gymnasier endast finnas studierektorer bör påpekas, att sådan befattningshavare bör i pensionshänseende behandlas såsom vanlig rektor oavsett tjänstebestämmelsen, därest han såsom heltidsanställd ensam svarar för skolans verksamhet. Lönegradsplaceringen för sådan rektor bör, såsom jag i det föregående anmärkt, bestämmas av Kungl. Maj:t.

De av pensionsutredningen föreslagna bestämmelserna i anledning av lärarnas förflyttningsskyldighet ha utformats med utgångspunkt från vad 1944 års lönekommitté för privatläroverken föreslagit i fråga om anställningsform för privatläroverkens lärare. Genom 1950 års principbeslut har emellertid anställningsformen avsetts skola bli en annan. Dessutom har genom kungörelsen den 9 juni 1950 (nr 420) om ändring i SPA-reglementet införts en allmän bestämmelse, som reglerar pensionsförhållandena för det fall, att befattningshavare, som icke kan från sin befattning uppsägas, utan något sitt förvällande förflyttats till annan med pensionsrätt enligt reglementet förenad befattning. De av utredningen föreslagna bestämmelserna avseende sådana fall torde alltså numera icke vara påkallade.

Däremot torde pensionsförhållandena böra regleras för det fall, att en vid statsunderstött privatläroverk anställd lärare, som icke kan uppsägas, utan eget förvällande förflyttas till befattning med pensionsrätt enligt annat pensionsreglemente än SPA-reglementet. Såsom jag tidigare anfört bör nämligen lärare vid statsunderstödd läroanstalt, som beröres av nu förevarande löne-regleringar, även kunna förflyttas till annan ordinarie tjänst, som avses i 3 § 1 mom. andra stycket statens allmänna avlöningsreglemente eller till lärartjänst vid folkskoleväsendet. Sker sådan förflyttning bör befattningshavaren icke få sina pensionsförmåner försämrade genom förflyttningen. Föreskrifter härom torde böra inflyta i SPA-reglementet.

Beträffande tjänstårsberäkningen för tid före anslutningen till SPA-reglementet kan jag icke finna skäl att, såsom skolöverstyrelsen och styrelserna för vissa skolor förordat, tillämpa andra regler än de som gälla för andra befattningshavare, som anslutas till SPA-reglementet. Att sätta privatläroverkens lärarpersonal i särställning torde icke böra ifrågakomma i anledning av att de enligt praxis plägat tillerkännas en gynnsammare tillgodoräkning.

vid inträde i statstjänst. Jag biträder alltså pensionsutredningens förslag i detta hänseende.

I ärendet har ifrågasatts, om det icke vore lämpligare att låta pensionsåldern inträda vid utgången av juni månad i stället för vid utgången av det kalenderhalvår, under vilket föreskriven pensionsålder uppnås. Ehuru skäl kunna anföras för att pensionsåldern skall inträda vid verksamhetsårets utgång, är jag icke beredd att föreslå annan anordning än den som för närvarande tillämpas vid de allmänna läroverken och de högre kommunala skolorna.

Den av utredningen föreslagna pensionsregleringen torde även böra i huvudsak tillämpas på lärarpersonalen vid fackskolan för huslig ekonomi i Uppsala samt lanthushållningsseminariet å Rimforsa med de tillägg, som förut angivits beträffande pensionsklass för fackskolans rektor. Å sistnämnda befattningshavare torde i övrigt böra tillämpas i huvudsak samma bestämmelser, som skola gälla för lärarna vid skolan.

Vad övningslärarna beträffar torde deras pensionsfråga böra lösas på motsvarande sätt som vid de allmänna läroverken eller de högre kommunala skolorna.

Nya utfästelser om pensionsrätt vid sidan om SPA-reglementet torde icke böra få förekomma från huvudmännens sida. Vissa övergångsbestämmelser i fråga om redan gjorda utfästelser böra dock gälla. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att utfärda av pensionsregleringen påkallade övergångsföreskrifter, bl. a. i fråga om pensionsålderns inträde för befattningshavare, som före pensionsregleringens genomförande haft rätt att avgå med pension vid tidigare tidpunkt än den som enligt de nya bestämmelserna kommer att gälla.

Frågan om omreglering av redan utgående pensioner torde böra upptagas i annat sammanhang.

Nu befintliga pensionsanordningar synas i möjligaste mån böra avvecklas. Jag har ingen erinran mot pensionsutredningens förslag i fråga om avveckling av lärarinnornas pensionsanstalt.

Riksdagens bemyndigande torde böra inhämtas för Kungl. Maj:t att i huvudsaklig överensstämmelse med vad i det föregående anförts göra erforderliga ändringar och tillägg i SPA-reglementet.

Pensionsregleringen bör liksom löneregleringarna träda i kraft den 1 juli 1951.

Hemställan.

Under åberopande av vad sålunda i skilda hänseenden anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels godkänna de av mig förordade förslagen till

1) omreglering av anställnings- och löneförhållandena för rektorerna vid de högre kommunala skolorna m. m.,

Kungl. Maj:ts proposition nr 112.

2) löne- och pensionsreglering för rektorer och lärare vid vissa statsunderstödda privata läroanstalter,

3) löneförbättring för lärarpersonalen vid vissa statsunderstödda privata handarbets- och skolköksseminarier;

dels i anslutning härtill bemyndiga Kungl. Maj:t att i hudsaklig överensstämmelse med vad i det föregående anförts utfärda bestämmelser om ändring i avlöningsreglementet för övningslärare och reglementet för pensionering genom statens pensionsanstalt av vissa icke-statliga befattningshavare;

dels ock bemyndiga Kungl. Maj:t att utfärda de övergångsbestämmelser, som kunna visa sig erforderliga för genomförandet av nämnda förslag.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställen förordnar Hans Maj:t Konungen, att proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Lennart Hauschildt.

Innehållsförteckning.

I. Inledning	2
II. 1950 års principbeslut angående privatläroverken	4
III. Rektoreernas anställnings- och avlöningsförhållanden	6
A. Gällande bestämmelser	6
B. 1944 års lönekommittés för privatläroverken förslag och däröver av- givna yttranden	9
C. 1941 års lärarlönesakkunnigas förslag och däröver avgivna yttranden	11
Departementschefen	24
IV. Lönereglering m. m. för lärarpersonalen vid vissa andra statsunderstödda privata läroanstalter	28
A. Fackskolan för huslig ekonomi i Uppsala	28
B. Lanthushållningsseminariet å Rimforsa	42
C. Övriga handarbets- och skolköksseminarier	43
Departementschefen	51
V. Avlöningsbestämmelsernas utformning m. m.	54
VI. Pensionsreglering för privatläroverkens lärare m. fl.	58
A. Nuvarande pensionsförhållanden vid privatläroverken	58
B. 1944 års pensionsutrednings förslag och däröver avgivna yttranden....	60
Departementschefen	76
Hemställan	79